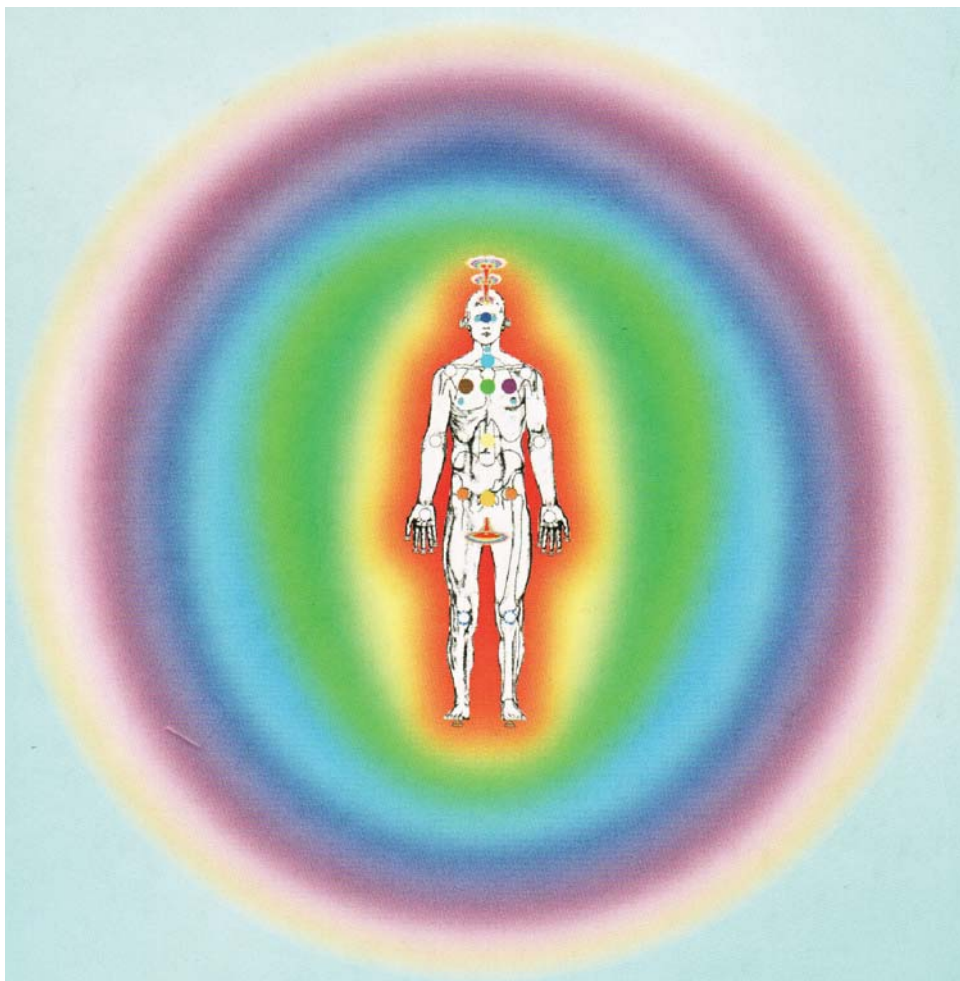

**Західний центр енергоінформаційних наук
Українська Міжнародна академія
профілактичної медицини НТШ**

ФЕНОМЕН ЛЮДИНИ ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

**Збірник наукових праць
Випуск 49 (115)**

Львів 2016

УДК:613 (082)
ББК 52.201
Ф423

Редакційна колегія:

Білинський Б.Т. – д-р мед.н., професор, **Васильчук А.Л.** – канд.пед.н., доцент, **Панишко Ю.М.** – канд.мед.н., доцент, (відп. редактор), **Петлін В.М.** – д-р геогр.н., професор, **Томашевський Я.І.** – д-р мед.н., професор, **Федоров Ю.В.** – д-р мед.н., професор, **Шевчук Л.Т.** – д-р екон.н., професор

Редакційна рада:

Дроздовська В.А. – д-р геол.-мін. н., професор (Київ), **Dubala A.** – д-р екон. (Кельце, Польща), **Кравців Р.Й.** – д-р біол. н, професор (Львів), **Курик М.В.** – д-р фіз-мат.н, професор (Київ), **Svák Ján** – д-р юрид. н., професор (Братислава, Словаччина), **Tůma Jiří** – д-р філос. (Прага, Чехія)

Друкується за ухвалою Української міжнародної Академії профілактичної медицини НТШ №1 від 19.03.2012 р.

Феномен людини. Здоровий спосіб життя [Текст]: зб.наук. праць. / За ред. доц. Ю.М. Панишка. – Львів, 2016. – Вип. 49 (115). – 72 с.

До збірника увійшли 18 наукових та науково-методичних робіт. Збірник наукових робіт розрахований на працівників науково-дослідних інститутів, викладачів вищих та середніх навчальних закладів, лікарів, психологів, педагогів, філософів, біологів, географів, фахівців фізичного виховання та всіх, хто цікавиться феноменом людини.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей, а також стилістику викладу несуть автори.

На обкладинці: фото з книги **А. Васильчука “Neznámé emoce”**

Комп’ютерна верстка та макетування: **О.М.Зварич**

ISSN 2307-0722

© Ю. М. Панишко, 2016

ЗМІСТ

Відомості про авторів	4	
Васильчук А.Л. Еніоанатомія бірюзового тонкоматеріального тіла людини	5	
Кашевська С.І. Механізми державного управління впровадження інформаційних технологій Е-медицини	16	
Макогонов І.О. , Вергун О.М., Вергун А.Р., Марко О.І. <i>ХРОНІКА</i> Шевелюк О.В., Партика Х.В.	Лейоміома матки у жінок фертильного віку: сучасні аспекти етіології, патогенезу та лікування (огляд література)	22
Редколегія	Деякі визначні і пам'ятні дати березня	28
Панишко Ю.М., Васильчук А.Л., Бумбар О.І., Тарасов В.В.	Поздоровлення ювілярів ЛНМУ імені Данила Галицького	30
Панишко Ю.М., Метельська Л.С.	Хроніка березня. Ювілейні дати українських лікарів та вчених	31
Панишко Ю.М., Сторож О.В.	Любомир Антонович Пиріг. До 85-річчя від дня народження	37
Панишко Ю.М., Васильчук А.Л.	Роман Йосипович Кравців. До 75-річчя від дня народження	40
Панишко Ю.М., Васильчук А.Л.	Любов Теодорівна Шевчук. До 65-річчя від дня народження	43
Панишко Ю.М., Васильчук А.Л.	Дмитро Деонисович Зербіно. До 90-річчя від дня народження	45
Панишко Ю.М., Горицький В.М.	Георгій Миколайович Драннік. До 75-річчя від дня народження	49
Панишко Ю.М., Іванюшко В.Л.	Борис Степанович Кривко. До 80-річчя від дня народження	51
Панишко Ю.М., Васильчук А.Л., Новикова Н.І., Горицька К.В.	Хроніка березня. Ювілейні дати зарубіжних лікарів та вчених	53
Панишко Ю.М., Корнілова Л.Є.	Едуард Келвін Кендалл. До 130-річчя від дня народження	59
Панишко Ю.М., Васильчук А.Л.	Вальтер Рудольф Хесс. До 135-річчя від дня народження	61
Панишко Ю.М., Лаврик Г.В.	Герман Штаудінгер. До 135-річчя від дня народження	63
Панишко Ю.М., Васильчук А.Л., Панарін Б.Г.	Бернард Кац. До 105-річчя від дня народження	65
Панишко Ю.М., Васильчук А.Л.	Крістіан Бемер Анфінсен. До 100-річчя від дня народження	67
Панишко Ю.М.	Рецензія на книгу З. Служинської, Л., Боровець "Спогади і розповіді про середню школу №5 імені Іллі та Іванни Кокорудзів у Львові"	69
Редколегія	Інформаційний матеріал	71

Відомості про авторів

Бумбар Олег Іванович – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапевтичної стоматології ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Васильчук Анатолій Леонідович – кандидат педагогічних наук, доцент анатомії, лікар еніопсихолог, магістр психотроніки та біомагнітології, народний цілитель України, майстер спорту України.

Вергун Андрій Романович – кандидат медичних наук, доцент кафедри сімейної медицини та дерматології, венерології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Вергун Оксана Михайлівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії №1 та медичної діагностики ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Горицька Катерина Вікторівна – кандидат медичних наук, асистент кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Горицький Віктор Матвійович – доктор медичних наук, професор кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, професор кафедри хірургічної стоматології, щелепно-лицевої хірургії та онкостоматології Ужгородського національного університету.

Кашевська Софія Ігорівна – магістр державного управління, завідувач відділення Львівської обласної клінічної і інфекційної лікарні.

Корнілова Лідія Євгенівна – завідувач відділом наукової бібліографії Національної наукової медичної бібліотеки України (м. Київ).

Лаврик Ганна Володимирівна – бібліотекар наукової бібліотеки Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Макагонов Ігор Олександрович – кандидат медичних наук, доцент кафедри сімейної медицини, дерматології та венерології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Марко Оксана Григорівна – ординатор відділення паліативної допомоги Комунальної 4 МКЛ м. Львова.

Метельська Людмила Стефанівна – завідувач відділу автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів наукової бібліотеки Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Новикова Ніна Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри природничо-математичної освіти Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Панарін Борис Георгійович – викладач фізичної культури та спорту, винахідник України.

Панишко Юрій Митрофанович – кандидат медичних наук, доцент, почесний донор України.

Партика Христина Володимирівна – бібліотекар наукової бібліотеки Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Сторож Олена Володимирівна – бібліотекар наукової бібліотеки Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Тарасов Віктор Вікторович – лікар, стоматолог-ортопед вищої кваліфікаційної категорії Клініки щелепно-лицевої хірургії та стоматології Військово-медичного центру Західного регіону.

Шевелюк Ольга Володимирівна – бібліотекар наукової бібліотеки Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

ЕНІОАНАТОМІЯ БІРЮЗОВОГО ТОНКОМАТЕРІАЛЬНОГО ТІЛА ЛЮДИНИ

Вперше у світі надано основні еніоанатомічні характеристики бірюзового тонкоматеріального тіла людини.

Ключові слова: еніоанатомія; бірюзове тонкоматеріальне тіло; внутрішня частина; зовнішня частина; оболонки; основні характеристики; голографічна інтеграція.

Впервые в мире представлены основные эниоанатомические характеристики бирюзового тонкоматериального тела человека.

Ключевые слова: эниоанатомия; бирюзовое тонкоматериальное тело; внутренняя часть; внешняя часть; оболочки; основные характеристики; голографическая интеграция.

The author is supposed to be the first in the world to give the enioanatomic characteristics of the turquoise subtle body.

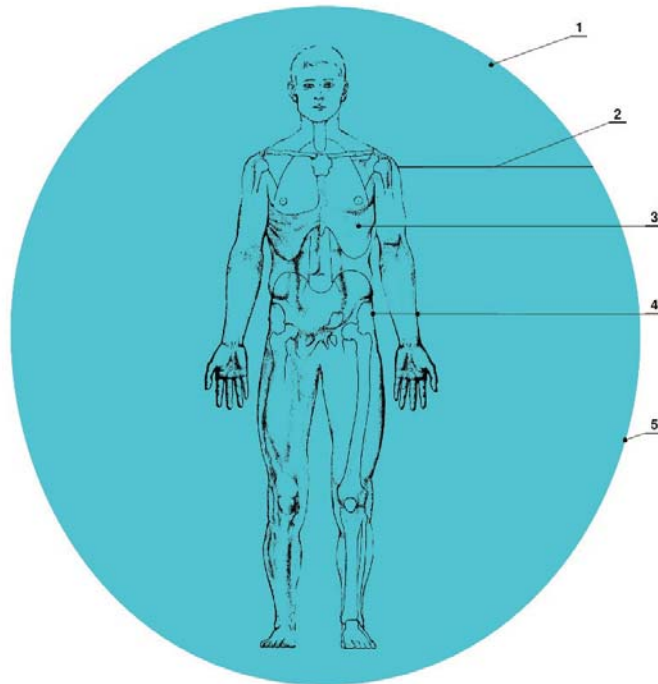
Key words: enioanatomy; turquoise subtle body; inner part; outer part; coatings; basic characteristics; holographic integration.

Продовження з випуску 27(93)-48(114)

Бірюзове тіло займає простір фізичного тіла, червоного, світлосяюче-червоного, оранжевого, світлосяюче-оранжевого, жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого, блакитного тіл і простір навколо блакитного тіла (Мал.1). Його розміри більші, ніж розміри вищенаведених тіл, воно побудоване і сформоване менш щільними бірюзовими інформаційно-енергетичними матеріями, ніж блакитне, світлосяюче-зелене, зелене, жовте, світлосяюче-оранжеве, оранжеве, світлосяюче-червоне і червоне тіла. Внутрішня частина бірюзового тіла анатомо-морфологічно подібна до фізичного, червоного, світлосяюче-червоного, оранжевого, світлосяюче-оранжевого, жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого і блакитного тіл. Зовнішня частина бірюзового тіла відрізняється від зовнішніх частин тимчасових тонкоматеріальних тіл тим, що вона структурована ідентично з фізичним тілом. Це суттєво відрізняє її від зовнішніх частин червоного, світлосяюче-червоного, оранжевого, світлосяюче-оранжевого, жовтого, зеленого і світлосяюче-зеленого тіл. При цьому зовнішня частина структурована ідентично з усіма структурами зовнішніх частин цих тіл, що робить її структуру значно складнішою. У структурах внутрішньої та зовнішньої частин бірюзового тіла на усіх структурно-функціональних рівнях фізичне тіло представлено **28 разів**, що треба брати до уваги при вихованні, навчанні, розвитку, вдосконаленні, лікуванні, регенерації, реабілітації та рекондиції. Без цього неможливо досягнути позитивних наслідків, особливо при ПСІ-феноменальному вихованні, навчанні та цілительстві.

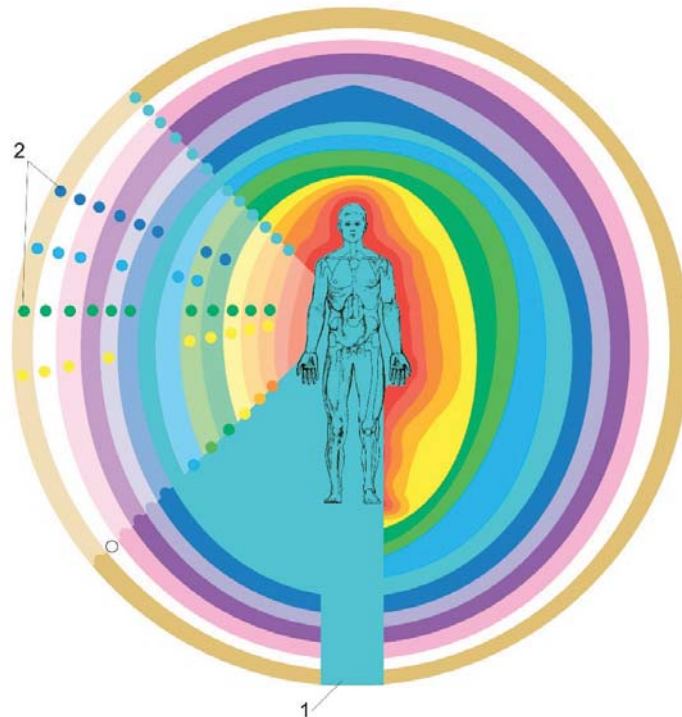
Бірюзове тіло менш щільне, ніж блакитне, світлосяюче-зелене, зелене, жовте, світлосяюче-оранжеве, оранжеве, світлосяюче-червоне і червоне тіла, тому вільно крізь них проникає, але більш щільне, ніж синє, бузкове, фіолетове, рожеве, біле і золоте тіла, тому ці тіла вільно крізь нього проникають, що дає бірюзовому тілу можливість утворювати з ними вторинні ідентичні тонкоматеріальні тіла і створювати індивідуально-універсальну життєву інформаційно-енергетичну біоплазму. Бірюзові високоспецифічні життєві інформаційно-енергетичні біоплазми мають морфогенетичний причинно-наслідковий характер і характер інформаційно-енергетичного причинно-наслідкового генезису, **інформаційно обумовлюють** морфогенетичні процеси усіх структурно-функціональних рівнів фізичного тіла, його ріст, розвиток, реалізацію і прояви та інформаційно-енергетичний генезис блакитного, світлосяюче-зеленого, зеленого, жовтого, світлосяюче-оранжевого, оранжевого, світлосяюче-червоного і червоного тіл.

Мал.1. Бірюзове тонкоматеріальне тіло:

1-бірюзове тіло; 2-зовнішня частина бірюзового тіла; 3-внутрішня частина бірюзового тіла; 4-внутрішня оболонка бірюзового тіла; 5-зовнішня оболонка бірюзового тіла

Мал.2. Бірюзова голографічна автономія тонкоматеріальних тіл:

*1-голографічна автономія тіл на основі бірюзової інформаційно-енергетичної матерії;
2-голографічна інтеграція бірюзовою інформаційно-енергетичною матерією та її складовими жовтою, зеленою, блакитною і синьою матеріями усіх тіл, крім червоного і світлосяюче-червоного*

У процесі свого розвитку фізичне тіло копіює голографічну матрицю внутрішньої частини бірюзового тіла. На цей процес впливає зовнішня частина тіла, яка надає морфогенезу фізичного тіла стабільності та надійності. Фізичне тіло розвивається не тільки за голографічною матрицею внутрішньої частини бірюзового тіла, але й за інтегральною голографічною матрицею усіх тонкоматеріальних тіл. Бірюзове тіло розвивається за первинною голографічною матрицею золотого тіла та інтегральною вторинною голографічною матрицею білого, рожевого, фіолетового, бузкового і синього тіл, тому являється вторинним по відношенню до золотого тіла та інших вічних тонкоматеріальних тіл, крім блакитного.

Крізь бірюзове тіло проникають синє, бузкове, фіолетове, рожеве, біле і золоте тонкоматеріальні тіла, приймаючи участь у його структурному вдосконаленні та визначенні його функціональних можливостей. Ці основні тонкоматеріальні тіла набувають форм і структур бірюзового тіла, з'єднуються з ним у його просторі, утворюючи ідентичні тонкоматеріальні тіла, які разом із основними тонкоматеріальними тілами надають зовнішній і внутрішній оболонкам та усім структурам бірюзового тіла нових інтегральних голографічних структурних характеристик, структурно вдосконалюють і визначають розширені функціональні можливості бірюзового тіла і створюють з ним голографічну єдність.

Бірюзове тіло є базовим з огляду на те, що крізь нього проникають синє, бузкове, фіолетове, рожеве, біле і золоте тіла. Воно являється опорою для цих розміщених у ньому тіл, а їх неповні зовнішні частини та зовнішні оболонки розміщуються навколо зовнішньої частини бірюзового тіла. Крізь бірюзове тіло не можуть проникати блакитне, світлосяюче-зелене, зелене, жовте, світлосяюче-оранжеве, оранжеве, світлосяюче-червоне і червоне тіла, тому що ці тіла щільніші. У біотично-фізичній енергоінформаційній космічно-земній голограмі людини бірюзове тіло є основою структурно-функціональної єдності з фізичним тілом, оранжевим, світлосяюче-оранжевим, жовтим, зеленим, світлосяюче-зеленим, блакитним, синім, бузковим, фіолетовим, рожевим, білим і золотим тілами.

Бірюзове тіло являється високоспецифічною основою інформаційно-енергетичних взаємообмінів, які здійснюються у бірюзових, жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх діапазонах електромагнітного спектра між тілами, між тонкоматеріальними тілами та інформаційно-енергетичними полями буття. У бірюзовому тілі значною мірою концентруються інформації, мікрочастки, світло, енергії інформаційно-енергетичні субстанції та біоплазми бірюзових, жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх діапазонів електромагнітного спектра. Інформаційно-енергетичні матерії, що поглинаються зовнішньою оболонкою бірюзового тіла, бірюзовими чакровими конусами, зовнішніми верхніми і нижніми фільтраційними мембранами зіркових каналів, спрямовуються до внутрішньосушумнових, внутрішньомерудандових, внутрішньоідових, внутрішньопінгалових, внутрішньоправозіркових, внутрішньолівозіркових, внутрішньомеридіанових, внутрішньочакрових, зовнішньоструктурної та внутрішньоструктурних сіток субультраканалів, а з них до структур усіх тіл людини. Без бірюзового тіла неможливі оптимальні та функціонально необхідні інформаційно-енергетичні взаємообміни, транспортування, розподіл, перерозподіл і циркуляція інформацій, мікрочасток, світла, енергій, інформаційно-енергетичних субстанцій і біоплазм бірюзових, жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх діапазонів електромагнітного спектра між тонкоматеріальними тілами, фізичним тілом, інформаційно-енергетичними полями людей, тварин, природи, Землі, біосфери, ноосфери, Всесвіту, духовного буття тощо.

Бірюзове тіло є основою бірюзової автономної голографічної інтеграції тонкоматеріальних тіл, яка являється сукупністю і з'єднанням бірюзового, оранжевого, світлосяюче-оранжевого, жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого, блакитного, синього, бузкового, фіолетового, рожевого, білого і золотого тіл (Мал.2). Також воно є невід'ємною частиною симбіозу із фізичним тілом, первинною голографічною анатомо-морфоутворюючою матрицею, за якою відбуваються морфогенез усіх структурних рівнів фізичного тіла та інформаційно-енергетичний генезис блакитного, світлосяюче-зеленого, зеленого, жовтого,

світлосяюче-оранжевого, оранжевого, світлосяюче-червоного і червоного тіл. Без бірюзового тіла неможливе утворення біотично-фізичної енергоінформаційної космічно-земної голограми людини. У процесі еволюційного розвитку людини її бірюзове тіло первинне по відношенню до фізичного тіла, червоного, світлосяюче-червоного, оранжевого, світлосяюче-оранжевого, жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого і блакитного тіл, вторинне по відношенню до золотого тіла і являється голографічною анатомо-морфоутворюючою матрицею, програмує морфогенез усіх структур фізичного тіла, інформаційно-енергетичний генезис усіх 7-ми тимчасових тонкоматеріальних тіл і вічного блакитного тіла, захищає генетичну, бірюзову, жовту, зелену, світлосяюче-зелену, блакитну і синю інформаційно-енергетичну ідентичність, психічну, інтелектуальну, ментальну, емоційну, моральну, етичну, естетичну, духовну, душевну, ПСІ-феноменальну ідентичність людини та окремі аспекти божественної ідентичності людини, інформаційно обумовлені тимчасовими тонкоматеріальними тілами і вічним блакитним тонкоматеріальним тілом. У процесі індивідуального еволюційного розвитку в бірюзовому тілі віддзеркалюються будь-які анатомічні, морфологічні та фізіологічні зміни фізичного тіла, тимчасових тонкоматеріальних тіл і вічного блакитного тіла. Голографічна анатомо-морфоутворююча матриця бірюзового тіла поступово змінюється відповідно до еволюційних анатомічних, морфологічних, фізіологічних, електромагнітних та інформаційно-енергетичних змін фізичного тіла, червоного, світлосяюче-червоного, оранжевого, світлосяюче-оранжевого, жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого і блакитного тіл. При цьому бірюзове тіло оберігає та захищає генетичну ідентичність, ідентичність тимчасових тонкоматеріальних тіл, вічного блакитного тіла, інформаційно-енергетичних матерій бірюзових, жовтих, світлосяюче-зелених, зелених, блакитних і синіх діапазонів електромагнітного спектра і постійно відновлює протягом життя усі структури фізичного тіла, усі інформаційно-енергетичні структури тимчасових тонкоматеріальних тіл, вічного блакитного тіла та усі свої структури.

Бірюзове тіло є **осною** бірюзової голографічної інтеграції тонкоматеріальних тіл, бірюзової інформаційно-енергетичної ідентичності, індивідуальності, імунітету і гомеостазу. Утримує їх характеристики у відносній стабільності з можливістю їх поступових і повільних змін у процесі прогресивно-еволюційного або небажаного регресивного розвитку.

Основні характеристики бірюзового тонкоматеріального тіла:

1. **За послідовністю виникнення** це тіло **первинне** по відношенню до фізичного тіла і **вторинне** по відношенню до золотого тіла. У процесі розвитку людини раніше, разом із синім, бузковим, фіолетовим, рожевим, білим і золотим тілами виникає бірюзове тіло, після цього - фізичне тіло. У часі бірюзове тіло випереджає розвиток фізичного тіла, тимчасових тонкоматеріальних тіл і незначно - розвиток вічного блакитного тіла. Фізичне тіло розвивається не лише за голографічною матрицею внутрішньої частини бірюзового тіла, але й за інтегральною голографічною матрицею усіх тонкоматеріальних тіл. Бірюзове тіло розвивається за первинною голографічною матрицею золотого тіла та інтегральною вторинною голографічною матрицею білого, рожевого, фіолетового, бузкового і синього тіл, тому являється **вторинним** по відношенню до золотого та інших вічних тонкоматеріальних тіл, крім блакитного.
2. **Відносно часу існування у Всесвіті** це тіло **вічне**, тому що від моменту свого виникнення існує у безперервному філогенетичному розвитку людини, а після смерті фізичного тіла разом із вічними тонкоматеріальними тілами трансформує свою форму і структуру в яйцеподібну чи кулеподібну форму і як частина душі людини відходить до місця свого духовного походження.
3. **За кольором** це тіло **бірюзове**, тому назване бірюзовим тілом. Містить бірюзовий, жовтий, зелений, світлосяюче-зелений, блакитний і синій кольори. Найчутливіше до бірюзових, жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх інформаційно-енергетичних матерій і найкраще функціонує у бірюзових, жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх діапазонах електромагнітного спектра. У літературі відоме як додаткове

кармічне тіло. Ця назва не зовсім об'єктивна, тому що не відповідає усім функціональним можливостям бірюзового тіла.

4. **За кольоровим складом** інформаційно-енергетичної матерії, яка приймає участь у побудові бірюзового тіла, це тіло **поліхроматичне**. Його бірюзова матерія складається із жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого, блакитного і синього інформаційно-енергетичних компонентів.
5. **За компонентністю** інформаційно-енергетичної матерії, яка приймає участь у побудові бірюзового тіла, це тіло являється **полікомпонентним**, містить **інтегральний** бірюзовий компонент і **складові** жовтий, зелений, світлосяюче-зелений, блакитний і синій компоненти.
6. **За кількістю компонентів** бірюзової інформаційно-енергетичної матерії, яка приймає участь у побудові бірюзового тіла, це тіло **полікомпонентне**. Має 6 кольорових компонентів: **інтегральний** бірюзовий і **складові** - жовтий, зелений, світлосяюче-зелений, блакитний і синій. **Інтегральний бірюзовий** компонент бірюзової інформаційно-енергетичної матерії приймає участь у побудові бірюзового тіла, **складовий жовтий** компонент - у побудові оранжевого, світлосяюче-оранжевого, жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого, бірюзового, бузкового, рожевого, білого, золотого і вторинного компонентного бірюзово-жовтого тіл, **складовий зелений** компонент - у побудові зеленого, світлосяюче-зеленого, бірюзового, бузкового, рожевого, білого, золотого і вторинного компонентного бірюзово-зеленого тіл, **складовий світлосяюче-зелений** компонент - у побудові зеленого, світлосяюче-зеленого, бірюзового, бузкового, рожевого, білого, золотого і вторинного компонентного бірюзово-світлосяюче-зеленого тіл, **складовий блакитний** компонент - у побудові зеленого, світлосяюче-зеленого, блакитного, бірюзового, синього, бузкового, фіолетового, рожевого, білого, золотого і вторинного компонентного бірюзово-блакитного тіл, **складовий синій** компонент - у побудові зеленого, світлосяюче-зеленого, блакитного, бірюзового, бузкового, фіолетового, рожевого, білого, золотого і вторинного компонентного бірюзово-синього тонкоматеріальних тіл.
7. **За щільністю** інформаційно-енергетичної матерії це тіло менш щільне, ніж блакитне, світлосяюче-зелене, зелене, жовте, світлосяюче-оранжеве, оранжеве, світлосяюче-червоне і червоне тіла, тому вільно крізь них проникає і утворює з ними ідентичні тонкоматеріальні тіла. По відношенню до блакитного, світлосяюче-зеленого, зеленого, жовтого, світлосяюче-оранжевого, оранжевого, світлосяюче-червоного і червоного тіл бірюзове тіло **непроникаюче**, а по відношенню до інших тонкоматеріальних тіл воно щільніше, тому **проникаюче**, що дає можливість синьому, бузковому, фіолетовому, рожевому, білому і золотому тонкоматеріальним тілам проникати крізь нього і утворювати з ним ідентичні тонкоматеріальні тіла.
8. **За кількістю діапазонів електромагнітного спектра** це тіло **полідіапазонне**, найефективніше функціонує у бірюзових діапазонах електромагнітного спектра, з такою самою ефективністю, але тимчасово, може функціонувати у жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх діапазонах електромагнітного спектра.
9. **За частотою функціонування** тіло **полічастотне**, переважно функціонує у бірюзових діапазонах і тимчасово - у жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх діапазонах електромагнітного спектра. При досягненні універсального розвитку може так само ефективно функціонувати в будь-якому діапазоні електромагнітного спектра.
10. **З погляду інформаційно-енергетичної основи**, яка містить інформації колективної поведінки і соціальної культури суспільства, це тіло **полімаргінальне**.
11. **За розміщенням** зовнішньої оболонки зовнішньої частини це тіло середнє. По відношенню до розміщення зовнішніх оболонок зовнішніх частин усіх інших тонкоматеріальних тіл його зовнішня оболонка знаходиться між зовнішніми оболонками блакитного і синього тіл.
12. **За структурно-функціональним значенням** у біотично-фізичній енергоінформаційній

космічно-земній голограмі людини це тіло являється **основним** при утворенні автономної бірюзової голографічної інтеграції тонкоматеріальних тіл. Без бірюзового тіла неможливе утворення та існування бірюзової голографічної інтеграції тонкоматеріальних тіл, **5-ти** вторинних компонентних і **8-ми** вторинних ідентичних бірюзових тонкоматеріальних тіл, а також утворення специфічних і високоспецифічних бірюзових життєвих інформаційно-енергетичних біоплазм.

13. **За функціональним значенням** в інформаційно-енергетичних взаємообмінах це тіло **високоспецифічне основне з елементами універсальності**. Тільки воно уможливило достатній об'єм природно чистих інформаційно-енергетичних взаємообмінів з інформаційно-енергетичними полями зовнішнього середовища, які здійснюються не лише у бірюзових, але й у жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх діапазонах електромагнітного спектра, що сприяє досягненню функціонально необхідної стабільності інформаційно-енергетичних ідентичності, індивідуальності, імунітету і гомеостазу бірюзових життєвих інформаційно-енергетичних біоплазм, бірюзової голографічної інтеграції тонкоматеріальних тіл, бірюзового, жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого, блакитного та синього компонентів індивідуально-універсальної життєвої інформаційно-енергетичної біоплазми, а також тих життєвих інформаційно-енергетичних біоплазм, які містять бірюзовий, жовтий, зелений світлосяюче-зелений, блакитний і синій компоненти.
14. З погляду **накопичення, концентрації та зберігання** інформаційно-енергетичних матерій це тіло являється **резервуаром** для бірюзових інформаційно-енергетичних матерій, які можуть використовуватися при недостатньому інформаційно-енергетичному забезпеченні бірюзовими інформаційно-енергетичними матеріями життєздатності та життєдіяльності фізичного тіла і функціонування тонкоматеріальних тіл, що дає бірюзовому тілу можливість утримувати стабільність, постійність і достатність інформаційно-енергетичного забезпечення. Ці процеси тіло здатне здійснювати і у жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх діапазонах електромагнітного спектра, а при досягненні універсального розвитку - в будь-якому діапазоні електромагнітного спектра.
15. **З погляду ієрархії управління** інформаційно-енергетичними процесами у тонкоматеріальних тілах це тіло **центрального управління** транспортуванням, розподілом, перерозподілом, циркуляцією та взаємообмінами бірюзових, жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх інформаційно-енергетичних матерій у бірюзовій голографічній інтеграції тонкоматеріальних тіл людини. Бірюзове тіло **утримує** стабільні функціонально необхідні концентрацію і дифузне напруження бірюзових інформаційно-енергетичних матерій, а також **приймає участь** у цих самих процесах із жовтими, зеленими, світлосяюче-зеленими, блакитними і синіми інформаційно-енергетичними матеріями, уможливує їх цілеспрямовані та функціонально необхідні транспортування, розподіл, перерозподіл, циркуляцію та інформаційно-енергетичні взаємообміни між тонкоматеріальними тілами бірюзової голографічної інтеграції. За необхідності усі ці функціональні інформаційно-енергетичні процеси бірюзове тіло може здійснювати в оранжевій, світлосяюче-оранжевій, жовтій, зеленій, світлосяюче-зеленій, блакитній, бірюзовій, синій, бузковій, фіолетовій, рожевій, білій і золотій голографічних інтеграціях тонкоматеріальних тіл. Бірюзовому тілу **допомагають** оранжеве, світлосяюче-оранжеве, жовте, зелене, світлосяюче-зелене, блакитне, синє, бузкове, фіолетове, рожеве, біле і золоте тіла. Синє, бузкове, фіолетове, рожеве, біле і золоте тіла можуть в будь-який момент прийняти на себе **управління бірюзовими** інформаційно-енергетичними матеріями. Оранжеве, світлосяюче-оранжеве, жовте, зелене, світлосяюче-зелене, бірюзове, бузкове, рожеве, біле і золоте тіла можуть будь-коли прийняти на себе **управління жовтим** компонентом бірюзових інформаційно-енергетичних матерій; зелене, світлосяюче-зелене, бірюзове, бузкове, рожеве, біле і золоте тіла можуть прийняти на себе **управління зеленим і світлосяюче-зеленим** компонентами бірюзових інформаційно-енергетичних матерій; зелене, світлосяюче-зелене, блакитне, бірюзове, синє, бузкове, фіолетове, рожеве, біле і золоте тіла - **блакитним і синім**

компонентами бірюзових інформаційно-енергетичних матерій, при цьому основні функції цих тонкоматеріальних тіл будуть ослаблені, тому що їх інформаційно-енергетичний потенціал використовуватиметься для компенсації недостатності функції управління бірюзового тіла. Одночасно із функцією центрального управління бірюзове тіло має функцію **периферичного управління** інформаційно-енергетичними процесами у своїх межах. Цією функцією володіють і управляють тонкоматеріальні тіла вищих частот - сине, бузкове, фіолетове, рожеве, біле і золоте, які мають жовті, зелені, світлосяюче-зелені, блакитні та сині діапазони електромагнітного спектра. **Чим щільніше** по відношенню до бірюзового тіла тонкоматеріальне тіло, **тим менші** воно має можливості в управлінні жовтими, зеленими, світлосяюче-зеленими, блакитними і синіми інформаційно-енергетичними матеріями бірюзового тіла; **чим менш щільне** тонкоматеріальне тіло по відношенню до бірюзового тіла, **тим більші** воно має можливості в управлінні інформаційно-енергетичними матеріями бірюзового тіла. Найбільші можливості управління має золоте тіло, якщо воно оптимально розвинуте, при його недостатньому розвитку - біле тіло, якщо й воно недостатньо розвинуте, тоді рожеве тіло, якщо і воно недостатньо розвинуте, то фіолетове тіло, а якщо і воно недостатньо розвинуте - бузкове тіло, коли й воно недостатньо розвинуте - сине тіло.

Бірюзове тонкоматеріальне тіло людини - це первинна бірюзова інформаційно-енергетична голограма, яка містить **5** вторинних компонентних і **8** вторинних ідентичних голограм зі специфічними структурами і структурами, ідентичними з фізичним тілом. Тіло побудоване бірюзовими інформаційно-енергетичними матеріями духовного, космічного, земного і людського походження з минулого, теперішнього та майбутнього. Має внутрішню і зовнішню частини. **Внутрішня частина** структурована так само, як фізичне тіло і внутрішні частини червоного, світлосяюче-червоного, оранжевого, світлосяюче-оранжевого, жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого та блакитного тіл. **Зовнішня частина** структурована, як фізичне тіло і зовнішні частини червоного, світлосяюче-червоного, оранжевого, світлосяюче-оранжевого, жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого та блакитного тіл, а також частинами структур зовнішніх частин усіх тонкоматеріальних тіл, які проникають крізь бірюзове тіло. Зовнішня частина тіла **заповнена** індивідуальними специфічними та високоспецифічними життєвими бірюзовими інформаційно-енергетичними біоплазмами і **двома** універсальними життєвими інформаційно-енергетичними біоплазмами, **одна** з яких розміщена у периферійному просторі та утворюється усіма тонкоматеріальними тілами, які проникають крізь бірюзове тіло, **друга** утворюється усіма тонкоматеріальними тілами і міститься у внутрішній і зовнішній частинах бірюзового тіла, в обмеженому блакитним тілом просторі. **Одна з біоплазм** містить усі природні для людини діапазони електромагнітного спектра, а **друга** не містить діапазонів електромагнітного спектра червоного, світлосяюче-червоного, оранжевого, світлосяюче-оранжевого, жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого і блакитного тіл. Зовнішня оболонка зовнішньої частини має форму звуженого донизу овалу і розміщується між зовнішніми оболонками зовнішніх частин блакитного та синього тонкоматеріальних тіл. Бірюзове тіло **утворює компонентні** бірюзово-жовте, бірюзово-зелене, бірюзово-світлосяюче-зелене, бірюзово-блакитне і бірюзово-сине тіла та **ідентичні** бірюзово-блакитне, бірюзово-світлосяюче-зелене, бірюзово-зелене, бірюзово-жовте, бірюзово-світлосяюче-оранжеве, бірюзово-оранжеве, бірюзово-світлосяюче-червоне і бірюзово-червоне тіла. **Бірюзове тіло голографічно інтегрується** з оранжевим, світлосяюче-оранжевим, жовтим, зеленим, світлосяюче-зеленим, блакитним, синім, бузковим, фіолетовим, рожевим, білим і золотим тілами, **утворюючи з ними бірюзову голографічну автономію тонкоматеріальних тіл, і являється її основою.** Інформаційно-енергетичні матерії та біоплазми бірюзового тіла **приймають участь в** утворенні оранжевої, світлосяюче-оранжевої, жовтої, зеленої, світлосяюче-зеленої, блакитної, бірюзової, фіолетової, рожевої, білої та золотої голографічних автономій та інтеграцій цих тіл. Тіло **забезпечує** їх інтегральне, автономне та специфічне функціонування на основі бірюзових,

жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх діапазонів електромагнітного спектра. Бірюзове тіло має внутрішню і зовнішню частини.

Внутрішня частина бірюзового тонкоматеріального тіла

Внутрішня частина тіла структурно ідентична з клітинами, тканинами, органами і геометрією внутрішнього простору фізичного тіла та з усіма структурами внутрішніх частин червоного, світлосяюче-червоного, оранжевого, світлосяюче-оранжевого, жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого і блакитного тіл. Внутрішня частина являється анатомо-морфоутворюючою голографічною матрицею, за якою здійснюються морфогенез усіх структурних рівнів фізичного тіла та інформаційно-енергетичний генезис внутрішніх частин тимчасових тонкоматеріальних тіл і вічного блакитного тіла.

Внутрішня бірюзова оболонка бірюзового тонкоматеріального тіла

Внутрішня оболонка бірюзового тіла знаходиться у внутрішній оболонці блакитного тіла, незначно виступаючи за її межі, і розділяє внутрішню та зовнішню частини бірюзового тіла. Форма внутрішньої оболонки ідентична із зовнішнім анатомо-морфологічним рельєфом фізичного тіла і з усіма анатомічними структурами шкіри. Із внутрішньою оболонкою бірюзового тіла з'єднуються внутрішні оболонки блакитного, світлосяюче-зеленого, зеленого, жовтого, світлосяюче-оранжевого, оранжевого, світлосяюче-червоного і червоного тіл, утворюючи 9-шарову інтегральну оболонку бірюзового, блакитного, світлосяюче-зеленого, зеленого, жовтого, світлосяюче-оранжевого, оранжевого, світлосяюче-червоного і червоного тіл. За архітектонікою внутрішня оболонка подібна до шкіри фізичного тіла. Внутрішня оболонка утворює свої внутрішні структури, які дотепер не досліджені. Вона утворює середній бірюзовий шар усіх меридіанів, внутрішній оболонковий шар і середній шар бірюзових 7-шарових структур зіркових каналів, середній шар бірюзової тріади зіркових каналів, верхні та нижні внутрішні бірюзові фільтраційні мембрани зіркових каналів, середні шари бірюзових сушумнових, мерудандових, ідових і пінгалових тріад і внутрішньооболонкові бірюзові інформаційно-енергетичні канали та мікроканали.

Зовнішня частина бірюзового тонкоматеріального тіла

Зовнішня частина бірюзового тіла знаходиться у просторі зовнішніх частин червоного, світлосяюче-червоного, оранжевого, світлосяюче-оранжевого, жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого і блакитного тіл і у просторі навколо блакитного тіла. Це простір, обмежений внутрішньою та зовнішньою оболонками бірюзового тіла. У цьому просторі потрібно вирізняти простір між зовнішніми оболонками бірюзового і блакитного тіл. Це периферійний простір, у якому немає структур блакитного тіла. Простір зовнішньої частини самого бірюзового тіла **структурований**: ідентично з фізичним тілом; зовнішніми частинами блакитного, світлосяюче-зеленого, зеленого, жовтого, світлосяюче-оранжевого, оранжевого, світлосяюче-червоного та червоного тіл; проникаючими частинами структур синього, бузкового, фіолетового, рожевого, білого і золотого тіл, що надає цьому простору надзвичайно складну геометрію, яка віддзеркалює усі структурно-функціональні рівні фізичного тіла, зовнішні частини тонкоматеріальних тіл, розміщені у зовнішній частині бірюзового тіла, а також частини зовнішніх структур тіл, що проникають крізь бірюзове тіло. Структура зовнішньої частини ідентична із фізичним тілом, зовнішніми частинами червоного, світлосяюче-червоного, оранжевого, світлосяюче-оранжевого, жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого і блакитного тіл, тому зовнішня частина бірюзового тіла може впливати на морфогенетичні та функціональні процеси фізичного тіла, інформаційно-енергетичний генезис і функціонування блакитного, світлосяюче-зеленого, зеленого, жовтого, світлосяюче-оранжевого та оранжевого тіл, а за

крайньої потреби - світлосяюче-червоного і червоного тіл. У зовнішній частині бірюзового тіла не тільки формуються, але й віддзеркалюються усі морфофункціональні, фізіологічні, психічні, біохімічні та інші процеси фізичного тіла та інформаційно-енергетичні процеси зовнішніх частин тонкоматеріальних тіл, які знаходяться всередині зовнішньої частини бірюзового тіла. Інформаційно-енергетичні функціональні процеси зовнішньої частини бірюзового тіла синхронізуються із функціональними процесами його внутрішньої частини і процесами фізичного тіла, утворюючи функціональну єдність. У зовнішній частині постійно знаходиться інформаційно-енергетична біоплазма причинно-наслідкового філогенетичного, онтогенетичного та еволюційного розвитку біотичних, соціальних, психічних, духовних і ПСІ-феноменальних проявів людини минулого, теперішнього та майбутнього. Причинно-наслідкова інформація бірюзового тіла значно розширює та поглиблює єдність минулого, теперішнього і майбутнього в людині, обумовлюючи у бірюзових, жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх діапазонах електромагнітного спектра причинно-наслідковий розвиток, вдосконалення, прояви і характер соціальної, психічної, духовної та ПСІ-феноменальної діяльності в усіх сферах людського життя.

Зовнішня частина бірюзового тіла заповнює простір навколо блакитного тіла. Це простір від зовнішньої оболонки зовнішньої частини бірюзового тіла до шкіри фізичного тіла. Цей простір має складну структуру, він заповнений бірюзовими специфічними і високоспецифічними інформаційно-енергетичними біоплазмами, утвореними тільки бірюзовим тілом, та індивідуально-універсальними життєвими інформаційно-енергетичними біоплазмами, які утворюються у бірюзовому тілі усіма тонкоматеріальними тілами. Розрізняють **дві** індивідуально-універсальні життєві інформаційно-енергетичні біоплазми - **біоплазму**, яка утворюється усіма тонкоматеріальними тілами, крізь які проникає бірюзове тіло і які проникають крізь бірюзове тіло, і **розміщується** в обмеженому блакитним тілом просторі внутрішньої та зовнішньої частин бірюзового тіла, і **біоплазму**, яка не містить червоної, світлосяюче-червоної, оранжевої, світлосяюче-оранжевої, жовтої, зеленої, світлосяюче-зеленої та блакитної інформаційно-енергетичних біоплазм червоного, світлосяюче-червоного, оранжевого, світлосяюче-оранжевого, жовтого, зеленого, світлосяюче-зеленого і блакитного тіл і **знаходиться** у периферійному просторі бірюзового тіла. Індивідуально-універсальна життєва інформаційно-енергетична біоплазма периферійного простору зовнішньої частини бірюзового тіла містить інформаційно-енергетичні матерії бірюзового тіла та усіх тонкоматеріальних тіл, що крізь нього проникають. Ця біоплазма менш щільна, ніж біоплазми зовнішніх і внутрішніх частин блакитного, світлосяюче-зеленого, зеленого, світлосяюче-оранжевого, оранжевого, світлосяюче-червоного і червоного тіл. Бірюзові специфічні та високоспецифічні інформаційно-енергетичні біоплазми утворюються тільки бірюзовим тілом, являються менш щільними, ніж індивідуально-універсальна життєва інформаційно-енергетична біоплазма, що міститься у внутрішній і зовнішній частинах бірюзового тіла, але більш щільними, ніж інформаційно-енергетична біоплазма периферійного простору. Зовнішня частина бірюзового тіла у бірюзових, жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх діапазонах електромагнітного спектра інформаційно-енергетично забезпечує функціонування внутрішньої частини бірюзового тіла, його інформаційно-енергетичні взаємообміни із зовнішнім середовищем, єдність з інформаційно-енергетичними полями людства, природи, Землі, біосфери, ноосфери, Всесвіту і духовного буття минулого, теперішнього та майбутнього. Відмежовує навколо фізичного і блакитного тіл простір індивідуальної інформаційно-енергетичної ідентичності бірюзових діапазонів електромагнітного спектра.

Зовнішня бірюзова оболонка бірюзового тонкоматеріального тіла

Зовнішня оболонка бірюзового тіла знаходиться між зовнішніми оболонками блакитного і синього тіл. Зовнішня оболонка бірюзового тіла має форму звуженого донизу овалу. За формою вона подібна до зовнішньої оболонки блакитного тіла, але дещо більша.

Зовнішня оболонка бірюзового тіла **побудована концентрацією** бірюзових інформаційно-енергетичних матерій і **проникненням** синього, бузкового, фіолетового, рожевого, білого і золотого тіл, **жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх компонентів** тонкоматеріальних тіл **крізь** бірюзову оболонку. Якщо тонкоматеріальні тіла розвинуті, зовнішня оболонка зовнішньої частини бірюзового тіла має 7 шарів: **внутрішній, бірюзовий** - найщільніший, найтонший і найслабший, **середній, синій** - мікронно товщій, сильніший і менш щільний, ніж бірюзовий, і в такій аналогії розташовані бузковий, фіолетовий, рожевий, білий і золотий шари. Золотий шар - **зовнішній**, найменш щільний, найтовщій і найміцніший.

Зовнішня оболонка **не тільки утворює** бірюзові конуси усіх чакр, зовнішні оболонки бірюзових чакрових конусів, зовнішній шар бірюзової тріади зіркових каналів, середній і зовнішній шари бірюзових 7-шарових структур зіркових каналів, верхні та нижні зовнішні фільтраційні мембрани зіркових каналів, зовнішні шари бірюзових сушумнових, мерудандових, ідових і пінгалових тріад і зовнішньооболонкові бірюзові інформаційно-енергетичні канали та мікроканали, **але також містить** основи бірюзових конусів усіх чакр і фільтраційні мембрани зіркових каналів. Зовнішня оболонка зовнішньої частини бірюзового тіла, бірюзові конуси чакр і бірюзові фільтраційні мембрани зіркових каналів у бірюзових, жовтих, зелених, світлосяюче-зелених, блакитних і синіх діапазонах електромагнітного спектра здійснюють природні для людини інформаційно-енергетичні взаємообміни з усіма інформаційно-енергетичними полями зовнішнього середовища. Зовнішня оболонка і уся зовнішня частина по відношенню до інших зовнішніх оболонок зовнішніх частин тонкоматеріальних тіл розміщені навколо фізичного тіла, у зовнішніх частинах блакитного, світлосяюче-зеленого, зеленого, жовтого, світлосяюче-оранжевого, оранжевого, світлосяюче-червоного та червоного тіл і навколо простору зовнішньої оболонки блакитного тіла. По відношенню до блакитного тіла бірюзове тіло є зовнішнім, а по відношенню до синього та інших розміщених зовні тіл - внутрішнім. Тому зовнішня частина бірюзового тіла функціонує не лише у власному бірюзовому інформаційно-енергетичному середовищі, але й у середовищі усіх тонкоматеріальних тіл. Причому зовнішня оболонка тіла функціонує у власному інформаційно-енергетичному середовищі, у середовищах синього, бузкового, фіолетового, рожевого, білого і золотого тіл, але не функціонує в інформаційно-енергетичних середовищах блакитного, світлосяюче-зеленого, зеленого, жовтого, світлосяюче-оранжевого, оранжевого, світлосяюче-червоного і червоного тіл, тому що зовнішні частини цих тіл не досягають зовнішньої оболонки бірюзового тіла.

Бірюзові оболонки

Бірюзові оболонки утворюються концентрацією інформаційно-енергетичних матерій бірюзових діапазонів електромагнітного спектра бірюзового тіла навколо бірюзового тіла, його структур, у відповідності до їх форм і зовнішніх контурів, а при проникненні менш щільних тіл крізь бірюзові оболонки утворюються різнокольорові інтегральні та компонентні ідентичні шари бірюзових оболонок. У бірюзових оболонках бірюзового тіла **розрізняють компонентні інтегральні та компонентні ідентичні шари** золотого, білого, рожевого, фіолетового, бузкового та синього тіл. У бірюзових оболонках бірюзового тіла знаходяться бірюзові компонентні шари, які утворюються інтегральним бірюзовим компонентом і складовими компонентами бірюзової інформаційно-енергетичної матерії бірюзового тіла. Розрізняють бірюзово-жовтий, бірюзово-зелений, бірюзово-світлосяюче-зелений, бірюзово-блакитний і бірюзово-синій компонентні шари. Оболонки бірюзового тіла щільніші у порівнянні з оболонками синього, бузкового, фіолетового, рожевого, білого та золотого тіл, тому усі наведені тонкоматеріальні тіла проникають крізь оболонки бірюзового тіла і утворюють у них різнокольорові шари.

Золотий інтегральний ідентичний шар бірюзової внутрішньої оболонки бірюзового тіла утворюється при проникненні золотого тіла крізь бірюзову внутрішню оболонку

внутрішньої частини бірюзового тіла. Аналогічно утворюються білий, рожевий, фіолетовий, бузковий і синій інтегральні ідентичні шари внутрішньої оболонки.

Золото-білий компонентний ідентичний шар бірюзової внутрішньої оболонки бірюзового тіла утворюється проникненням компонентного золото-білого тіла крізь бірюзову внутрішню оболонку внутрішньої частини бірюзового тіла. Подібним чином при проникненні усіх компонентних тіл крізь бірюзову внутрішню оболонку утворюються усі компонентні ідентичні шари.

Золотий інтегральний ідентичний шар бірюзової зовнішньої оболонки бірюзового тіла утворюється при проникненні золотого тіла крізь бірюзову зовнішню оболонку зовнішньої частини бірюзового тіла. Таким чином утворюються білий, рожевий, фіолетовий, бузковий і синій інтегральні ідентичні шари зовнішньої бірюзової оболонки.

Золото-червоний компонентний ідентичний шар бірюзової зовнішньої оболонки бірюзового тіла утворюється при проникненні компонентного золото-червоного тіла крізь бірюзову зовнішню оболонку зовнішньої частини бірюзового тіла. Таким чином, при проникненні усіх компонентних тіл не тільки крізь бірюзову зовнішню оболонку, але й крізь бірюзові оболонки усіх структур бірюзового тіла, утворюються золото-світлосяюче-червоний, золото-оранжевий, золото-світлосяюче-оранжевий, золото-жовтий, золото-зелений, золото-світлосяюче-зелений, золото-блакитний, золото-синій і золото-фіолетовий компонентні ідентичні шари.

Золото-червоний компонентний ідентичний шар бірюзової внутрішньої оболонки бірюзового тіла утворюється проникненням компонентного золото-червоного тіла крізь бірюзовий внутрішній шар внутрішньої частини бірюзового тіла.

Біле, рожеве, фіолетове, бузкове і синє тіла аналогічно утворюють інтегральні ідентичні, компонентні та ідентичні шари бірюзових оболонок.

Продовження у випуску 50(116)

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильчук А. Л. Функціональна анатомія тонкоматеріальних тіл людини. Львів.: „Каменяр”, 2003. - 416 с. + 24 акр. вклейок.
2. Васильчук А. Л. Атлас функціональної анатомії тонкоматеріальних тіл людини. Львів.: „Каменяр”, 2003. - 648 с.
3. Васильчук А.Л. Біолокація тонкоматеріальних тіл людини. - Львів: Сполом, 2007. - 600 с. з іл.
4. Vasilčuk Anatolij. Enioanatomie jemnohmotných těl člověka / Monografie. – Skalica: Elena Mikúšová MM, 2009. – 1 144 s., 407 barevných obrázků.
5. Vasilčuk Anatolij. Enioanatomický výkladový slovník. – Skalica: MM a spol., s. r. o., 2012 r. – 1 592 s.
6. Vasilčuk Anatolij. Enioanatomický obrazový slovník. – Skalica: MM a spol., s. r. o., 2012 r. – 784 s.
7. Vasilčuk Anatolij. Mezioborový slovník eniologie. – Skalica: MM a spol., s. r. o., 2012 r. – 400 s.
8. Vasilchuk Anatolij. The Enioanatomy of Human Subtle Bodies / Monograph. – Skalica: MM a spol., s. r. o., 2012 y. – 684 s.: il.
9. Васильчук А. Л. Еніоанатомія тонкоматеріальних тіл людини/Навчально-методичний посібник. - Львів.: „Друк на потребу”, 2015. - 752 с.

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ Е-МЕДИЦИНИ

Стаття присвячена трансформаційним процесам в українській системі охорони здоров'я.

Ключові слова: реформа медицини, телемедицина, мобільна медицина, медичні інформаційні системи.

Статья посвящена трансформационным процессам в украинской системе здравоохранения.

Ключевые слова: реформа медицины, телемедицина, мобильная медицина, медицинские информационные системы.

The article is devoted transformation processes in Ukrainian health care system.

Key words: reform medicine, telemedicine, mobile medicine, medical information systems.

Трансформаційні процеси, що відбуваються у різних сферах життя українського суспільства зумовлюють потребу реформування національної системи охорони здоров'я [1-3]. Стратегічною метою реформ у системі охорони здоров'я повинно бути підвищення якості та ефективності медичної допомоги. Це завдання є особливо актуальним для вітчизняної системи охорони здоров'я, у якій до цього часу не подолано істотного розриву між якістю медичних послуг та видатками на її фінансування. Загальні питання державного управління сферою охорони здоров'я були предметом наукових досліджень українських учених: А.Я. Базилевича, В.Д. Бакуменка; М.М. Білинської, Ю.В. Вороненко, І.Д. Герича, М.В. Гладія, З.С. Гладуна, Д.М. Джафарової, Є.Х. Заремби, В.В. Загороднього, Д.В. Карамишева, В.М. Князевича, В.М. Лехан, В.Ф. Москаленка, З.О. Надюка, Я.Ф. Радиша, В.М. Рудого, О.І. Сердюка, І.М. Солоненко та ін.. Проте, незважаючи на глибину розробки даної проблематики і не применшуючи вагомості й значущості внеску вказаних вчених, зазначимо, що теоретичні і практичні аспекти державного управління системою охорони здоров'я у процесі її реформування на засадах сімейної медицини в Україні досліджені недостатньо. Проблема удосконалення механізмів державного управління системою охорони здоров'я у процесі реформування стала предметом комплексного дослідження. Кардинальне реформування вимагає суттєвих змін структурно-функціональних моделей лікувальних закладів другого і третього рівнів надання медичної допомоги. Залишається невирішеною проблема забезпечення якості медичної допомоги та ролі держави у цьому процесі. Зважаючи на сучасні реалії українського суспільства – загострення соціально-економічних проблем, демографічні проблеми – також потребує удосконалення мотиваційний механізм у державному управлінні сферою охорони здоров'я. Електронна медицина - діяльність з використанням електронних інформаційних ресурсів у сфері охорони здоров'я та забезпечення оперативного доступу медичних працівників та пацієнтів до них. Е-медицина є відносно новим терміном охорони здоров'я за підтримки електронних процесів і комунікацій, що почав набувати розповсюдження у світі. З 2011 року у світі визнається все більша необхідність посиленого захисту спеціалізованих ресурсів е-медицини від кібератак, що вимагає розробки більш надійної інфраструктури в області електронної медицини, яка зможе витримати зростаючі загрози.

Термін Е-медицина включає в себе широкий спектр послуг та систем, які знаходяться на перетині медицини, охорони здоров'я та інформаційних технологій, у тому числі [1-3]:

- Електронні медичні картки: дозволяють обмін даними про пацієнта між медичними фахівцями;
- Електронний рецепт: електронний доступ до надання призначень, друк рецептів та електронна передача рецептів від лікарів до фармацевтів;
- Телемедицина: методи лікування на відстані, в тому числі телемоніторинг стану пацієнтів;

- Інформування населення: використання електронних ресурсів для інформування пацієнтів, забезпечення обізнаності населення з питань охорони здоров'я;
- Віртуальні медичні бригади складаються з медичних фахівців, що обмінюються інформацією про пацієнтів за допомогою цифрового обладнання веб-конференцій;
- Мобільна медицина включає в себе використання мобільних пристроїв для збору даних про стан пацієнта, які передаються лікарям, а також моніторинг життєво важливих органів пацієнта, пряме надання допомоги;
- Медичні інформаційні системи: спеціалізовані програми для планування графіку прийому лікарями пацієнтів, управління даними пацієнта, управління розкладом роботи та завдань, пов'язаних із організацією охорони здоров'я.

Предметна галузь Е-медицини надає сучасні методи діагностики, моніторингу та оцінки стану здоров'я людини, що допомагають визначити зміни стану організму у залежності від зовнішніх і внутрішніх чинників. Важливим є індивідуалізація процесу підбору оптимального раціону залежно від характеристики стану функцій організму.

В Україні завершено підготовчий етап із впровадження в органах виконавчої влади електронного документообігу на базі електронного цифрового підпису, а саме: розроблено комплекс єдиних форматів та протоколів електронного документообігу та електронного цифрового підпису, формування яких відбувалось за широкою участю представників бізнесу, науковців та спеціалістів державних органів; офіційно визначено порядок електронного обміну службовими документами, що є передумовою для інтеграції різnorodних інформаційних систем, що забезпечують їх сумісність та ефективну взаємодію. Завершено етап первісного оснащення державних органів сучасною обчислювальною технікою та створення відповідної інформаційно-технологічної та комунікаційної інфраструктури забезпечення їхньої діяльності. Актуальною залишається проблема доступу громадян та організацій до мережі Інтернет, особливо в сільській місцевості, невеликих містах та віддалених районах. Не сформована єдина інфраструктура міжвідомчого обміну даними в електронній формі. Відомості в діючих державних інформаційно-аналітичних системах недоступні іншим органам державної влади для оперативного використання. Використання недокументованих форматів даних, протоколів обміну, інших закритих інформаційних технологій і відсутність єдиних класифікаторів, довідників і схем даних обмежують можливість застосування автоматизованих засобів пошуку та аналітичної обробки інформації. Відсутня єдина система планування і моніторингу ефективності реалізації державних програм і проектів, а також доступ до цієї інформації громадян. Проблеми, що перешкоджають впровадженню елементів електронного урядування у діяльності органів державної влади, носять комплексний міжвідомчий характер і не можуть бути вирішені на рівні окремих органів державної влади. Розвиток електронного урядування потребує побудови складних і гнучких систем, вимагає проведення скоординованих організаційно-технологічних заходів і погоджених дій органів державної влади в рамках єдиної державної політики. Метою впровадження електронного урядування в Україні є розвиток електронної демократії задля досягнення європейських стандартів якості електронних адміністративних послуг, відкритості та прозорості влади для громадян, представників бізнесу та громадських організацій. При цьому мова йде про використання можливостей ІКТ для переходу до нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян, що передбачає: підвищення якості та доступності державних послуг для громадян, спрощення процедур та скорочення адміністративних витрат; підвищення якості адміністративних та управлінських процесів, забезпечення контролю за результативністю діяльності органів виконавчої влади з одночасним забезпеченням належного рівня інформаційної безпеки; забезпечення відкритості інформації про діяльність органів виконавчої влади, розширення доступу до неї та надання можливості безпосередньої участі громадян та інститутів громадянського суспільства у процесах підготовки та експертизи проектів рішень, які приймаються на всіх рівнях державного управління.

Стратегічні завдання з розвитку електронного урядування необхідно визначити відповідно до тих переваг, які надають ці технології у розвитку суспільства та держави: забезпечення прав громадян на доступ до всіх видів відкритої державної інформації, що має індивідуальну та суспільну значимість; залучення громадян до участі у державних справах; вдосконалення технології державного управління; подолання інформаційної нерівності; організація надання послуг фізичним особам в інтегрованому вигляді через Інтернет; надання громадянам можливості навчатися протягом всього життя. Для вирішення зазначених завдань необхідно вжити наступних заходів: створити нормативно-правову та методологічну базу, що дозволяє державі, громадянам і організаціям функціонувати в умовах інформаційного суспільства; розробити єдину архітектуру електронного урядування, яка повинна офіційно зафіксувати структуру електронного урядування в Україні; створити ефективну організаційну інфраструктуру; оптимізувати структуру державного апарату, провести реінжиніринг робочих процесів державних органів; удосконалити систему інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття рішень; створити державну систему контролю діяльності органів державної влади, впровадити відомчі інформаційні системи планування та управлінської звітності; провести аналіз технологічної готовності інформаційних систем органів державного управління до їхньої інтеграції в інфраструктуру електронного урядування, на основі якого розробити та реалізувати середньострокову програму усунення технологічної нерівності окремих інформаційних систем; інтегрувати інформаційні ресурси та системи органів державної влади, створити єдину інфраструктуру, яка забезпечить ефективну міжвідомчу та міжрегіональну інформаційну взаємодію та взаємодію з громадянами і організаціями; сформувати стратегію підвищення якості та доступності державних послуг, основою якої є впровадження єдиних стандартів надання державних послуг, надання таких послуг в інтегрованому вигляді через мережу Інтернет, поетапне переведення частини державних послуг, що мають вартісне вираження, в систему державних електронних послуг, що відповідає реальним потребам населення; організувати систему обліку та контролю за результатами розгляду звернень громадян; організувати центри суспільного універсального доступу до державних інформаційних ресурсів і послуг; розробити систему моніторингу формування електронного урядування, методологію та механізм оцінки рівня використання технологій електронного урядування в державних та місцевих органах влади, що забезпечить керованість процесу впровадження електронного урядування; вдосконалити систему підготовки та перепідготовки кадрів; вирішити питання ресурсного забезпечення заходів. Впровадження електронного урядування є не самоціллю, а засобом підвищення ефективності. Організаційні основи електронного урядування повинні забезпечувати: розвиток і широке впровадження в діяльність органів виконавчої влади засобів забезпечення віддаленого доступу громадян і організацій до інформації про діяльність державних органів на основі сучасних технологій; надання державних послуг з використанням багатofункціональних центрів та Інтернету на основі створення єдиної інфраструктури забезпечення юридично значущої міжвідомчої автоматизованої інформаційної взаємодії та взаємодії державних органів з громадянами і організаціями; створення захищеної системи міжвідомчого електронного документообігу; впровадження відомчих інформаційних систем планування і звітності та створення єдиної системи контролю результативності діяльності органів виконавчої влади; формування нормативно-правової бази, що регламентує порядок і процедури збору, зберігання і надання відомостей, що містяться в державних інформаційних системах, обміну інформацією в електронному вигляді між органами державної влади, громадянами і організаціями, а також контролю за використанням державних інформаційних систем.

З цією метою необхідно здійснити комплекс заходів організаційного та технологічного характеру. Організаційні: створення ефективної організаційної інфраструктури реалізації відповідних проектів; проведення адміністративної реформи, організаційних перетворень в урядових структурах з урахуванням результатів аналізу та систематизації інформаційних відносин; розроблення регламенту взаємодії урядових структур з метою спільного

обслуговування населення; модернізація урядової системи документообігу в умовах використання інформаційних технологій; організація пунктів колективного доступу населення до системи урядових послуг в режимі он-лайн; створення умов для інтеграції систем електронного урядування та систем безготівкового обігу грошей; створення умов формування внутрішньої мотивації урядів, державних службовців для застосування комп'ютерних інформаційних технологій в процесі обслуговування населення та бізнесових структур; підвищення комп'ютерної грамотності населення, зокрема за рахунок впровадження інформаційних технологій в процес навчання. Технологічні: створення сучасної, мультисервісної телекомунікаційної мережі, особливо в містах; інформатизація всіх внутрішніх управлінських процесів урядових структур; створення інтегрованого інформаційно-телекомунікаційного середовища урядових структур, у тому числі на базі спеціальної інформаційно-телекомунікаційної системи органів виконавчої влади; забезпечення інтерактивності в урядових комп'ютерних інформаційних системах; максимальна уніфікація інформаційних процесів та процедур; максимальне використання існуючих систем збору, оброблення та збереження накопиченої інформації; технічного забезпечення усіх органів державної влади, органів місцевого самоврядування інформаційно-комунікаційними технологіями та їх підключення до локальної електронної мережі; підвищення якості існуючого зв'язку; здійснення заходів щодо захисту інформації, методів фільтрації й запобігання розповсюдженню забороненої законодавством інформації. В умовах побудови інформаційного суспільства модель державного управління [1-3] повинна відповідати технології електронного урядування. Реалізація технологічних рішень електронного урядування вимагає певної адаптації системи державного управління до нових умов функціонування. З одного боку роль органів влади повинна бути переглянута з наближенням їх діяльності до умов ринку, конкуренції та обслуговування громадян. Нова концепція управління публічного менеджменту змінює роль держави та делегує частку управлінських функцій громадам та громадянам. З іншого боку залишає за собою функції щодо захисту прав та свобод громадян, контролю за додержанням норм та вимог чинного законодавства. В цих умовах державне управління стає більш гнучким. Встановлюються нові зв'язки між владою, громадянським суспільством та бізнесом. Через механізми державного управління, з урахуванням нових викликів інформаційного суспільства, реалізується ряд функцій держави з питань організації, координації, регуляторної діяльності, контролю. В сучасних умовах управління значну роль відіграють політичні важелі впливу на уряд та технологію прийняття рішень з основних питань розвитку суспільства. За цих умов збільшується роль та участь громадян, як електорату політичних сил, що в свою чергу передбачає організацію діалогу влади та суспільства, створення адекватних механізмів такої взаємодії. Ефективне управління в таких умовах, для збереження злагодності у суспільстві та тенденцій розвитку, повинно базуватися на достовірній інформації. Модель державного управління повинна відповідати вимогам конкретних періодів побудови інформаційного суспільства. До складу моделі повинні увійти: компоненти системи державного управління; функції та завдання органів державної влади та місцевого самоврядування; інформаційна інфраструктура держави; показники розвитку інформаційного суспільства. Управління процесами розвитку інформаційного суспільства, в першу чергу, здійснюють органи державної влади, які планують, організують та координують виконання завдань розвитку інформаційного суспільства. Органи виконавчої влади в межах своїх повноважень повинні розробити відповідні галузеві програми розвитку інформаційного суспільства. (наприклад, Міністерство охорони здоров'я – програму інформатизації медицини). Механізмами державного управління процесами розвитку інформаційного суспільства є: нормативно-правове регулювання діяльності органів влади, юридичних та фізичних осіб в інформаційній сфері та відповідне фінансове заохочення, удосконалення освітянської діяльності серед державних службовців та громадян щодо питань та завдань розвитку інформаційного суспільства, удосконалення організаційної структури органів влади та їх функцій.

Зворотній зв'язок в системі державного управління розвитком інформаційного суспільства повинен забезпечити органи управління необхідною інформацією щодо стану об'єкту управління, тобто інформацією щодо значення показників стану розвитку інформаційного суспільства. Такою інформацією повинні бути показники державних статистичних спостережень, які сьогодні в цій сфері майже відсутні, або не відповідають вимогам щодо забезпечення сталого управління розвитком інформаційного суспільства. Крім того, система статистичних спостережень має велику інерційність.

Сьогоднішній стан системи управління розвитком інформаційного суспільства в Україні характеризується наявністю тільки окремих її складових. Не визначено конкретні цілі та результати, які планується досягти на певних етапах розвитку інформаційного суспільства. Органи управління повинні змінюватися в процесі управління, удосконалюючи свою структуру та функції. Зворотного зв'язку в існуючій системі державного управління розвитком інформаційного суспільства майже не існує. Система прийняття рішень має неоперативний характер, в ній відсутні чітко визначені цілі управління, стратегії їх цілей тощо. З метою підвищення ефективності функціонування системи державного управління впровадженням електронного урядування необхідно здійснити такі основні заходи: визначити конкретні цілі та завдання електронного урядування; розробити систему показників оцінки стану впровадження електронного урядування; забезпечити зворотній зв'язок; підвищити координацію діяльності всіх органів державної влади; здійснити дійове науково-методичне, організаційно – технічне, інформаційно-аналітичне, нормативно-правове, ресурсне забезпечення впровадженню електронного урядування[1,2]. Ефективним засобом забезпечення оперативного та сталого управління впровадження електронного урядування є удосконалення зворотного зв'язку та впровадження інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління впровадженням електронного урядування, яке на підставі аналізу наявної інформації та математичного моделювання процесів розвитку спроможне здійснювати прогнози та дозволить компенсувати затримку у контурі управління та своєчасно формувати управлінські рішення. Інформаційно-аналітична система повинна інтегруватися у контур управління та має включати такі складові: збір та накопичення інформації щодо стану впровадження електронного урядування; виявлення тенденцій та розробка прогнозів з впровадження електронного урядування; підготовка управлінських рішень; доведення рішень до виконавців; контроль виконання рішень. Для успішного функціонування такої моделі повинні бути визначені: перелік соціальних стандартів, які очікується досягти на різних етапах впровадження електронного урядування; інформація, збір якої передбачається здійснювати в межах процесів управління; регламент збору інформації; алгоритми обробки та аналізу інформації; механізми побудови прогнозних показників; механізми громадського контролю за станом виконання запланованих заходів. Сучасний стан інформаційно-аналітичної підтримки прийняття управлінських рішень та використання аналітичних моделей органами влади знаходиться на низькому рівні, у тому числі в сфері управління впровадження електронного урядування.

Основна задача підвищення ефективності державного управління в цій сфері полягає в удосконаленні структури та функцій органів державної влади та місцевого самоврядування, створенні системи їх інформаційно-аналітичного забезпечення. Оперативність діяльності досягається впровадженням системи збору інформації від всіх органів виконавчої влади по визначеному регламенту, використанням системи електронного документообігу і електронного підпису, застосуванням математичних моделей прогнозування результатів на різних етапах. Технічною та технологічною базою електронного урядування є його інформаційна інфраструктура, основними компонентами якої є: інформаційна система органів виконавчої влади, що забезпечує реалізацію єдиної точки входу до відомчих інформаційних систем, орієнтованих на надання інтерактивних послуг громадянам і організаціям; український центр розвитку електронного урядування; єдиний веб портал електронного урядування[2,3]; технологічний центр, який є компонентом інфраструктури відкритих ключів, що є основою для забезпечення захищеного інформаційного обміну, санкціонованого доступу до послуг, що

надаються відомчими інформаційними системами, а також підтвердження авторства електронних документів. Зазначене свідчить про необхідність неухильного дотримання органами державної влади законодавства у сфері інформатизації, визначення пріоритетних напрямів інформатизації відповідних галузей з метою забезпечення комплексності та цілісності виконання робіт з інформатизації та недопущення створення передумов отримання неякісних послуг. Впровадження проектів регіональних програм інформатизації передбачає розвиток інформаційної інфраструктури в областях у напрямку створення єдиного телекомунікаційного середовища у соціальній та економічній сферах, що забезпечить оперативну взаємодію державного, міжгалузевого, регіонального та районного рівнів управління. Впровадження технологій електронного урядування можливо забезпечити в рамках реформування на сучасних засадах всієї системи публічної влади. Це потребує модернізації системи державного управління. Завдання розбудови системи публічної адміністрації в Україні є таким, яке потребує значного часу та ресурсів. Значною проблемою української публічної адміністрації в сучасних умовах є певна несистемність та, у багатьох випадках, невизначеність її взаємовідносин з кінцевими споживачами адміністративних послуг. Однією з технологій публічного менеджменту є електронний уряд, що використовує корпоративні методи обробки і передачі інформації. З огляду на те наведемо декілька прикладів документів загальнодержавного значення. Однією із істотних умов запровадження технологій електронного урядування є наявність електронних інформаційних ресурсів, які характеризуються різноманітними формами надання інформації, організаційними та технологічними рішеннями, та кількість яких збільшується одночасно із стрімким розвитком інформаційних технологій. Інформаційно-телекомунікаційна система органів державної влади створить умови для надання широкого спектру інформаційних послуг населенню. Однією із умов надання послуг за допомогою технологій електронного урядування є наявність в державі системи масових електронних платежів[1,2].

ВИСНОВОК

Електронна медицина є новим поняттям для України. Основним підходом до реформування медичної галузі в Україні є створення єдиної, інтегрованої інформаційно-аналітичної системи обліку стану здоров'я громадян на основі електронної ідентифікації пацієнтів в закладах охорони здоров'я, збору даних профілактичних обстежень з метою подальшого використання в аналітичних, експертних та статистичних системах. Відповідно до програми Європейського Союзу "Європейська стратегія здоров'я 2020" в Україні необхідно розробити та забезпечити виконання Загальнодержавної програми "Здоров'я - 2020: український вимір", що сприятиме вдосконаленню підходів до методів розв'язання актуальних проблем у галузі охорони здоров'я. Е-медицина повинна забезпечувати взаємодію між пацієнтами, медичними працівниками та установами за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Основними напрямками діяльності в галузі розвитку Е-медицини має бути: впровадження автоматизованих інформаційних галузевих систем, які дадуть змогу перейти до ведення медичної документації в електронному вигляді; розвиток телемедицини; удосконалення розвитку системи моніторингу стану здоров'я населення; створення та впровадження нових комп'ютерних технологій профілактики захворювань, діагностики, забезпечення лікувальних процесів; створення загальнодоступних електронних медичних ресурсів; розробка методів діагностики та побудови власної парадигми здоров'я методами Е-медицини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Автоматизована система управління охороною здоров'я / І.І. Фуртак, А.Я. Базилевич, А.І. Голунов [та ін.] // Ефективність державного управління в контексті Європейської інтеграції: матеріали щорічних наук.-практ. конф., 23 січня 2002 р. / за ред. А.О. Чемериса. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2004. – ч.1. – с. 269-271.

2. Базилевич Я. П. Інформаційне забезпечення експерименту “Сімейний лікар” / Я. П. Базилевич, А. А. Пірогов // Сімейний лікар. – Львів, 1989. – С. 61-62.
3. Застосування інформаційних технологій у підвищенні ефективності роботи сімейного лікаря / О. К. Баланкін, Л. М. Шілкіна, Г. М. Дубінська, А. Б. Терещук // Матеріали першого українського з'їзду сімейних лікарів. – Київ, Львів, 2001. – С. 19.

**І.О. МАКАГОНОВ, О.М. ВЕРГУН,
А.Р. ВЕРГУН, О.Г. МАРКО**

ЛЕЙОМІОМА МАТКИ У ЖІНОК ФЕРТИЛЬНОГО ВІКУ : СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЕТИОЛОГІЇ, ПАТОГЕНЕЗУ ТА ЛІКУВАННЯ (огляд літератури)

Наведений огляд сучасної літератури про теорії розвитку лейоміоми матки. Підтверджується роль прогестерону в індукції мітогенного ефекту факторів росту.

Ключові слова: лейоміома матки, етіологія, патогенез, фертильний вік, органозберігаюче лікування.

Представлен обзор современной литературы о теориях развития лейомиомы матки. Подтверждается роль прогестерона в индуцировании митогенного эффекта факторов роста.

Ключевые слова: лейомиома матки, этиология, патогенез, детородный возраст, органосохраняющее лечение.

The review of modern literature is presented about the existent theories of uterine leiomyoma development. Role of progesteron is confirmed in induction mitogenic effect of growth factors.

Key words: uterine leiomyoma, etiology, pathogtnesis, fertile age, surgical treatment.

Враховуючи низьку народжуваність та високу смертність населення України, проблема збереження репродуктивного здоров'я жінки на теперішній час – одна з найбільш актуальних в акушерстві та гінекології [4, 35-37]. Серед частих причин зниження або втрати фертильності жінками особливе місце займають доброякісні гормонозалежні пухлини геніталій, найчастіше лейоміома матки, – доброякісна пухлина із м'язових та сполучно-тканинних елементів, яка вважається найпоширенішим доброякісним захворюванням жіночих статевих органів [12, 38, 39]. Лейоміома матки є однією з основних причин гінекологічної захворюваності. Існує багато визначень для цієї доброякісної пухлини матки: «міома», «фіброма» та інші, але термін «лейоміома» у сучасній гінекології є загальновизнаним [24, 42, 43, 48]. За даними літератури [12, 28-30] ця патологія зустрічається у 20-75% жінок репродуктивного віку. Значно погіршують самопочуття і знижують якість життя жінок у віці їх найбільшої професійної та соціальної активності такі прояви даної патології, як мено-метрорагії, симптоми здавлювання прилеглих органів, больовий синдром [1, 31, 33, 47, 51]. Незважаючи на те, що лейоміома є найбільш поширеною пухлиною органів жіночої статевої системи і вивченню проблеми присвячено безліч наукових робіт, причини її виникнення та механізми розвитку остаточно не з'ясовані [41, 46]. Активно ведеться дискусія щодо істинної природи та морфогенезу лейоміоми – чи є вона справжньою пухлиною з вираженими проліферативними властивостями, чи це лише доброякісний проліферат м'язових волокон [21, 22]. За даними деяких авторів порушення репродуктивної функції у формі первинного чи вторинного непліддя у пацієнток з лейоміомою матки становить 60-70% [16, 40, 50]. Тенденція останніх років, яка пов'язана зі збільшенням захворюваності на лейоміому серед жінок репродуктивного віку, а також типовим для сучасного суспільства пізнім дітонароджуванням, призводить до появи контингенту жінок з лейоміомою матки із нереалізованими репродуктивними планами [20, 31-33]. Первинна

неплідність спостерігається у 17-45%, вторинна – у 27-84% жінок [7, 11, 17]; вагітність настає лише у 32% пацієнток [11, 14, 20, 44], що також детермінує актуальність вивчення цієї патології.

Мета роботи. На основі аналізу літературних джерел дослідити сучасні аспекти етіології та патогенезу лейоміоми матки, висвітлити переваги і недоліки різних методів лікування даної патології у жінок репродуктивного віку.

За даними сучасних досліджень лейоміома матки є результатом гіперпроліферативних процесів міометрія, індукованих різними ендо- і екзогенними факторами, що порушують нормальний склад і структуру тканини [10, 34, 45]. Отже лейоміому можна вважати мультифакторним захворюванням [51-53]. До факторів ризику розвитку міоми матки відносять пізнє менархе, гіперполіменорею, патологію ендометрія, часті аборти, пізній початок або нерегулярність статевого життя [20-24]. Доведено, що у жінок з метаболічними порушеннями лейоміома матки зустрічається у 1,6 разів частіше [9]. Сімейний анамнез багатьох хворих наводить на думку про спадкову схильність до даної хвороби [6, 11, 18]. Не варто недооцінювати також стресовий і екологічний фактори, що особливо актуальні в умовах індустріального суспільства [11-15].

Провідну роль в етіології лейоміоми матки відводять порушенням гормональної регуляції у системі гіпоталамус-гіпофіз-яєчники-матка, – достовірне підвищення рівня естрадіолу, а також кількості рецепторів до естрогенів та прогестерону, порушення взаємодії стероїдів з рецепторами клітин ендометрію на фоні дисбалансу гонадотропних гормонів, порушення процесів апоптозу [18, 44, 48]. Деякі автори [15, 22, 25, 32, 34, 36] розглядають розвиток лейоміоми матки з позицій апоптозу; ними доведений вплив статевих стероїдів не тільки на проліферативні процеси, але також – на регуляцію апоптозу в міометрії. Встановлено, що протеїн Bcl-2, який гальмує апоптоз, значно менше експресується при лейоміомі у порівнянні з нормальним міометрієм. До того ж естрадіол, який пригнічує експресію цього протеїну [25, 32, 34], знижує апоптоз. Незавершеність апоптозу [15] пояснює різні розміри та різну ступінь зрілості вузлів у межах одної матки, можливість регресу вузлів, доброякісний характер пухлини, неінвазивний і повільний ріст, а також імовірність рецидивів. На теперішній час приділяється велика увага стимулюючій дії прогестерону. Існують дані про підвищення рівня антигена клітинної проліферації Ki-67 у нормальному міометрії і посилення росту лейоміоми матки переважно у лютеїнову фазу, що підтверджує роль прогестерону в індукуванні мітогенного ефекту факторів росту [27]. Вважається, що певну роль в етіопатогенезі лейоміоми матки відіграють імунореактивний інсулін та стан позаклітинного матриксу [28]. Віруси герпесу ВПГ I, ВПГ II детермінують продукцію факторів росту. Вірус Епштейна-Барр продукує IL-10-подібний пептид, який пригнічує продукцію IFN γ , що виявляє високу антипроліферативну дію [14]. Швидке збільшення розмірів лейоміоми матки відбувається на фоні посиленої експресії мРНК TGF β 2 у тканинах пухлини [8, 17].

Важливе місце у патогенезі лейоміоми матки займають аутоімунні механізми. Аутоантитілогенез проти топо-I-ізомерази та Hsp-60 відіграє значну роль у механізмі розвитку лейоміоми матки, особливо за умов симультанного розвитку пухлин матки, молочної та щитоподібної залоз [11]. Субклінічний гіпотиреоз зустрічається у 93% хворих з лейоміомою матки, а інша патологія щитоподібної залози – у 67% таких пацієнток [37, 47-49]. Одним із тригерних механізмів, що лежать в основі існуючих порушень при лейоміомі матки, може бути локальна хронічна інфекція, а швидкий ріст пухлини у більшості випадків супроводжується локальною запальною реакцією [5-7, 37, 38].

Питання лікування лейоміоми матки у репродуктивному віці вважається тяжким і дискусійним [7, 46-51]. Обираючи метод лікування, необхідно враховувати клінічні особливості, розміри, кількість, локалізацію та ехографічну структуру вузлів [44-47]. На теперішній час виділяють чотири підходи до лікування лейоміоми матки: гістеректомія, консервативно-пластичний (міомектомія), стабільно-регресивний (емболізація маткових артерій (ЕМА), лапароскопічна оклюзія маткових артерій, використання магнітно-резонансної

томографії (МРТ) з фокусованим ультразвуком (ФУЗ) – МРТ-ФУЗ), тимчасово регресивний (застосування блокаторів рецепторів прогестерону та ін.) [7, 10, 14, 16]. У жінок з найближчими репродуктивними планами виключно важливою умовою при виборі методу лікування є необхідність збереження матки як основного репродуктивного органу. Тому перед медичною наукою постає питання альтернативи гістеректомії, яка безповоротно призводить до втрати дітородної функції та поглиблення існуючих порушень гомеостазу в організмі хворої на лейоміому [13, 37].

На сьогодні все ширше використовують органозберігаючі методи лікування даної патології, такі, як консервативна міомектомія, білатеральна селективна ретгенохірургічна ЕМА, лапароскопічний міолізис з використанням лазерного променя, високочастотного ультразвуку та інші [19, 30, 34, 36, 41]. Консервативна міомектомія, яка часто застосовується у жінок репродуктивного віку, дає змогу зберегти не лише матку, але й фертильність. Проте ця операція можлива лише за сприятливої локалізації вузлів і потребує високої хірургічної майстерності. Субмукозні вузли видаляють доступом через канал шийки матки. Значний крок уперед у цьому напрямку зробила гістероскопія. Завдяки новітнім технологіям впроваджується мінімально агресивна процедура емболізації маткових артерій [30, 41, 44]. Перевагою даного методу є його низька травматичність і локальність впливу – емболізують лише гілки, що безпосередньо живлять міоматозний вузол. Методика виконання ЕМА на даний час досить добре відпрацьована [23, 27]. Проте емболізація показана не всім пацієнткам, а лише тим, в яких розмір матки відповідає розміру, який буває після 8-9 тижнів вагітності, що детермінується нормальним діаметром гілок маткових артерій, який (у нормі) не дозволяє провести катетер. Потрібні відділи судин стають доступними лише за їх патологічного розширення відповідно до розмірів вузла. Недоліком ЕМА є відсутність даних про гістологічну структуру вузла. Окрім того, ця процедура потребує не тільки певних професійних навичок, а й високотехнологічного устаткування [2-4, 24]. На теперішній час у літературі недостатньо висвітлені особливості відновлення фертильної функції у жінок після білатеральної селективної ретгенохірургічної ЕМА. Ефективним методом лікування лейоміоми матки є МРТ з допомогою фокусованого ультразвуку (МРТ-ФУЗ). Динамічне УЗД та МР-обстеження після МРТ-ФУЗ свідчить, що зупинка росту або зменшення розмірів вузлів починається через 3-4 міс після лікування. Найвищий ефект лікування за допомогою МРТ-ФУЗ відмічається через 5-6 місяців і продовжується до 11-12 місяців [3, 48-51]. При проведенні консервативного лікування лейоміоми матки застосовується Золадекс протягом 3-6 місяців [10], а також – блокатори рецепторів прогестерону (мефіпристон, гінестрил) – по 50 мг/добу протягом 3-6 місяців [10], даназол (по 400 мг – 4-6 місяців) [10]. Виходячи із прогестеронової теорії розвитку лейоміоми матки, використання гестагенів (оргаметрил, примолот-нор, дуфастон) є не зовсім патогенетично виправдане [4, 21, 27]. Результати такої терапії були малоефективними [15-17]. Доведений можливий прогестеронзалежний ріст лейоміоми матки, тому гестагенний компонент гормональних препаратів не зменшує, а у деяких випадках, – навіть підвищує ризик росту пухлин [19, 20]. Розроблений комплекс негормонального лікування, до складу якого увійшли фітопрепарати, засоби антистресорної, ангіопротекторної та імунокорегувальної дії, ноотропні препарати, антиоксиданти, венотоніки. До системи комплексної терапії входять полівітамінні комплекси, зокрема вітаміни В1, В6, С, Е. Важливе значення надається вітаміну А, який діє на структури гіпоталамо-гіпофізарної системи та зменшує чутливість ефекторних органів до естрогенів. Очевидною є необхідність індивідуального підходу до вибору методу лікування кожної пацієнтки з лейоміомою матки. У якості критерію, щодо диференційованого підходу до лікування, А.Л. Тихомиров та співавтори [21, 22] запропонували використовувати розмір домінантного вузла у матці та його розташування. Для жінок фертильного віку з інтрамуральною або інтрамурально-субсерозною лейоміомою матки великих розмірів методом вибору залишається консервативна міомектомія лапаротомним, лапароскопічним або вагінальним доступом [51-53] при умові, що розмір домінантного вузла є до 8 см і ЕМА, якщо вузол є більшим 8см [21-25, 44-47]. У репродуктивному віці при розмірах вузла до 2,5 см

інтрамуральної та інтрамурально-субсерозної локалізації методом вибору вважають введення внутрішньоматкової левоноргестрелвіділяючої системи.

ВИСНОВКИ

Сучасний підхід до лікування лейоміоми матки у жінок фертильного віку полягає у комбінованій (операційно-консервативній) терапії із застосуванням сучасних технік (органозберігаючих операцій, МРТ-ФУЗ, ЕМА) та досягнень фармакотерапії (блокаторів рецепторів прогестерону, імуномодуляторів, локальної цитокінотерапії тощо). На нашу думку, розвиток неопераційних та малоінвазивних технологій є пріоритетним напрямком у сучасній гінекологічній практиці. Впровадження у практику органозберігаючих методів лікування дає можливість зберегти і реалізувати репродуктивний потенціал пацієнток фертильного віку з лейоміомою матки та покращити якість їх життя, що може сприяти стабілізації демографічної ситуації в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аджиони С. Лапароскопические миомэктомии и их репродуктивные исходы // Здоровье женщины. – 2009. – №1 (37).
2. Альтман І. Фіброміома матки – діагноз, а не вирок // Ваше здоров'я. – 2009. – №12 (762).
3. Атабаева А.О., Сидорова И.С, Курашвили Ю.Б. МРТ-ФУЗ в лечении миомы матки больных репродуктивного возраста. Стандартный протокол / Технологии XXI в. в гинекологии.- М.:Медиа Сфера, 2008.-С.53.
4. Бринь В.М. Маткові чинники неплідності: діагностика та лікування. Автореф. дис. ... канд. мед. наук / В.М.Бринь. – К., 2006.-20с.
5. Дикарева Л.В., Шварев Е.Г., Шварев Г.Е. Быстро растущая миома матки: новый подход к диагностике / Тр. Крымского гос. Мед. Ун-та им. С.И. Георгиевского.-2009. -Т.145, ч.ІІІ-С.61-64.
6. Дубоссарская Ю.А. Клинико-генеалогическое изучение семейной предрасположенности к возникновению лейомиомы матки у больных с нарушенной репродуктивной функцией в анамнезе / Зб. Наук. пр. Асоц. Акуш.-гінекол. України. – К.: Інтермед, 2009. – С.536-539.
7. Іванюта С.О. Органозберігаючі операції – сучасна необхідність лікування лейоміом / Зб. Наук. пр. Асоц. Акуш. – гінекол. України. – К.: Інтермед, 2008. – С. 595 - 599.
8. Иммуные механизмы быстрого роста миомы матки / Посисеева Л.В., Сотникова Н.Ю., Малышкина А.И., Анциферова Ю.С., Бойко О.М. – Технологии XXIв. в гинекологии. – М.:МедиаСфера, 2009.-С.42.
9. Козуб Н.И., Козуб М.Н. Лейомиома матки. Современные подходы к этиологии, патогенезу и тактике лечения / Сучасні проблеми дермато-венерологічної допомоги в умовах реформування охорони здоров'я. – Харків, 2009. – С.184-187.
10. Коньков Д.Г., Проценко О.О. Современные аспекты и перспективы консервативной терапии фибромиомы матки // Здоров'я жінки. – 2008. – 4 (36) -С.41-47.
11. Лейомиома матки – современные принципы лечения / Татарчук Т.Ф., Косей Н.В., Сидорик Л.Л., Березовська О.І, Протас Р.В. – Дайджест професійної медичної інформації. – 2010. – №24-25.-С. 4-5.
12. Органосберегающий подход в лечении миомы матки / Ю.К. Памфамиров, В.А. Заболотнов, О.В. Карапетян // Здоровье женщины. – 2013. – №1. – С. 162-164.
13. Процепко А.А., Григоренко А.Н., Марциновская В.В., Рудь В.А., Каюк В.Г. Альтернативный путь повышения пропорции гистерэктомий, выполняемых трансвагинальным доступом. Здоровье женщины 2005; 3 (23) :211-215. 30.
14. Роль вирусной инфекции в патогенезе миомы матки / Малышкина А.И., Посисеева Л.В., Сотникова Л.И., Анциферова Ю.С.-Технологии XXIв. в гинекологии. – М.:МедиаСфера,

- 2008.-С.68.
15. Савицкий Г.А., Савицкий А.Г. Миома матки. Проблемы патогенеза и патогенетической терапии. – Спб.:»Элби», 2009. – 236 с.
  16. Сторожук М.С. Сучасні погляди на оптимізацію хірургічного органозберігаючого лікування міоми матки / М.С. Сторожук, О.О. Процепко, Н.А. Годлевська // Здоровье женщины. – 2012. – №4. – 47-51.
  17. Стратегия ранней послеоперационной реабилитации репродуктивной функции у женщин с лейомиомой матки / В.А. Потапов, Э. Мутана, Д.Ю. Степанова // Здоровье женщины. – 2012. – №10. – С. 101-104.
  18. Сучасні підходи до комплексного лікування лейомиоми матки в поєднанні з аденоміозом у жінок з нереалізованою репродуктивною функцією / Корнацька А.Г., Вовк І., Б., ІванютаЛ. І., Чубей Т.В.-Тр. Крымского гос. Мед. Ун-та им. С.И. Георгиевского.-2009.- Т.145, ч.ІІІ.-С.128-130.
  19. Татарчук Т.Ф. Дифференциальные подходы к органосохраняющей терапии лейомиомы матки в различные возрастные периоды / Т.Ф. Татарчук, Н.В. Косей // Медицинские аспекты здоровья женщины. – 2008. – №4. – С.24-28.
  20. Татарчук Т.Ф. Миома матки и репродуктивная функция женщины: критическая оценка терапевтических подходов / Т.Ф. Татарчук, Н.В. Косей, Т.Н. Тутченко // Репродуктивная эндокринология. – 2011. – С56-63.11
  21. Тихомиров А.Л., Лубнин Д.М. Миома матки.-М.: ООО «Медицинское информационное агентство», 2006. – 176с.
  22. Тихомиров А.Л., Олейник Ч.Г., Лубнин Д.М. Тактика лечения больных миомой матки / Метод. пособие для врачей акуш.-гин. – М., 2007.
  23. American College of Obstetrician and Gynecologists. ACOG practice bulletin. Alternatives to hysterectomy in the management of leiomyomas // Obstet. Gynecol. – 2008. – №112. – P.387-400.
  24. Bouchard P. Selective progesterone receptor modulators: future clinical applications / P. Bouchard, S. Ouzounian, N. Chabbert-Buffet // Bull. Acad. Nfl. Med. – 2008. – Vol.192, №6. – P.1159-1171.
  25. Manyonda I., Sinthamoney E., Belli A.-M. Controversies and challenges in the modern management of uterine fibroids // Br. J. Obstet/ Gynaecol. – 2004. – Vol. 111. – P.95-102.
  26. Maruo T., Matsuo H., Shimomura Y. Et al. Effects of progesterone on growth factor expression in human uterine leiomyoma // Steroids. – 2003. – V. 68 (10-13). – P. 817-824.
  27. Rabinovici J. Pregnancies and Deliveries After MR-Guided Focused Ultrasound Surgery For the Conservative Treatment Of Symptomatic Uterine Fibroids // MrgFUS 2008-Selected scientific abstracts. – Washington, 2008. – 16p.
  28. Stewart E.A., Gostout B., Rabinovici J. Kim H.S. Et al. Sustained relief of leiomyoma by using focused ultrasound surgery// Obstet. Gynecol. – 2007. – Vol. 110 (2) / – P. 279-287.
  29. The FIGO systems for nomenclature and classification of causes of abnormal uterine bleeding in the reproductive years: who needs them? Malcolm G. Munro, Hilary O.D. Critchley, Jan S. Fraser // American Journal of Obstetrics & Gynecology, OCTOBER, 2012. – P. 259-265.
  30. <http://CyberLeninka.ru/article/n/osobennosti-techeniya-posleoperatsionnogo-perioda-pri-miome-matki-posle-embolizatsii-matochnyh-arteriy-i-laparoskopicheskoy>. – Заголовок з екрану.
  31. <http://cyberleninka.ru/article/n/shlyahi-pidvischennya-efektivnosti-hirurgichnogo-organozberigayuchogo-likuvannya-miomi-matki-u-zhinok-reproduktivnogo-viku>. – Заголовок з екрану.
  32. <http://cyberleninka.ru/article/n/suchasni-aspekti-diagnostiki-ta-likuvannya-leyomiomi-matki>. – Заголовок з екрану.
  33. <http://cyberleninka.ru/article/n/suchasni-printsipi-likuvannya-fibromiomi-matki-u-zhinok-z-ekstragenitalnoyu-patologiyu>. – Заголовок з екрану.
  34. <http://gerwoman.ru/page/mioma-matki-likuvannja>. – Заголовок з екрану.

35. http://intranet.tdmu.edu.ua/data/cd/practy4na_ginekologiya/html/Rozdil14/r14.html. – Заголовок з екрану.
36. <http://medical-diss.com/medicina/effektivnost-simptomaticheskoy-medikamentoznoy-terapii-zhenshin-reproduktivnogo-vozrasta-s-miomoy-matki>. – Заголовок з екрану.
37. <http://medical-diss.com/medicina/kliniko-immunologicheskaya-harakteristika-zhenshin-reproduktivnogo-vozrasta-s-leyomiomoy-matki>. – Заголовок з екрану.
38. <http://medical-diss.com/medicina/rol-kletok-fagotsitarnogo-ryada-v-patogeneze-miomy-matki>. – Заголовок з екрану.
39. <http://medbib.in.ua/leyomioma-matki.html>. – Заголовок з екрану.
40. <http://medbiblioteka.info/showanka/103-na-dopomohu-akusheru-hinekoloahu-2015>. – Заголовок з екрану.
41. <http://pmarchive.ru/optimizaciya-rentgenendovaskulyarnoj-embolizacii-matochnyx-arterij-pri-lechenii-bolnyx-s-miomami-matki-i-matochnymi-krovotечeniyami/>. – Заголовок з екрану.
42. <http://referatbox.net/page,5,272568-Fibromioma-matki-2.html>. – Заголовок з екрану.
43. <http://www.reproduct-endo.com.ua/ru/ginekologiya/13-mioma-matki.html>. – Заголовок з екрану.
44. [http://www.researchgate.net/publication/240038602_Pregnancies_and_deliveries_after_MRguided_focused_ultrasound_surgery_\(MRgFUS\)_for_the_conservative_treatment_of_symptomatic_uterine_fibroids_For_the_MRgFUS_study_group](http://www.researchgate.net/publication/240038602_Pregnancies_and_deliveries_after_MRguided_focused_ultrasound_surgery_(MRgFUS)_for_the_conservative_treatment_of_symptomatic_uterine_fibroids_For_the_MRgFUS_study_group). – Заголовок з екрану.
45. <http://uapatents.com/5-69885-sposib-likuvannya-lejjiomiomi-matki-u-zhinok-reproduktivnogo-viku.html>. – Заголовок з екрану.
46. <http://ukreferat.com/page,7,84536-Mioma-matki.html>. – Заголовок з екрану.
47. http://www.diplomus.in.ua/load/likuvannja_zagrozi_pererivannja_vagitnosti_u_zhinok_z_lejomi_omou_matki/230-1-0-44096. – Заголовок з екрану.
48. <http://www.dissercat.com/content/innovatsionnye-metody-lecheniya-miomy-matki>. – Заголовок з екрану.
49. <http://www.dissercat.com/content/optimizatsiya-khirurgicheskogo-lecheniya-bolnykh-miomoi-matki>. – Заголовок з екрану.
50. <http://www.dissercat.com/content/proliferiruyushchaya-leiomioma-matki-osobnosti-kliniki-optimizatsiya-diagnostiki-i-lecheni>. – Заголовок з екрану.
51. <http://www.dissercat.com/content/sovremennye-metody-lecheniya-matochnyx-krovotечenii-u-patsientok-reproduktivnogo-vozrasta>. – Заголовок з екрану.
52. [http://www.researchgate.net/publication/240038602_Pregnancies_and_deliveries_after_MR_guided_focused_ultrasound_surgery_\(MRgFUS\)_for_the_conservative_treatment_of_symptomatic_uterine_fibroids_For_the_MRgFUS_study_group](http://www.researchgate.net/publication/240038602_Pregnancies_and_deliveries_after_MR_guided_focused_ultrasound_surgery_(MRgFUS)_for_the_conservative_treatment_of_symptomatic_uterine_fibroids_For_the_MRgFUS_study_group). – Заголовок з екрану.
53. http://www.medsite.com.ua/medicine_zabolevaniya_uterine_leiomyoma_139.html. – Заголовок з екрану.

ХРОНІКА

О.В. ШЕВЕЛЮК, Х.В. ПАРТИКА

ДЕЯКІ ВИЗНАЧНІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ БЕРЕЗНЯ

1

- **Весвітній день цивільної оборони**
- **60 років** від дня народження **Миколи Михайловича Тимчика** (1956), українського поета, художника, скульптора

2

- **Всесвітній день імунітету**

3

- **Всесвітній день письменника.**
- Відзначається згідно з рішенням 48-го конгресу Міжнародного ПЕН-клубу, який відбувся 12-18 січня 1986 р.
- **205 років** від дня народження **Антіна Любича Могильницького** (1811-1873), українського поета, громадського діяча
- **85 років** від дня народження **Леоніда Михайловича Тендюка** (1931-2012), українського поета, прозаїка

6

- Всесвітній день боротьби з глаукомою
- **85 років** від дня народження **Олександра Івановича Біляша** (1931-2003). українського композитора, лауреата Шевченківської премії (1975)

7

- **160 років** від дня народження **Порфирія Денисовича Мартиновича** (1856-1933), українського художника, фольклориста, етнографа

8

- **Міжнародний жіночий день.** Міжнародний день прав жінок і миру. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї від 16.12.1977 р.
- **255 років** від дня народження **Яна Потоцького** (1761-1815), польського історика, автора численних праць з історії України

9

- **Народився Тарас Григорович Шевченко** (1814-1861), український поет, художник, мислитель

10

- **85 років** від дня народження **Миколи Купріяновича Герасименка** (1931-2009), українського прозаїка-гумориста

12

- **Всесвітній день нирки**
- **115 років** від дня народження **Дмитра Івановича Ангельського** (1901-1937), українського живописця і графіка

14

- **День преподобної мучениці Євдокії** (свято Явдохи)
- **95 років** від дня народження **Сергія Давидовича Козака** (1921-1993). українського співака, композитора, письменника

17

- **180 років** від дня народження **Олексія Яковича Кожевникова** (1836-1902), російського вченого, невропатолога, засника «Журналу иеврологии и психиатрии им. С.С.Корсакова» (1901), який видається по сьогоднішній день
- **160 років** від дня народження **Михайла Олександровича Врубеля** (1856-1910), українського і російського живописця
- **140 років** від дня народження **Вадима Михайловича Щербакінського** (1876-1057), українського етнографа і археолога
- **100 років** від дня народження **Віктора Арнольдовича Берешадського** (1916-1972), українського поета

18

28

- **120 років** від дня народження **Надії Віталіївни Суровцевої** (1896-1985), української письменниці
  - **105 років** від дня народження **Любомира Дмитровича Дмитерка** (1911-1985), українського письменника
- 19**
- **85 років** від дня народження **Емми Андріївської** (1931), української поетеси і письменниці (Німеччина)
- 20**
- **Міжнародний день щастя.** Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/281 від 12.07.2012 р.
- 21**
- **Всесвітній день людей із синдромом Дауна**
  - **Всесвітній День сну** (третя п'ятниця березня)
  - **Всесвітній день Землі**
  - **Всесвітній день поезії.** Відзначається цей день згідно з резолюцією 30-ї сесії ЮНЕСКО
  - **Міжнародний день лісів.** Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/67/200 від 3 4.02.2013 р.
  - **180 років** від дня народження **Василя Степановича Гнилосирова** (1836-1900), українського письменника, журналіста, педагога
- 22**
- **Всесвітній день води**
  - **Сорок святих.** Всесвітній день водних ресурсів. Проголошений Генеральною Асамблеєю ООН (.резолюції 47/193 від 22 грудня 1992 року)
  - **165 років** від дня народження **Олексія Даниловича Ківшенка** (1851-1895), українського та російського художника
- 23**
- **120 років** від дня народження **Миколи Івановича Кукуджанова** (1896-1970), вченого хірурга
  - **140 років** від дня народження **Григорія Андрійовича Ільїнського** (1876-1937), українського та російського мовознавця, історика, археолога, етнографа, педагога
- 24**
- **Всесвітній день боротьби із захворюванням на туберкульоз**
- 25**
- **145 років** від дня народження **Ігоря Емануїловича Грабаря** (1871-1960), українського живописця і мистецтвознавця
- 26**
- **110 років** від дня народження **Казиміри Іванівни Полякової** (1906-2001). української письменниці
- 27**
- **День нефролога**
  - **Міжнародний день театру.** Відзначається щорічно з 1962 р. відповідно до рішення IX Конгресу Міжнародного інституту театру при ЮНЕСКО
  - **90 років** від дня народження **Надії Юхимівни Приходько** (1926-1980), української поетеси
- 28**
- **125 років** від дня народження **Олекси Андрійовича Слісаренка** (1891-1937), українського поета, прозаїка
  - **135 років** від дня народження **Марійки Підгірянки** (Марії Омелянівни Ленерт- Домбровської) (1881-1963), української поетеси
- 30**
- **День преподобного Олексія** (Теплого Олексія)

У березні 2016 р. відзначають свої ювілеї люди, які причетні до охорони здоров'я

ПОЗДОРОВЛЯЄМО З:

30 річчям

Полика Петра Михайловича
Вольницьку Христину Ігорівну
Мельник Віру Михайлівну
Шаргородську Євгенію Борисівну
Свердана Ярослава Петровича

35 річчям

Брилинського Остапа Росановича
Маршалок Ольгу Ігорівну
Костя Андрія Степановича
Панкевич Лесю Володимирівну
Бохонка Романа Любомировича
Кузьміна Юрія Борисовича
Дасюка Тараса Євгеновича

40 річчям

Козій-Бределеву Світлану Павлівну
Чупашко Олесю Іванівну
Баріляка Андрія Юрійовича
Кузика Андрія Станіславовича

45 річчям

Луцишина Тараса Володимировича
Ященко Ларису Михайлівну
Ган Ірину Володимирівну

50 річчям

Гнідя Романа Михайловича
Пилипця Ярослава Дмитровича

55 річчям

Гриновця Володимира Степановича
Переяслова Андрія Анатолійовича

60 річчям

Боднарчук Галину Ярославівну
Воробець Наталію Миколаївну
Паробецьку Ірину Михайлівну

65 річчям

Федушака Андрія Львовича

90 річчям

Зербіно Дмитра Деонисовича

Бажаємо міцного здоров'я

**Хроніка березня. ЮВІЛЕЙНІ ДАТИ
УКРАЇНСЬКИХ ЛІКАРІВ ТА ВЧЕНИХ.**

3 березня – 90 років від дня народження **Дмитра Георгійовича Наливайка**, фізіолога. У 1952 р. закінчив Київський медичний інститут. У 1974 р. захистив докторську дисертацію на тему “Энергетические процессы в слизистой оболочке желудка”. У 1982-1987 рр. працював завідувачем кафедри нормальної фізіології. Від 1987 р. – професор кафедри Д.Г. Наливайко був автором понад 80 наукових праць, присвячених вивченню секреторних процесів травної системи. Помер 2 січня 1996 р. на 70 році життя.

3 березня – 55 років від дня народження **Андрія Анатолійовича Переяслова**, хірурга. Народився у Львові. У 1985 р. закінчив медичний факультет Львівського медичного інституту. У 1985-1986 рр. – лікар-інтерн; у 1987-1989 рр. – хірург Бердичівської ЦРЛ Житомирської області. У 1989-1991 рр. – клінічний ординатор кафедри факультетської хірургії, у 1991-1993 рр. – старший лаборант кафедри. У 1993 р. захистив кандидатську дисертацію на тему “Вибір лікувальної тактики при гострому панкреатиті та псевдокістах підшлункової залози”. У 1993-1998 рр. – асистент кафедри факультетської хірургії; у 1998-2002 рр. – доцент кафедри хірургії. У 2000 р. захистив докторську дисертацію на тему “Медіатори запальної відповіді у діагностиці та лікуванні гострого панкреатиту”. У 2002-2006 рр. – професор кафедри факультетської хірургії Львівського медичного університету. Від 2006 р. – завідувач кафедри дитячої хірургії ЛДМУ. Наукові дослідження присвячені проблемам хірургічної панкреатології, гематології, імунології, критеріїв запальної відповіді при хворобах гепатобіліарної системи та підшлункової залози, використанню малоінвазивних втручань. А.А. Переяслов є автором понад 350 наукових та навчально-методичних праць, в т.ч. 2 монографій.

6 березня – 95 років від дня народження **Василіси Степанівни Коваленко**, хірург-стоматолога. У 1946 р. закінчила Київський стоматологічний інститут. У 1946-1949 рр. навчалася в клінічній ординатурі при кафедрі хірургічної стоматології Київського медичного інституту імені О.О. Богомольця під керівництвом професора С.Н. Вайсблата (1888-1965). У 1950-1962 рр. працювала асистентом цієї ж кафедри. Захистила кандидатську дисертацію на тему “Пенициллинотерапия при одонтогенном остеомиелите челюстей”. В 1962-1964 рр. займала посаду виконувача обов’язків доцента. В 1964 р. отримала звання доцента. Викладала хірургічну стоматологію на факультеті удосконалення лікарів. Була головою стоматологічної секції Методичної ради МОЗ УРСР. У 1962-1966 рр. працювала деканом стоматологічного факультету. У 1969 р. захистила докторську дисертацію на тему “Особенности клинического течения диагностики и лечения неэпидемических сиалоаденитов”. В 1971 р. В.С. Коваленко знову була обрана деканом стоматологічного факультету і пропрацювала на цій посаді 14 років. Вона була автором 60 наукових праць. Упродовж 10 років виконувала обов’язки секретаря обласного (1955-1962), потім республіканського (1962-1969, Одеса; 1969-1970, Дніпропетровськ) наукових товариств стоматологів. Працювала заступником голови Республіканського наукового товариства стоматологів УРСР. Померла 13 вересня 1993 р. на 73 році життя.

7 березня – 120 років від дня народження **Іллі Леонтійовича Зайченка**, травматолога-ортопеда. Народився в м. Ошельник Полтавської губернії. У 1924 р. закінчив медичний факультет Київського медичного інституту. У 1924-1927 рр. – ординатор і асистент хірургічної клініки Київського медичного інституту; у 1927-1935 рр. – асистент, старший асистент, старший науковий співробітник, доцент Харківського інституту травматології і ортопедії. У 1934 р. захистив кандидатську дисертацію на тему “Лечение травм суставов верхних конечностей”. в 1935-1941 рр. старший науковий співпрацівник Київського інституту травматології і ортопедії, за сумісництвом керівник клініки ортопедії, травматології та польової хірургії 2-го Київського медичного інституту. У 1938 р. захистив докторську дисертація на тему

“Трансплантація енафузарного хряща”. У 1941-1942 рр. – лікар діючої армії; у 1942-1944 рр. – лікар-партизанського загону. У 1944-1946 рр. – завідувач кафедри військово-польової хірургії і травматології Одеського медичного інституту та Одеського інституту удосконалення лікарів; у 1946-1951 рр. – завідувач клініки дитячої хірургії, ортопедії і травматології, заступник директора з наукової роботи Інституту Охматдит м. Мукачево, за сумісництвом завідувач кафедр анатомії людини (1946-1948) та загальної хірургії (1948) Ужгородського університету; у 1951-1955 рр. – доцент кафедри госпітальної хірургії із курсу ортопедії; в 1955-1964 рр. – організатор і завідувач кафедр ортопедії, травматології та дитячої хірургії Львівського медичного інституту. І.Л. Зайченко був автором близько 120 наукових і навчально-методичних праць, в т.ч. 3 монографій. Наукові дослідження присвячені вивченню регенерації травмованих кісткових та хрящевих тканин, удосконаленню лікування переломів та вивихів хребта, вроджених вивихів стопи, туберкульозних спондилітів, кокситів, гонітів. Підготував 4 кандидатів наук. Помер 15 червня 1964 р. на 69 році життя.

8 березня – 75 років від дня народження **Надії Олександрівни Горчакової**, фармаколога. Народилася в Харкові напередодні німецько-радянської війни. У 1964 р. закінчила Київський медичний інститут. У 1964-1966 рр. – аспірант кафедри фармакології. Учениця І.С. Чекмана. Від 1967 р. асистент кафедри фармакології. Від 1986 р. працює доцентом кафедри. У 1986 р. захистила докторську дисертацію на тему “Фармакологические аспекты комплексобразования кардиотропных средств с катионами биометаллов”. У 1986 р. Н.О. Горчакова стала Лауреатом Державної премії УРСР. У 1989 р. отримала вчене звання професора.

Н.О. Горчакова є автором близько 600 наукових і навчально-методичних праць, в т.ч. 12 монографій, оглядів з клінічної фармації, 34 патентів, 6 підручників, 15 навчальних посібників. Наукові дослідження присвячені біохімічній, фізико-хімічній фармакології та фармакології метаболічних лікарських препаратів широкого спектру дії.

10 березня – 100 років від дня народження **Василя Пилиповича Крамаренка**, хіміка, фармацевта. Народився в с. Бережівка Чернігівської області. У 1939 р. закінчив Одеський фармацевтичний інститут; у 1939-1941 рр. – начальник аптеки діючої армії; в 1941-1943 рр. – учасник підпільного та партизанського Руху; у 1943-1945 рр. – начальник аптеки в армії. У 1945-1947 рр. аспірант кафедри фармацевтичної хімії Київського інституту удосконалення провізорів. У 1947-1948 рр. – асистент кафедри судової /токсикологічної та аналітичної хімії. У 1950 р. захистив кандидатську дисертацію на тему “Количественное определение алкалоидов по функциональным группам”. У 1948-1987 рр. – завідувач кафедри судової / токсикологічної та аналітичної хімії, за сумісництвом декан фармацевтичного факультету (1951-1965). У 1962 р. захистив докторську дисертацію на тему “Выделение и количественное определение алкаидов в судебно-химическом анализе”. У 1963 р. отримав вчене звання професора. У 1965-1967 рр. – проректор з навчальної роботи. Наукові дослідження присвячені вивченню судово-хімічних аналізів, методів виділення отруйних речовин, зокрема, алкалоїдів, із об’єктів біологічного походження, очищення отриманого матеріалу від домішок та їх дослідження з метою виявлення отрут за допомогою хімічних та фізико-хімічних методів. В.П. Крамаренко був автором близько 250 наукових і навчально-методичних праць, в т.ч. 3 монографій, підручника з токсикологічної хімії (в 2 вид.). підготував школу хіміків-токсикологів: 39 кандидатів та 9 докторів наук. Помер 27 листопада 1998 р. на 83 році життя.

12 березня – 60 років від дня народження **Наталії Миколаївни Воробець**, біолога. Народилася у Луцьку. У 1978 р. закінчила біологічний факультет Львівського університету. У 1978-1985 рр. працювала інженером Інституту ботаніки АН УРСР; у 1985-1988 рр. – молодший науковий співпрацівник. У 1985 р. захистила кандидатську дисертацію на тему “Ключевые ферменты азотного обмена в стебле кукурузы”. У 1989 р. – старший науковий співпрацівник Ботанічного саду. У 1989-1992 рр. – асистент кафедри морфології, систематики і фізіології; у 1992-2002 рр. – доцент кафедри фізіології та екології рослин Львівського університету; у 2002-2004 рр. – доцент кафедри медичної біології, паразитології та генетики. У 2004 р. захистила

докторську дисертацію на тему “Ендогенні механізми формування стійкості рослин”. У 2005 р. отримала вчене звання професора. Від 2005 р. працює професором кафедри фармакогнозії та ботаніки Львівського медичного університету. Н.В. Воробець досліджує фізіологію та біохімію рослин, вивчає механізми стійкості рослин до дії свинцю. Є автором близько 130 наукових і навчально-методичних праць. Підготувала 1 кандидата наук.

13 березня – 80 років від дня народження **Агнети Іванівни Мостюк**, педіатра-інфекціоніста. Народилася в м. Ужгороді. У 1959 р. закінчила педіатричний факультет Львівського медичного інституту. У 1959-1963 рр. працювала ординатором дитячої лікарні Львівської залізниці; у 1963-1966 рр. – аспірант кафедри інфекційних хвороб Львівського медичного інституту; у 1966-1968 рр. – асистент кафедри інфекційних хвороб. У 1967 р. захистила кандидатську дисертацію на тему “Проницаемость капилляров и белковый состав сыворотки крови у детей, больных инфекционным гепатитом”. У 1968-1969 рр. – ординатор відділення 7-ї інфекційної клінічної лікарні м. Львова; у 1969-1970 рр. – завідувач відділення 7-ї інфекційної клінічної лікарні м. Львова. У 1970-1977 рр. – асистент кафедри інфекційних хвороб, у 1977-1986 рр. – доцент кафедри. У 1985 р. захистила докторську дисертацію на тему “Вирусный гепатит В у детей первого года жизни: клиника и диагностика, лечебная тактика, профилактические мероприятия”. У 1986-1989 рр. – завідувач курсу дитячих інфекцій при кафедрі дитячих хвороб. У 1989 р. отримала вчене звання професора. У 1989-2006 рр. – завідувач кафедри дитячих інфекційних хвороб Львівського медичного університету. У 2002 р. була обрана академіком АНВШ України. Від 2006 р. – професор кафедри дитячих інфекційних хвороб. Від 2007 р. – Заслужений професор Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. А.І. Мостюк автор близько 200 наукових та навчально-методичних праць, в т.ч. 3 патентів України, монографії, підручників. Підготувала 10 кандидатів наук. Померла 17 грудня 2015 р. на 80 р. життя.

15 березня – 65 років від дня народження **Валерія Миколайовича Петліна**. Народився в м. Кривий Ріг Дніпропетровської області в сім'ї геологів. У Кривому Розі закінчив школу й технікум. У 1977 р. закінчив географічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка. У 1979-1988 рр. працював інженером Чорногірського географічного стаціонару Львівського університету. Дослідження цього періоду послужили основою кандидатської і докторської дисертацій. У 1988 р. в Інституті географії АН УРСР (м. Київ) захистив кандидатську дисертацію на тему “Динаміка і розвиток природних територіальних комплексів Чорногірського ландшафту” під керівництвом проф. Г. П. Міллера. У 1999 р. в Одеському національному університеті ім. І. Мечникова захистив докторську дисертацію “Закономірності організації ландшафтних фаций” (науковий консультант проф. Г. І. Швебс).

Працював на посадах асистента, доцента, професора кафедри фізичної географії. У 2008 р. очолив кафедру конструктивної географії і картографії Львівського національного університету ім. Івана Франка. Голова Львівського відділення географічного товариства України, член Національного комітету географів України НАН України. Наукові інтереси пов'язані з експериментальним ландшафтознавством, ландшафтно-екологічною експертизою, конструктивним і теоретичним ландшафтознавством. Автор понад 200 наукових і навчально-методичних публікацій, в т.ч. 20 монографій. Підготував 9 кандидатів і 1 доктора наук.

16 березня – 60 років від дня народження **Мирона Боднара**. Народився в м. Клівленді (США). Середню освіту та школу українознавства закінчив з відзнакою в Пармі (штат Огайо). В студентські роки був пластуном, захоплювався спортом, музикою. Закінчив чотирирічні передмедичні студії у Кейс Вестерн Резерв університеті в Клівленді з відзнакою. Закінчив медичні студії в Кейс Вестер Резерв університеті в 1982 р. Спеціалізувався один рік з фізіології сітківки в чотирирічній резидентурі з офтальмології в лікарні Св. Луки в Клівленді. Після закінчення у 1988 р. спеціалізації розпочав приватну практику. У 1994 р. став власником своєї практики з офісом при Медайнському головному госпіталі.

18 березня – 50 років від дня народження **Маркіяна-Михайла Гупала**, лікаря-дентиста. Народився в м. Брізбен (Австралія). Середню освіту отримав у коледжі, дентистичні студії

закінчив у Квінслендському університеті у 1988 р. Після завершення навчання упродовж 3-х років пройшов практику в званні лейтенанта на повітряній базі в Річмонді. Пройшов 6-місячний курс аеронавтичної медицини. Повернувся на постійну роботу дентиста на базі повітряних сил в Річмонді. Брав активну участь в громадському житті.

22 березня – 85 років від дня народження **Марії Мончук-Кремінської**. Народилася в м. Любачів. Початкову школу закінчила в 1947 р. в Любачові, середню – в Пасленку Ельблонзького воєводства. Медичні студії закінчила у 1955 р. в Гданській медичній академії. У 1955-1960 рр. працювала шкільним гігієністом в Сопоті. У 1960-1979 рр. працювала в студентській поліклініці, згодом в районній поліклініці. У 1978 р. пройшла спеціалізацію зі стоматології в Гданську. Від 1991 р. на пенсії, але продовжувала працювати в лікарському кооперативі у Гданську. Член громадських організацій Українського суспільно-культурного товариства (УСКТ), Об'єднання українців у Польщі (ОУП), Польського стоматологічного товариства (ПТС).

25 березня – 110 років від дня народження **Василя Пантелеймоновича Ципковського**, судового медексперта. Народився у Харкові. У 1936 р. закінчив медичний факультет 1-го Харківського медичного інституту. У 1936-1939 рр. працював асистентом кафедри судової медицини 2-го Харківського медичного інституту, за сумісництвом судмедексперт Харківського бюро судово-медичної експертизи (1936-1939). У 1938 р. був заарештований органами НКВС, але згодом звільнений. У 1939 р. захистив кандидатську дисертацію на тему “Значение исследования одежды при судебно-медицинском исследовании трупа с огнестрельными повреждениями”. У 1940-1941 рр. – завідувач кафедри судової медицини та криміналістики Львівського університету, за сумісництвом Львівський обласний судмедексперт (1940-1941). У 1941 р. захистив докторську дисертацію на тему “К учению об огнестрельных повреждениях”. У 1941 р. – завідувач кафедри судової медицини та криміналістики Харківського юридичного інституту, в 1941-1944 рр. – завідувач кафедри судової медицини, заступник директора Іжевського медичного інституту, за сумісництвом Нарком охорони здоров'я Удмуртської АРСР (1942-1944). У 1944 р. став професором. У 1945 р. – завідувач кафедри судової медицини Київського інституту удосконалення лікарів; у 1945-1950 рр. – завідувач кафедри судової медицини Львівського медичного інституту, за сумісництвом завідувач кафедри криміналістики і судової медицини Львівського університету (1945-1947); у 1950-1972 рр. – завідувач кафедри судової медицини Вінницького медичного інституту. Автор близько 40 наукових праць Підготував 4 кандидатів наук. Помер 29 березня 1976 р., проживши 70 років.

27 березня – 100 років від дня народження **Юхима Веремчука**. Народився в Києві в сім'ї вчителів. Середню освіту отримав у 1934 р. у Ковельській державній гімназії. Медичну освіту отримав у Граці, де в 1950 р. одержав диплом доктора медицини. У 1952 р. емігрував у США, спеціалізувався із загальної та внутрішньої медицини. Інтернатуру і резидентуру пройшов у лікарнях Роджер-Вільямсу і Вунсакету. У 1955 р. після нострифікації іспитів розпочав приватну лікарську практику у Вунсакеті і меморіальній лікарні Фогерти. Був членом УЛТПА та кількох американських лікарських товариств. Помер 20 травня 1986 р. на 71 році життя.

28 березня – 105 років від дня народження **Івана Романовича Гнідця**, фармацевта. Народився у Львові. У 1935 р. закінчив фармацевтичний факультет Львівського університету. у 1935-1938 рр. працював в лабораторії органічного синтезу галенового цеху. У 1938-1946 рр. – завідувач галенового цеху Львівського фармацевтичного заводу “Лякоон”; у 1945-1953 рр. – асистент кафедри технології ліків і галенових препаратів Львівського медичного інституту; у 1946-1947 рр. – завідувач кафедри технології ліків і галенових препаратів Львівського медичного інституту. У 1951 р. захистив кандидатську дисертацію на тему “Сложные фармацевтические препараты из травы водяного перца”. Був автором близько 50 наукових праць. У 1953 р. отримав вчене звання доцента. Наукові дослідження були присвячені методам

фітохімічного аналізу і технології галенових препаратів, технології лікарських форм із димексидом. Помер 28 листопада 1997 р. на 87 році життя.

31 березня – 90 років від дня народження **Тамари Василівни Крилової**, педіатра. У 1951 р. закінчила медичний факультет Львівського медичного інституту. У 1951-1952 рр. працювала лікарем санаторію в м. Трускавець; у 1953-1956 рр. – клінічним ординатором кафедри педіатрії; у 1956-1963 рр. – науковим співпрацівником Львівського інституту Охматдит. У 1961 р. захистила кандидатську дисертацію на тему “Функциональное состояние печени при ревматизме у детей”. У 1965 р. отримала вчене звання старшого наукового співпрацівника. У 1967-1969 рр. – асистент кафедри пропедевтичної і факультетської педіатрії; у 1969-1974 рр. – доцентом цієї ж кафедри, а у 1970 р. отримала вчене звання доцента. У 1974-1991 рр. – завідувач кафедри педіатрії ФПДО Львівського медичного інституту. У 1976 р. захистила докторську дисертацію на тему “Состояние обеспеченности витаминами В₁, В₂, В₆, РР, С и коррекция витаминной недостаточности у детей с хроническими заболеваниями желчных путей”. У 1976 р. отримала диплом доктора медичних наук, у 1977 р. – звання професора. У 1991-1996 рр. працювала професором кафедри. Наукові дослідження присвячені вивченню функціонального стану печінки у дітей, обміну вітамінів при ревматизмі у дітей, при захворюваннях жовчних шляхів, їх корекції під впливом мінеральних вод Трускавця, лікуванню пневмоній, хронічних захворювань шлунково-кишкового тракту.

Т.В. Крилова була автором близько 170 наукових праць, в т.ч. 3 монографій. Підготувала 3 кандидатів наук.

31 березня – 90 років від дня народження **Юрія-Андрія Яціва**, сімейного лікаря у провінції Онтаріо (Канада). Народився у Львові. Середню освіту отримав у 1944 р. у Львові. Медицину вивчав у Оттавському університеті в Канаді. Після одержання диплому в 1955 р. спеціалізувався із загальної сімейної медицини. Згодом став директором власної клініки у Вітбі (шт. Онтаріо). Від 1945 р. член українського Пласту, член-сеньйор куреня “Бурмаки”. Був членом УЛТПА та кількох медичних товариств. Був щедрим жертводавцем на українські молодіжні організації та українські культурні і гуманітарні цілі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Москаленко В.Ф. Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (1841-2006) / В.Ф. Москаленко, І.М. Полякова. – К.: Книга плюс, 2006. – 304 с. – Зі змісту: [Наливайко Дмитро Георгійович]. – С.174.
2. Павловський М. Переяслов Андрій Анатолійович / М. Павловський, С. Чуклін // Зіменковський Б.С. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009 / Б.С. Зіменковський, М.Р. Гжегоцький, О.Д. Луцик. – Львів: Наутілус, 2009. – С. 255-256.
3. Москаленко В.Ф. Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (1841-2006) / В.Ф. Москаленко, І.М. Полякова. – К.: Книга плюс, 2006. – 304 с. – Зі змісту: [Коваленко Василіса Степанівна]. – С. 105.
4. Полякова І.М. Коваленко Василіса Степанівна / І.М. Полякова // ЕСУ; гол. ред. кол.: І.М. Дзюба. – Київ. – Т. 13: Киї-Кок, 2013. – С. 437.
5. Яцкевич Я. Зайченко Ілля Леонтійович / Я. Яцкевич, С. Різничок // Зіменковський Б.С. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009 / Б.С. Зіменковський, М.Р. Гжегоцький, О.Д. Луцик. – Львів: Наутілус, 2009. – С. 119.
6. Яцкевич Я.С. Зайченко Ілля Леонтійович / Я.С. Яцкевич // ЕСУ; гол. ред. кол.: І.М. Дзюба. – Київ. – Т. 10: З-Зор, 2010. – С. 134.
7. Москаленко В.Ф. Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (1841-2006) / В.Ф. Москаленко, І.М. Полякова. – К.: Книга плюс, 2006. – 304 с. – Зі змісту: [Горчакова Надія Олександрівна]. – С.64-65.
8. Чекман І./Є. Горчакова Надія Олександрівна / І.Є Чекман // ЕСУ; гол. ред. кол.: І.М. Дзюба. – Київ. – Т. 6: Го-Гю, 2016. – С. 313.

9. Галькевич І. Крамаренко Василь Пилипович / І. Галькевич, Б. Зіменковський // Зіменковський Б.С. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009 / Б.С. Зіменковський, М.Р. Гжегоцький, О.Д. Луцик. – Львів: Наутілус, 2009. – С. 165-166.
10. Галькевич І.Й. Крамаренко Василь Пилипович // ЕСУ; гол. ред. кол.: І.М. Дзюба. – Київ. – Т. 15: Кот-Куз, 2014. – С. 183.
11. Склярів О. Воробець Наталія Миколаївна / О. Склярів, І. Білінська // Зіменковський Б.С. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009 / Б.С. Зіменковський, М.Р. Гжегоцький, О.Д. Луцик. – Львів: Наутілус, 2009. – С. 55-56.
12. Склярів О.Я. Воробець Наталія Миколаївна / О.Я. Склярів // ЕСУ; гол. ред. кол.: І.М. Дзюба. – Київ. – Т. 5: Вед-Гн, 2006. – С. 154.
13. Січкоріз О. Мостюк Агнета Іванівна / О. Січкоріз, С. Різничок // Зіменковський Б.С. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009 / Б.С. Зіменковський, М.Р. Гжегоцький, О.Д. Луцик. – Львів: Наутілус, 2009. – С. 227-228.
14. Феномен людини. Здоровий спосіб життя. [Текст]: зб. наук. праць / за ред. Ю.М.Панишка. – Л., 2015. – Вип. 34 (100). – 93 с. – Зі змісту: [Валерій Миколайович Петлін]. – С.85-86.
15. Пундій П. Українські лікарі. Кн. 2. Лікарі діяспори та їх діяльність для рідного краю: біобібліогр. довід. / П. Пундій; гол. ред. Я. Ганіткевич. – Львів; Чикаго, 1996. – 448 с. – Зі змісту: [Боднар Мирон]. – С. 38.
16. Пундій П. Українські лікарі. Кн. 2. Лікарі діяспори та їх діяльність для рідного краю: біобібліогр. довід. / П. Пундій; гол. ред. Я. Ганіткевич. – Львів; Чикаго, 1996. – 448 с. – Зі змісту: [Гупало Маркіян-Михайло]. – С.87-88.
17. Пундій П. Українські лікарі. Кн. 2. Лікарі діяспори та їх діяльність для рідного краю: біобібліогр. довід. / П. Пундій; гол. ред. Я. Ганіткевич. – Львів; Чикаго, 1996. – 448 с. – Зі змісту: [Мончик-Кремінська Марія]. – С.197.
18. Найда А. Ципковський Василь Пантелеймонович / А. Найда // Зіменковський Б.С. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009 / Б.С. Зіменковський, М.Р. Гжегоцький, О.Д. Луцик. – Львів: Наутілус, 2009. – С. 343-344.
19. Пундій П. Українські лікарі. Кн. 2. Лікарі діяспори та їх діяльність для рідного краю: біобібліогр. довід. / П. Пундій; гол. ред. Я. Ганіткевич. – Львів; Чикаго, 1996. – 448 с. – Зі змісту: [Веремчук Юхим]. – С. 46.
20. Калинюк Т. Гнідець Іван Романович / Т. Калинець // Зіменковський Б.С. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009 / Б.С. Зіменковський, М.Р. Гжегоцький, О.Д. Луцик. – Львів: Наутілус, 2009. – С. 73.
21. Надрага О. Крилова Тамара Василівна / О. Надрага // Зіменковський Б.С. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009 / Б.С. Зіменковський, М.Р. Гжегоцький, О.Д. Луцик. – Львів: Наутілус, 2009. – С. 167-168.
22. Надрага О.Б. Крилова Тамара Василівна / О.В. Надрага // ЕСУ; гол. ред. кол.: І.М. Дзюба. – Київ. – Т. 15: Кот-Куз, 2014. – С. 419-420.
23. Пундій П. Українські лікарі. Кн. 2. Лікарі діяспори та їх діяльність для рідного краю: біобібліогр. довід. / П. Пундій; гол. ред. Я. Ганіткевич. – Львів; Чикаго, 1996. – 448 с. – Зі змісту: [Яців Юрій-Андрій]. – С. 337-338.

ЛЮБОМИР АНТОНОВИЧ ПИРІГ

До 85-річчя від дня народження

Любомир Антонович Пиріг народився 1 березня 1931 р. в м. Рогатині (на той час Станіславського воєводства Речі Посполитої, нині Івано-Франківська область) в селянській родині. Батько Антін Петрович (1904-1982) був хліборобом, мати Галина Михайлівна (1899-1985). У 1937 р. Любомир Пиріг пішов у школу в Рогатині. Він пройшов усі лихоліття 30-х років, пережив депортацію та насильницьку смерть трьох рідних дядьків – жертв сталінських “зачисток”. У 1948 р. закінчив школу з золотою медаллю і поступив на лікувальний факультет Львівського державного медичного інституту, який закінчив у 1954 р з відзнакою і був рекомендований на наукову роботу в аспірантуру кафедри загальної гігієни. У 1955 р. перервав навчання в аспірантурі і перейшов на клінічну роботу. У 1955-1958 рр. працював ординатором, заступником головного лікаря з лікувальної роботи санаторію “Мармуровий палац” курорту Моршин.

У 1958 р. Л.А.Пиріг поступив в аспірантуру кафедри терапії Київського інституту вдосконалення лікарів та (згодом) відділу клінічної фармакології Українського інституту клінічної медицини ім. акад. М.Д. Стражеска. У 1961-1962 рр. працював лікарем-науковцем відділу цього ж інституту.

У 1962 р. Л.А. Пиріг захистив кандидатську дисертацію на тему “Деякі показники функціонального стану шлунка при лікуванні ревматизму та інфекційного неспецифічного поліартриту АКТГ і кортизоном”. У цьому ж році Л.А. Пиріг був обраний асистентом кафедри терапії Київського державного медичного інституту ім. акад. О.О. Богомольця. У 1971 р. йому присвоєно вчене звання доцента. У 1972-1973 рр. Л.А. Пиріг працював завідувачем кафедри лікувальної фізкультури і лікарського контролю Київського державного медичного інституту ім. акад. О.О. Богомольця, а у 1973-2002 рр. – завідувачем відділу терапевтичної нефрології Київського НДІ урології та нефрології, нині - Інституту урології та нефрології АМН України. У 1976-1990 рр. – заступник директора з наукової роботи цього ж інституту. У 1978 р. Любомир Антонович захистив докторську дисертацію на тему “Еволюція острого хронического гломерулонефрита”.

У 1979 р. Л.А. Пиріг був призначений головним нефрологом МОЗ УРСР і пропрацював на цій посаді до 1993 р. У 1982 р. став ініціатором створення і першим президентом Української асоціації нефрологів. Займав цю посаду до 2005 р. від 2005 р. є почесним президентом Української асоціації нефрологів. У 1988 р. Любомиру Антоновичу присвоєно наукове звання професора.

У 1990-1994 рр. був народним депутатом Верховної Ради УРСР / України. Працював головою підкомісії збереження генофонду нації та надзвичайних ситуацій Комісій з питань охорони здоров'я.

У 1990 р. Л.А. Пиріг був обраний членом НТШ (Львів) та президентом Всеукраїнського лікарського товариства. На цій посаді перебував до 2007 р., від 2007 р. – почесний президент Всеукраїнського лікарського товариства.

Від 2000 р. – президент Світової федерації українських лікарських товариств.

У 1991 р. Л.А. Пиріг був обраний членом-кореспондентом НАН України. У 1992 р. йому присвоєно почесне звання “Заслужений діяч науки і техніки України”. У 1993 р. – обраний академіком АМН України. У 1995-2010 рр. – завідувач кафедри нефрології та нирково-замісної терапії Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика. Від 2010 р. – професор цієї кафедри.

З 2012 р. Л.А. Пиріг – член Громадської ради МОЗ України, член Ради з клінічної медицини та радник Президента НАМН України, спеціалізованої Вченої ради при НМАПО, президії Товариства терапевтів України, редколегій та редакційних рад численних медичних періодичних видань, редколегії ЕСУ, вченої ради Інституту енциклопедичних досліджень НАН України, член президії та голова медичної секції Товариства “Україна-Світ”, член президії Правління Івано-Франківського земляцтва в Києві, член комісії з біоетики НАН України, член експертної ради ДАК МОН МС України.

Л.А. Пиріг є автором близько 600 наукових праць, 8 авторських свідоцтв та патентів, в т.ч. автор, співавтор, редактор понад 30 монографій, підручників, посібників, близько 40 методичних рекомендацій, інформаційних листів, 75 рецензій, інформацій, 70 опублікованих інтерв'ю, 150 публікацій, присвячених “філателістичній україністиці”, 90 публікацій “Спогади”. Підготував 21 кандидата і 3 докторів наук.

Діяльність Л.А. Пирога була гідно відзначена державними органами та громадськими організаціями.

Вчений був нагороджений орденом “Знак пошани” (1986), орденом Ярослава Мудрого V ст. (2007), Почесною грамотою Верховної ради України (2010), Президії НАН України (2000), Кабінету Міністрів України (2003), медаллю (2003), Почесними грамотами (2001,2006) Президії АМН України, орденом Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого III ст., Хрестом Пантелеймона Цілителя МОЗ України (2010).

А.Л. Пиріг став Лауреатом Державної премії в галузі науки і техніки України (2009), лауреатом фонду Тараса Шевченка (1996), лауреатом премії ім. Олекси Гірняка (2005), був нагороджений Почесними грамотами громадських і професійних організацій.

Література, присвячена життю і діяльності вченого нараховує близько 100 позицій.

Многая і Благая Літа, Вельмишановний Ювіляре!

ЛІТЕРАТУРА

1. Ганіткевич Я. Історія української медицини в датах та іменах / Я. Ганіткевич. – Львів, 2004. – 368 с. – Зі змісту: [Пиріг Любомир Антонович]. – С. 8, 9, 12, 147, 181, 183, 188, 192, 196, 200, 205, 206, 209, 308,

2. Ганіткевич Я. Українські лікарі. Кн. 3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України: біобібліогр. довід. / Я. Ганіткевич, П. Пундій; наук. ред. Л. Пиріг. – Львів: НТШ, 2008. – 428 с. – Зі змісту: [Пиріг Любомир Антонович]. – С.10, 42, 46, 155-157.
3. Гоцко-Ней Л.-І.. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939-1990-2010 рр. / Л.-І. Гоцко-Ней. – Львів: Афіша, 2010. – 272 с. – Зі змісту: [Пиріг Любомир Антонович]. – С. 9, 20, 22, 155-157.
4. До 80-річчя від дня народження академіка Любомира Антоновича Пирога // Міжнародний ендокринологічний журнал. – 2011. – №2. – С. 126-127.
5. З 80-річним ювілеєм //Український журнал нефрології та діалізу. – 2011. – №2. – С. 80-81.
6. Пиріг Л. Біобібліографія / Л. Пиріг. -3-є вид., доп. – Київ: Світ Успіху, 2012. – 288 с.
7. Пиріг Любомир Антонович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: веб-портал. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Пиріг_Любомир_Антонович. – Дата перегляду: 26 лютого 2016 р.
8. Пиріг Любомир Антонович [Електронний ресурс] // Національна академія медичних наук України: офіційний сайт. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://www.amnu.gov.ua/links/1/1/93/pir-g-lyubomir-antonivich>.
9. Пиріг Л.А. Любомир Пиріг: “Завжди йду назустріч незбагненному ”: [інтерв’ю з чл.-кор. НАН України, д-ром мед. наук Л.А. Пирогом]/ Л.А.Пиріг; розмовляв М. Славинський // Науковий світ. – 2011. – №4. – С. 8-10.
10. Хто є хто в Україні / уклад. та ред.: Ю. Марченко, О. Талемко. – Київ: К.І.С., 2006. – 1136 с. – Зі змісту: [Пиріг Любомир Антонович]. – С. 754.

РОМАН ЙОСИПОВИЧ КРАВЦІВ

До 75-річчя від дня народження

Роман Йосипович Кравців народився 6 березня 1941 р. в с. Вроблевичі Дрогобицького району Львівської області. Закінчив Ролівську СШ в 1958 р., Судовошишнянську однорічну зооветеринарну школу з відзнакою (1958-1959) і Судовошишнянський зооветеринарний технікум (1959-1962). Паралельно працював ветеринарним фельдшером на Ролівській ветеринарній дільниці та в колгоспі “Дружба” Дрогобицького району (1959-1962). У 1962-1965 рр. – служба в армії. У 1965 р. поступив на ветеринарний факультет Львівського зоотехнічно-ветеринарного інституту, який закінчив з відзнакою. У 1970-1974 рр. – аспірант кафедри фізіології у проф. С.В. Стояновського. У 1974 р. захистив кандидатську дисертацію на тему “Вікові особливості газоенергетичного обміну і окиснювальних процесів в мітохондріях жуйних тварин”. Після дотермінового захисту кандидатської дисертації був направлений на посаду асистента кафедри мікробіології і ветеринарно-санітарної експертизи. У 1974 р. йому присвоєно науковий ступінь кандидата біологічних наук. У 1974-1985 рр. працював на кафедрі мікробіології і ветсанекспертизи на посадах доцента, старшого наукового співробітника, водночас у 1978-1985 рр. – виконував обов’язки вченого секретаря спеціалізованої вченої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій; у 1979-1985 рр. – проректора з виховної роботи на громадських засадах.

У 1985 р. Р.Й. Кравців був призначений проректором з наукової роботи. На цій посаді пропрацював до 1989 р. У 1989 р. на конкурсній основі був обраний на посаду ректора інституту і на цій посаді залишався до липня 2009 р.

У 1992 р. Р.Й. Кравців захистив докторську дисертацію на тему “Обмін речовин і м’ясні якості молодняка великої рогатої худоби при оптимізації системи мікроелементного живлення”. В цій дисертації вчений науково обґрунтував доцільність довготривалої підгодівлі жуйних тварин біотичними мінімально-оптимальними дозами мікроелементів, які мають свою фізіологічну дію. Від 1991 р. – завідувач і професор кафедри ветеринарно-санітарної і радіологічної експертизи, стандартизації і сертифікації, завідувач науково-дослідної лабораторії Інституту біоекологічного моніторингу, а згодом – директор Науково-дослідного інституту біоекологічного моніторингу (на громадських засадах).

За час керівництва університетом (1989-2009) Р.Й. Кравціву вдалося збільшити кількість кафедр з 25 до 38, а кількість завідувачів кафедр з докторськими ступенями зросла до 75%. Було відкрито 3 нових факультети, інститут післядипломної освіти. Кількість кандидатів і докторів наук зросла відповідно з 14 і 100 до 50 та 225, кількість спеціальностей зросла з 2 до 14 та 15 спеціалізацій. Кількість НДІ в університеті зросла з 2 до 7. був створений Центр мистецької творчості.

В університеті функціонувало 3 спеціалізовані Вчені ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій за 10 науковими спеціальностями, одну з яких очолював Р.Й. Кравців.

Разом з дослідниками Львова довів, що свою діяльність навчальний заклад розпочав у 1457 році з однорічної школи коновальства і кування коней.

Р.Й. Кравців був ініціатором будівництва нового навчального корпусу, капітального ремонту багатьох корпусів. Завдяки наполегливості ректора зооветеринарний інститут виріс до Державної академії ветеринарної медицини, а згодом до Національної академії ветеринарної медицини, з 2007 р. – до Національного університету ветеринарної медицини і біотехнологій імені С.З. Гжицького.

Ректору Р.Й. Кравціву вдалося налагодити ділові та наукові контакти з вищими навчальними закладами і науковими установами близько 30 країн: Австрії, Польщі, Румунії, Росії, Словаччини, США, Канади, Нідерландів, Німеччини, Угорщини, Франції та ін. Університет став членом Консорціуму вищих аграрних закладів світу та членом Європейської асоціації вищих навчальних закладів ветеринарної медицини.

Р.Й. Кравців був автором (співавтором) близько 1200 наукових і навчально-методичних праць, в т.ч. 20 монографій, 12 підручників, 65 посібників, 55 патентів та співрозробником 50 державних стандартів. Він підготував 34 кандидатів та 14 докторів наук. За кількістю підготовлених кандидатів і докторів наук проф. Р.Й. Кравців займає 3 місце серед професорів за всю історію університету.

Р.Й. Кравців був головним редактором 1 і 2-го томів Енциклопедії ветеринарної медицини, головою редколегії 2-томної енциклопедії з фізіології тварин.

Основний напрямок наукової діяльності вченого: моніторинг мікроелементів у Західному біогеохімічному регіоні України, розробка науково обґрунтованої корекції дефіциту мікроелементів у тваринному організмі та продукції тварин; інтенсифікація метаболічних і біосинтетичних процесів в організмі тварин з використанням активних речовин; розробка рецептури мікроелементно-вітамінних преміксів для підвищення продуктивності.

За час роботи ректором Р.Й. Кравців обирався депутатом Червоноармійської районної ради, двічі депутатом Львівської міської ради, був членом ради ректорів Львівського вузівського центру, керівником Західного відділення АНВО України, членом НТР головного обласного управління сільського господарства, членом НТР Міністерства аграрної політики України, ініціатором відновлення і головним редактором науково-практичного журналу “Сільський господар”, видання “Науковий вісник університету”, членом редколегії журналів “Золотий колос”, “Український пасічник”, “Експериментальна і клінічна фізіологія та біохімія”, “Polish Journal of Veterinary Sciences”, “Актуальні проблеми медицини, біології, ветеринарії і сільського господарства”, “Феномен людини. Здоровий спосіб життя”.

Р.Й. Кравців був членом Громадської Ради при Львівській ОДА, заступником з наукової роботи голови комісії Ради з освіти та науки, з 2015 – експерт цієї комісії. Був обраний членом Правління товариства “Знання”, Головою Львівського обласного товариства “Знання”.

Р.Й. Кравців є генерал-майором державної ветеринарної служби України.

Р.Й. Кравців був обраний академіком Української академії наук національного прогресу (1992), членом-кореспондентом Української академії аграрних наук, (1993), академіком Академії наук вищої школи України (1995), академіком Нью-Йоркської академії наук (1998), академіком УААН (1999).

У 1997 р. Р.Й. Кравціву було присвоєно звання “Заслужений діяч науки і техніки України”. Нагороджений орденами “За заслуги” III, II ст. (2001, 2008), орденом князя Ярослава Мудрого V ст. (2006), міжнародним орденом “За заслуги” Президента Республіки Польща (2007), Міжнародним орденом “За заслуги” Великобританії (2003), Знаком Пошани Мінагрополітики України, знаком “Відмінник освіти” МОН України, Почесною відзнакою УААН, Відзнакою міжнародного біографічного центру, Золотою медаллю товариства “Знання”, ювілейними медалями Краківської дільничної академії (2003, 2008). Р.Й. Кравців – почесний професор СНАУ, ХДЗВА

Многая і Благая Літа, Вельмишановний Ювіляре!

ЛІТЕРАТУРА

1. Вчені університету: 1784-2014. Довідник / автор.-укл. М. Падура. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2015. – Зі змісту: [Кравців Роман Йосипович]. – С.44-46.
2. Львівська державна академія ветеринарної медицини імені С.З. Гжицького (1784-200). – Львів: Модерн-2, 2000. – 904 с. – Зі змісту: [Кравців Роман]. – С.16, 17, 247, 258, 259-260, 261, 287, 288, 318, 461, 526, 534, 555, 557, 586, 592, 623, 630, 640 641, 645, 647, 650, 802, 803, 888.
3. Науковці та освітяни України / ред. кол.: М.І. Дубина [та ін.]. – Київ: Галактика, 2015. – 304 с. – Зі змісту: [Кравців Роман Йосипович]. – С.33.
4. Роман Йосипович Кравців: Бібліограф. Показ. /уклад.: М.В. Ключковська, В.Л. Галяс. – Львів, Львівська державна академія ветеринарної медицини ім. С.З. Гжицького, 2001. – С. 104.
5. Рудик С.. Гордість української ветеринарії / С. Рудик. – Київ: “Агрармедіагруп”, Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2015. – 120 с. – Зі змісту: [Кравців Роман Йосипович]. – С.79.
6. Україна наукова. Національна академія аграрних наук України. – Т. IV / упоряд. В.В. Болгов. – К.: Національні рейтинги України, 2013. – 208 с. – Зі змісту: [Кравців Роман Йосипович]. – С.136.
7. Хто є хто на Львівщині / автор-упоряд. Вадим Болгов. – Київ: Бліц-Принт, 2004. – 272 с. – Зі змісту: [Кравців Роман Йосипович]. – С.114.
8. Хто є хто в Україні / уклад. та ред.: Ю. Марченко, О. Талемко. – Київ: К.І.С., 2006. – 1136 с. – Зі змісту: [Кравців Роман Йосипович]. – С. 487.

ЛЮБОВ ТЕОДОРІВНА ШЕВЧУК

До 65-річчя від дня народження

Любов Теодорівна Шевчук народилася 9 березня 1951 р. у Львові. У 1958-1968 рр. навчалася у Львівській СШ №34 ім. Маркіяна Шашкевича. У 1968 р. вступила на географічний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка. У 1973 р. закінчила навчання і отримала диплом за спеціальністю: географія, соціальна й економічна географія. У 1973-1992 рр. працювала у Львівському інституті “Містопроект” на посаді інженера-економіста (1973-1975), старшого інженера-економіста (1975-1986), головного спеціаліста-економіста (1987-1992). За ці роки створила проекти схем міст Західної України (Львова, Луцька, Мукачева, Ужгорода та ін.), схем і проектів районних планувань (Львівської області, Львівської приміської зони та ін.), перед проектних містобудівельних обґрунтувань.

У 1982-1986 рр. навчалася в заочній аспірантурі Львівського відділення Інституту економіки АН УРСР. У 1987 р. захистила кандидатську дисертацію на тему: “Рациональне використання трудових ресурсів в малих містах зони впливу великого міста (на матеріалах малих міст в зоні впливу міста Львова)”.

У 1988 р. очолила створений на базі Львівського філіалу “Діпроміст” філіал кафедри економічної і соціальної географії Львівського державного університету імені Івана Франка.

У 1990 р. Л.Т. Шевчук взяла участь у написанні колективної монографії “Трудовые ресурсы производственных систем”, у 1991 р. – в написанні розділу в монографії “Соціальний механізм використання трудового потенціалу”.

У 1992 р. Любов Теодорівна була обрана на посаду доцента Львівського національного університету імені Івана Франка. На цій посаді працювала до 2005 р.. саме в цей час найбільш яскраво проявилися творчі здібності ювіляра: вона опублікувала 10 розділів в колективних монографіях, які вийшли з друку у 1994-2002 рр та одноосібні монографії: “Основи медичної географії” (1997), “Сакральна географія” (1999), “Китай: соціально-економіко-географічна характеристика” (1999), “Медико-соціальні аспекти використання трудового потенціалу: регіональний аналіз і прогноз” (2003). Її навчальний посібник “Соціальна географія” відзначений першою премією на конкурсі МОН України та фонду “Відродження” (1994). Від 1995 р. за сумісництвом працювала в Інституті регіональних досліджень НАН України, де обіймала посаду завідувача сектору і взяла участь в розробці низки вітчизняних та зарубіжних проектів. У 2005 р. захистила докторську дисертацію на тему: “Медико-соціальні основи використання трудового потенціалу в Україні” (науковий консультант – доктор географічних наук, професор О. Шаблій).

В 2005 р. в Інституті регіональних досліджень НАН України було створено нову структуру – відділ територіальних суспільних систем і просторового розвитку. На посаду завідувача відділу було запрошено доктора економічних наук Л.Т. Шевчук. На цій посаді, д.е.н., професор Л.Т. Шевчук пропрацювала до 2013 р. Під її керівництвом у відділі упродовж лише 5 років виконано 5 бюджетних, 3 госпдоговірні та 2 конкурсні теми.

За 5-річний період діяльності побачили світ 3 колективні та 10 одноосібних монографій, 5 навчальних посібників, 2 брошури та препринт, 4 тематичні збірники наукових праць.

Результати багатьох досліджень апробовані на всеукраїнських та міжнародних конференціях в інших країнах світу, зокрема, в Бельгії (1993), Фінляндії (1994), Угорщині (1994), США (1995), Польщі (1994, 1999, 2005-2014) та на сторінках періодичних видань.

Професор Л.Т. Шевчук є членом редколегій низки видань: “Регіональна економіка”, кварталник (Львів, від 2007 р.), “Сталий розвиток економіки: міжнародний науково-практичний журнал” (м. Хмельницький, від 2010 р.), “Феномен людини. Здоровий спосіб життя” (Львів, від 2010 р.), “Схід: аналітично-інформаційний журнал” (Донецьк, від 2012 р.).

У 2008-2014 рр. Л.Т. Шевчук була експертом експертної ради ВАК України з питань макроекономіки, трансформації, міжнародного та регіонального розвитку. Від 2013 р. Л.Т. Шевчук є експертом Осередку Перетворення Інформації (Польща).

Від 2013 р. Л.Т. Шевчук є проректором з наукової роботи і міжнародних зв'язків Тернопільського інституту соціальних та інформаційних технологій.

Вражає талант, який притаманний поетичним збіркам: “Настала осінь золота” (2004), “Рікою спогади пливуть” (2005), “Філософські істини” (2009), “Дорогами життя: сакральне і земне” (2010), “Батькова наука” (2011), “Душа моя молитви просить” (2012).

Любов Теодорівна Шевчук є автором близько 450 публікацій. Під її керівництвом і консультацією захищено 20 кандидатських і 8 докторських дисертацій.

Наукова діяльність проф. Л.Т. Шевчук відзначена у 2008 р Президією НАН України, Центральним комітетом профспілки працівників НАНУ Почесною грамотою. У 2009 р. нагороджена Премією для відомих вчених і знаних фахівців від ЛОДА та ЛОР для працівників наукових установ НАН України та вищих навчальних закладів Львівської області.

Многая і Благая Літа, Вельмишановний Ювіляре!

ЛІТЕРАТУРА

1. Відділу територіальних суспільних систем і просторового розвитку Інституту регіональних досліджень НАН України п'ять років // Здоровий спосіб життя: зб. наук. праць / ред. Ю.М. Панишко. – Л.: [б.в], 2010. – Вип. 50. – С. 48-50.
2. Феномен людини. Здоровий спосіб життя. [Текст]: зб. наук. праць / за ред. Ю.М.Панишка. – Л., 2015. – Вип. 34 (100). – 93 с. – Зі змісту: [Любов Теодорівна Шевчук]. – С.88-89.
3. Шевчук Любов Теодорівна [електронний ресурс]. – Режим доступу: [ird.gov.us/irdo/shevchuKH.php]. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 4.03.2016 р.

ДМИТРО ДЕОНИСОВИЧ ЗЕРБІНО

До 90-річчя від дня народження

Дмитро Деонисович Зербіно народився 10 березня 1926 р. в м. Луганську в сім'ї лікаря. Походить із древньогрецького роду Зербіносів. Його прадід Діонісій Зербінос (1841-1896) народився на о. Закінф (Греція) і згодом переїхав у Росію. Один із його онуків – Деонісій Дмитрович (1896-1973) працював лікарем-хірургом і був батьком Ювіляра. Мати Дмитра Деонісовича – Таїсія Дмитрівна Хорошенькова (1901-1982).

Дмитро Зербіно пішов у школу в 1933 р., останні шкільні роки прийшлися на тяжкий військовий час. В 1942 р. він вчився і одночасно працював санітаром в евакогоспіталі, де працював батько. Середню освіту отримав в м. Чкалові (Оренбурзі), куди в 1942 р. був евакуйований госпіталь. У 1943-1945 рр. Дмитро Зербіно провчився в Харківському інституті інженерів залізничного транспорту, але в 1945 р. пішов з інституту і поступив на 1 курс медичного інституту, зрозумівши, що медицина – це його призвання. За студентські наукові роботи неодноразово нагороджувався грамотами і дипломами. У 1948 р. після демобілізації батька сім'я переїхала в Західну Україну. Дмитро Зербіно перевівся у Чернівецький медичний інститут. У 1950 р. Д.Д. Зербіно закінчив лікувальний факультет Чернівецького медичного інституту і в 1950-1953 рр. працював старшим лаборантом кафедри топографічної анатомії і оперативної хірургії. В 1950 р. з'явилася перша наукова робота “Артериография как диагностический метод при облитерирующем тромбангиите”,

В 1953-1957 рр. Д.Д. Зербіно працював асистентом кафедри топографічної анатомії і оперативної хірургії. У 1956 р. захистив кандидатську дисертацію на тему “Внутриорганныя лимфатическая система яичка, придатка, оболочек и семенного канатика”. В 1957-1962 рр. був асистентом кафедри патанатомії. В 1962-1965 рр. працював доцентом кафедри. У 1964-1965 рр. був вченим секретарем інституту. Організував гістологічну лабораторію.

У 1965 р. Д.Д. Зербіно у Львівському медичному інституті захистив докторську дисертацію на тему: “Патологическая анатомия и патогенез некоторых видов недостаточности лимфообращения”.

У 1966 р. Д.Д. Зербіно отримав вчений ступінь доктора медичних наук і був обраний професором кафедри патологічної анатомії Львівського медичного інституту. У травні 1967 р. Д.Д. Зербіно був обраний на посаду завідувача кафедри патологічної анатомії ЛДМІ. У жовтні 1967 р. Д.Д. Зербіно був затверджений в науковому званні професора. В ЛДМІ він зміг організувати 3 лабораторії: гістологічну, електронномікроскопічну і лабораторію серцево-судинної патології. Д.Д. Зербіно –

провідний патолог України. Основні напрямки його пошуків – це патологія лімфатичної, венозної, капілярної систем, патологія мікроциркуляції, артеріосклероз, екологічна патологія. Вчений є засновником нового розділу патологічної анатомії – патоморфології лімфатичної системи. Обґрунтував теорію недостатності лімфообігу на підставі морфологічних змін, детально описав патологічну анатомію слоновості, дав визначення резорбтивної, бар’єрно-еліміативної і транспортно-елімінативної функцій лімфатичної системи. Запропоновані нові уявлення стосовно шляхів і механізмів лімфогенного та гематогенного метастазування злоякісних пухлин. Вчений відкрив нові феномени і явища у патології лімфатичної системи: вікові зміни, варикоз судин, наявність лімфо венозних шунтів, явище резорбції деградованих ультраструктурних елементів. Вперше детально описано процеси регенерації і карциноз лімфатичних судин. Одним із перших в Україні Д.Д. Зербіно почав вивчати ультраструктурну патологію лімфо- і гемоциркуляторного русла. Запропоновані гіпотези про роль і трансформацію мембран ендотелію в умовах гіпоксії, про морфогенез ревматичних гранульом, про роль застою лімфи у виникненні гіалінових пневмопатій. Деякі праці вченого присвячені вивченню синдрому дисемінованого внутрішньосудинного зсідання крові: описані морфологічні критерії синдрому, морфогенез і роль у розвитку термінальних станів. Вчений займався вивченням проблем уражень судин неатеросклерозного генезису: васкулітів і ангіопатій.

Логічним результатом цих досліджень була концепція Д.Д. Зербіно про роль забруднення навколишнього середовища в розвитку ангіопатології: вплив ксенобіотиків; професійні шкідливості в розвитку системного артеріїту, облітеруючого ендартеріїту, неспецифічного аорто-артеріїту, коронаритів у молодому віці.

Важливими були дослідження в сфері екологічної патології людини. Вченому вдалося встановити етіологію низки васкулітів. Була встановлена роль важких металів в ураженні судинної системи. Запропонована номенклатура екологічної патології.

Згодом в діяльності Д.Д. Зербіно з’являється наукознавчий напрямок досліджень. Опубліковано цикл статей і низка монографій.

Вчений Д.Д. Зербіно є засновником першого в Україні Інституту клінічної патології в складі кафедри патологічної анатомії і судової медицини, обласного патологоанатомічного бюро, патологоанатомічного відділення клінічної лікарні Львівської залізниці. В інституті щороку відбувається 1000-1200 аутопсій, близько 150000 патоморфологічних досліджень операційного та біопсійного матеріалу.

У 1979-1989 рр. Д.Д. Зербіно був експертом ВАК СРСР; в 1992-1997 рр. – експертом ВАК України

Наукова діяльність Д.Д. Зербіно знайшла відображення у відзначеннях різного рангу. Указом Президії ВР УРСР від 31 серпня 1988 р. йому присвоєно почесне звання “Заслужений діяч науки і техніки УРСР”. У квітні 1991 р. Д.Д. Зербіно був обраний членом-кореспондентом НАН України; у 1992 р. – обраний членом Міжнародної Академії патології (США).; в квітні 1993 р. – членом кореспондентом АМН України. В цьому ж році обраний академіком Української Екологічної АН. У 1994 р. Д.Д. Зербіно обраний віце-президентом Асоціації патологів України, у 1995 р. – членом правління

Міжнародного союзу асоціацій патологоанатомів (Росія). У 1996 р. вчений став Директором Інституту клінічної патології Львівського медичного університету. У 1997 р. академік Зербіно був визнаний “Людиною року – 1997” (Американський біографічний центр). У 2000 р. вчений почав працювати на посаді професора кафедри. У 2002 р. Дмитро Деонисович був обраний дійсним членом АМН України і став лауреатом Державної премії України. У 2006 р. йому було присвоєно звання “Заслужений професор ЛНМУ”.

Д.Д. Зербіно є автором близько 600 наукових праць, в т.ч. 9 монографій, 10 авторських свідоцтв. Підготував 17 докторів і 56 кандидатів наук. Створив свою наукову школу.

Дмитро Деонисович є людиною з глибокою національною свідомістю. Він був одним із організаторів і президентом Західноукраїнського грецького національного культурного товариства ім. Костянтина Корнякта у Львові у 1993 р. і підтримував організацію грецького товариства “Еллінс” у Львівській області (2001).

Д.Д. Зербіно нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України (2006), Почесною відзнакою Греції (2000), Хрестом Пантелеймона Цілителя (2009).

Разом з Дмитром Деонисовичем цю подію відзначають дружина Алла Олексіївна Копейкіна, доцент ЛНМУ, син Андрій Дмитрович, доцент ЛНМУ, син Дмитро Дмитрович, доцент “Львівської політехніки”.

Многая і Благая Літа, Вельмишановний Ювіляре!

ЛІТЕРАТУРА

1. Академіку АМН України Д.Д. Зербіно – 80 років // Журнал АМН України. – 2006. – Т.12. – №1. – с. 199-200.
2. Ганіткевич Я. Історія української медицини в датах та іменах / Я. Ганіткевич. – Львів, 2004. – 368 с. – Зі змісту: [Зербіно Дмитро Деонисович] . – С. 180, 298.
3. Грабовський В. Дослідження як життя / В. Грабовський. – Львів:Меценат, 2001. – 216 с.
4. Дмитро Деонисович Зербіно. До 70-річчя від дня народження // Acta Medica Leopoldensia. – 1995. – Т.1. – число 2/3. – С. 108.
5. Д.Д. Зербіно – вчений, лікар , педагог (до 70-річчя від дня народження) // Лікарська справа. – 1996. – №1-2. = С. 206-207.
6. Дмитро Деонисович Зербіно (до 80-річчя від дня народження) // Український кардіологічний журнал. – 2006. – №2. – С. 133-134.
7. Дмитрий Деонисович Зербино / К 80-летию со дня рождения // Архив патологии. – 2006. – Т. 68. – №4. – С. 63-64.
8. Дмитро Деонисович Зербіно. 10 березня 2006 року – 80 років від дня народження та 55 років наукової, педагогічної й практичної діяльності // Серце і судини. – 2006 . – №1. – С. 5-6.

9. Львівський державний медичний інститут / уклад.: І. Даценко, Л. Петрух, І. Головка [та ін.] / за ред. М. Павловського, І. Даценко, Л. Петрух. – Львів: Словник, 1994. – 328 с. – Зі змісту: [Зербіно Дмитро]. – С. 54, 66, 68, 69.
10. Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького: довідник 2004 / гол. ред. Б.С. Зіменковський. – Львів: Наутілус, 2004. – 371 с. – Зі змісту: [Зербіно Дмитро Деонисович]. – С. 39-42, 186-188.
11. Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького: довідник 2009 / гол. ред. Б.С. Зіменковський. – Львів: Наутілус, 2009. – 412 с. – Зі змісту: [Зербіно Дмитро Деонисович] . – С. 56-59.
12. Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького – 230 / гол. редкол.: Б.С. Зіменковський. – Київ: “Логос Україна”, 2014. – 296 с. – Зі змісту: [Дмитро Зербіно] . – С. 7, 19, 36, 91, 92, 93.
13. Поспішіль Ю. Зербіно Дмитро Деонисович / Ю. Поспішіль // Зіменковський Б.С. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2006 / Б.С. Зіменковський, М.Р. Гжегоцький, О.Д. Луцик. – Львів: Наутілус, 2006. – С. 108.
14. Поспішіль Ю. Зербіно Дмитро Деонисович / Ю. Поспішіль // Зіменковський Б.С. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009 / Б.С. Зіменковський, М.Р. Гжегоцький, О.Д. Луцик. – Львів: Наутілус, 2009. – С. 124-125.
15. Поспішіль Ю.О. Зербіно Дмитро Деонисович / Ю.О. Поспішіль // ЕСУ; гол. ред. кол.: І.М. Дзюба. – Київ. – Т. 10: 3-Зор., 2010. – С. 556.
16. Хто є хто в охороні здоров'я і медицині України – К.: Медінформатика, 1997. – 272 с. – Зі змісту: [Зербіно Дмитро Деонісович]. – С. 68-69.
17. Хто є хто в Україні / уклад. та ред.: Ю.Марченко, О. Телемко. – К.: К.І.С, 2006. – 1136 с. – Зі змісту: [Зербіно Дмитро Деонисович]. – С. 356.
18. Члену-кореспонденту АМН України Д.Д. Зербіно – 70 років // Журнал АМН України. – 1996. – №1. – С. 173-174.

Ю.М. ПАНИШКО, В.М. ГОРИЦЬКИЙ
ГЕОРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ ДРАННІК
До 75-річчя від дня народження

Георгій Миколайович Драннік народився 16 березня 1941 р. в м. Умань в сім'ї військового пілота Миколи Лук'яновича Дранніка, який загинув 24 червня 1941 р. в бою під Вінницею. З початком війни вдова з дітьми евакуювалася спочатку в Мелітополь, а згодом м Новоузенськ на Уралі. Після звільнення Мелітополя сім'я Дранніків повернулася місто, де в 1958 р. Георгій Драннік закінчив СШ, виїхав у Харків і поступив на лікувальний факультет медичного інституту. Саме в цьому інституті працювало багато відомих вчених: Д.О. Альперн, Г.Л. Дерман, В.О. Белоусов, І.І. Грищенко, Л.Т. Малая, Є.А. Попов, М.М. Соловйов та ін. Георгій Миколайович відчув смак наукової діяльності:

активно працював у студентських наукових гуртках кафедр біохімії та акушерства-гінекології. У 1965 р. з відзнакою закінчив Харківський медичний інститут, отримав запрошення Л.Т. Малої залишитися в аспірантурі. Але було скерування на роботу в Київську область і бажання працювати біохіміком.

В 1965-1968 рр. Г.М. Драннік працював на посаді начальника біохімічної лабораторії в клінічному санаторії “Конча-Заспа” і в 1968 р. поступив в аспірантуру при НДІ урології та нефрології МОЗ УРСР. Завдання МОЗ УРСР було конкретним: розпрацювати і запровадити в охорону здоров'я пересадку нирки. Під керівництвом професора О.В. Соколова Г.М. Драннік почав виконувати кандидатську дисертацію. Від 1971 р. працював молодшим науковим співробітником, від 1976 р. – старшим науковим співробітником. У 1980 р захистив докторську дисертацію на тему “Механізми відторгнення аlogenної нирки і можливості диференційованої на них дії”, в якій показав можливість і механізми розвитку надшвидкого відторгнення ниркового алотрансплантата під впливом наявних протиниркових аутоантитіл, доказав взаємозв'язок імунних і гемокоагуляційних процесів в патогенезі відторгнення пересащеної нирки. Розробив і впровадив у клінічну практику комплекс методів, що дають можливість “моніторити” реципієнтів до і після трансплантації нирки.

Під керівництвом Г.М. Дранніка розроблена низка важливих проблем медицини і імунопатогенетичні механізми розвитку гострого і хронічного гломерулонефриту, імунокорекція неспецифічних запальних процесів нирок і передміхурової залози, встановлений взаємозв'язок між антигенами системи HLA і схильністю до уронефрологічних захворювань. У 1986 р. отримав вчене звання професора.

У 1987 р. Г.М. Драннік активно працював над розвитком в Україні служби клінічної та лабораторної імунології, очолював вперше створений в Україні науководослідний центр клінічної імунології АН України та МОЗ України. За ці роки були створені лабораторії клінічної імунології в обласних центрах України, розроблені кваліфікаційні вимоги до клінічного імунолога та лаборанта-імунолога.

У 1992-2004 рр. Г.М. Драннік був головним фахівцем МОЗ України з питань клінічної та лабораторної імунології, а в 2001-2010 рр. – головою Проблемної комісії

АМН та МОЗ України “Клінічна імунологія та алергологія”. На сьогодні в усіх обласних містах України створені обласні медичні центри клінічної імунології.

Г.М. Драннік є засновником української наукової школи з клінічної імунології. Від 1994 р. він організатор та перший керівник кафедри клінічної імунології та алергології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Затверджена перша Програма викладання дисципліни, а згодом – навчальна Програма викладання за вимогами Болонської угоди. Написані посібники (1999, 2003, 2006, 2010) та перший підручник з клінічної імунології та алергології українською мовою (2006). Викладання дисципліни “Клінічна імунологія та алергологія” здійснюється у всіх вищих медичних закладах України III-IV рівня акредитації.

У 1998 р. проф. Г.М. Драннік створив Українське товариство фахівців з імунології, алергології та імунореабілітації (УТІАІ), став його першим президентом. У цьому ж році він заснував і став головним редактором першого в Україні спеціалізованого журналу “Імунологія та алергологія: Наука і практика”.

У 1995-2011 рр. Г.М. Драннік в якості голови оргкомітету підготував 27 науково-практичних форумів, в т.ч. 2 – національні конгреси, 3 – Міжнародні школи та 22 – Всеукраїнські конференції з питань клінічної імунології та алергології.

Під керівництвом професора Г.М. Дранніка підготовлено 27 кандидатів та 9 докторів наук. За цей період підготовлено 1 підручник, 3 посібники, 7 монографій, близько 600 друкованих праць, 11 авторських свідоцтв, 38 деклараційних патентів на винаходи або корисну модель.

Г.М. Драннік є членом правління наукового товариства СНД з алергології та імунології, членом Європейської академії алергології та клінічної імунології. Американського коледжу алергології, астми та імунології, Всесвітньої організації алергологів та Американського товариства клінічної імунології.

Нагороджений знаком “Відмінник здоров’я” (1979), Почесною грамотою Президії АМН України (2002), Грамотою Всесвітньої організації алергологів (2006). У 2007 р. Г.М. Дранніка обрано почесним професором Харківського НМУ.

Многая і Благая Літа, Вельмишановний Ювіляре!

ЛІТЕРАТУРА

1. Москаленко В.Ф. Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (1841-2006) / В.Ф. Москаленко, І.М. Полякова. – К.: Книга плюс, 2006. – 304 с. – Зі змісту: [Драннік Георгій Миколайович]. – С.79-80.
2. Немирович Л.І. Драннік Георгій Миколайович / Л.І. Немирович / ЕСУ; гол. ред. кол.: І.М. Дзюба. – Київ. – Т. 8: Дл-Дя, 2008. – С. 386.
3. Доктору медичних наук, професору Дранніку Георгію Миколайовичу – 70 років // Український журнал нефрології та діалізу. – 2011. – №2. – С. 82-83.
4. Професору Георгію Миколайовичу Дранніку – 70 років // Клінічна імунологія, алергологія, інсектологія. – 2011. – №2. – С. 5-6.

Ю.М. ПАНИШКО, В.Л. ІВАНЮШКО
БОРИС СТЕПАНОВИЧ КРИВКО

До 80-річчя від дня народження

Борис Степанович Кривко народився 26 березня 1936 р. в м. Трускавець Львівської області в родині кадрового працівника контори буріння. У 1952 р. закінчив СШ і вступив до Львівського медичного інституту. Після 4 курсу був зарахований курсантом Військово-медичного факультету Харківського медичного інституту, який закінчив у 1958 р. з відзнакою.

В 1958-1959 рр. Борис Степанович працював лікарем спеціальної військової частини в м. Калінінград. У 1959-1962 рр. працював ординатором хірургічного окремого медико-санітарного батальйону Прибалтійського військового округу (м. Багратіонівськ). У 1962-1965 рр. – начальник військово-медичної частини у ПрикВО. У 1965-1978 рр. працював на посадах старшого ординатора, а згодом начальника відділення анестезіології і реаніматології 1120 ОБГ. В 1967 р. після експериментального і клінічного випробування була впроваджена у серійне виробництво камера “Іртиш” для гіпербаричної оксигенації хворих з різною патологією. У 1968 р. була введена у клінічну практику висока перидуральна анестезія під час оперативних втручань і післяопераційного знечуження на органах грудної та черевної порожнини та нижніх кінцівках. В 1970 р. налагоджена катетеризація центральних вен (підключичної, яремної, стегнової).

У 1975 р. Б.С. Кривко захистив кандидатську дисертацію на тему “Трихлоретиленовая анальгезия в послеоперационном периоде”. У 1978-1992 рр. Б.С. Кривко працював заступником начальника 1120 ОБГ з лікувальної роботи. У 1981 р. Борису Степановичу було присвоєно почесне звання “Заслужений лікар УРСР”.

Починаючи з 1989 р. Б.С. Кривко за сумісництвом працював асистентом, а згодом доцентом кафедри анестезіології та інтенсивної терапії Львівського медичного інституту. У 1992 р. у званні полковника медичної служби звільнився з лав Збройних Сил України. У 1992-1993 рр. працював завідувачем відділення анестезіології та інтенсивної терапії Львівської міської лікарні швидкої допомоги. З листопада 1993 р. – заступник головного лікаря Львівської обласної клінічної лікарні.

У 1995-1997 рр. – в.о. головного лікаря ЛОКЛ. У 1997-2004 рр. – головний лікар Львівської обласної клінічної лікарні. За час роботи на цій посаді створив 2 відділення анестезіології та інтенсивної терапії при центрі серцево-судинної хірургії і блок інтенсивної терапії для хворих терапевтичного профілю. Брав активну участь в організації відділення реанімації та інтенсивної терапії новонароджених. У 2004-

2012 рр. Б.С. Кривко працював на посаді доцента кафедри анестезіології та інтенсивної терапії ЛНМУ імені Данила Галицького.

Б.С. Кривко – автор близько 90 наукових і навчально-методичних праць, 3 авторських свідоцтв, 35 рацпропозицій. Від 2012 р. він очолює громадську організацію “Рада старійшин” м. Трускавця, яка займається проблемами організації побуту, медичної опіки, відпочинку та патріотичного виховання молоді.

Б.С. Кривко – член УЛТ від 1993 р., брав активну участь в акціях національно-патріотичного спрямування, був депутатом Львівської обласної ради III та IV демократичних скликань. Був одним із спонсорів та організаторів конгресу СФУЛТ (Львів-Трускавець, 2000). У 2000 р. при матеріальній підтримці Б.С. Кривка підготовлена площа під пам’ятник професорові М. Панчишину перед головним корпусом ЛОКЛ. Пам’ятник урочисто був відкритий в серпні 2000 р.

Нагороджений 12 медалями, грамотою Верховної Ради України (2004), МОЗ України (2006), Почесними грамотами командувача ПрикВО, голови ЛОДА, Львівської обласної ради, Управління охорони здоров’я ЛОДА, Світової Федерації Українських лікарських товариств, головної Управи УЛТ у Львові, ЛМУ імені Данила Галицького.

Многая і Благая Літа, Вельмишановний Ювіляре!

ЛІТЕРАТУРА

1. Герасимчук Д. Три зірки – і єдина людська зірдар / Д. Герасимчук // Франкова криниця. – 1999. – №12-13. – С. 3, 5.
2. Гоцко-Ней Л.-І. Українське лікарське товариство у Львові 1910-1939-1990-2010 рр. / Л.-І. Гоцко-Ней. – Львів: Афіша, 2010. – 272 с. – Зі змісту: [Кривко Борис]. – С.205-207.
3. Іваник М. Плеяда знаних Трускавецьких родин / М. Іваник, І. Ліщинський // Дрогобич: Коло. – 2010. – 112 с. – Зі змісту: [Кривки]. – С. 51-58.
4. Охорона здоров’я Львівщини. – Львів: ЛОКЛ, 2000. – 100 с. – Зі змісту: [Кривко Борис Степанович]. – С.35-37.
5. Україна медична. Лікарів III тисячоліття. – Вип. 1. – Київ, 2002. – 248 с. – Зі змісту: [Кривко Борис Степанович]. – С.118-119.
6. Хто є хто на Львівщині / автор-упоряд. Вадим Болгов. – Київ: Бліц-Принт, 2004. – 272 с. – Зі змісту: [Борис Кривко]. – С. 140-141.

**Хроніка березня. ЮВІЛЕЙНІ ДАТИ ЗАРУБІЖНИХ ЛІКАРІВ
ТА ВЧЕНИХ**

5 березня – 180 років від дня народження **Олексія Яковича Кожевникова**, російського невропатолога і психіатра. У 1858 р. закінчив медичний факультет Московського університету. Був засновником клініки нервових хвороб, психіатричної клініки Московського університету. Вчений вивчав провідні шляхи ЦНС і локалізацію функцій. У 1894 р. описав форму кіркової епілепсії. Досліджував клініку афазій, агіастеній бічного аміотрофічного склерозу. Визначив інфекційний характер дитячого спінального паралічу. Помер 10 січня 1902 р. на 66 році життя.

5 березня – 105 років від дня народження **Джеймса Нормана Давидзона**, шотландського біохіміка. Народився в Едінбургу. У 1934 р. закінчив Едінбурзький університет; у 1937-1938 рр. працював в Інституті фізіології клітин Кайзера Вільгельма; в 1938-1945 рр. – в університетах Шотландії. Від 1946 р. професор біохімії Лондонського університету; від 1948 р. – завідувач кафедри фізіологічної хімії університету в Глазго. Наукові роботи присвячені біохімії нуклеїнових кислот. Один із перших зауважив, що нуклеїнові кислоти знаходяться і в тваринних, і в рослинних клітинах. В своїх дослідженнях використовував ізотопи і методи культури тканин. У 1964-1967 рр. був Президентом Едінбурзького королівського товариства, членом Лондонського королівського товариства (від 1960 р.). Помер 11 вересня 1972 р. на 62 році життя.

7 березня – 140 років від дня народження **Тьєррі де Мартеля**, французького хірурга. У 1902 р. закінчив медичний факультет Паризького університету. У 1905 р. почав працювати в лікарні Сальпетрієр, але перейшов до невеликої паризької клініки, яку згодом перетворив на нейрохірургічний центр. Одночасно був головним хірургом Американського госпіталю в Парижі. Під час I Світової війни працював військовим хірургом. Розробив двобічну кістковопластичну краніотомию задньої черепної ямки. Запропонував оригінальне операційне крісло (крісло де Мартеля), сконструював низку спеціальних інструментів та приладів для проведення нейрохірургічних операцій: аспіратори, внутрішні електричні освітлювачі, автоматичні розширювачі, електричний трепан з автоматичним вимикачем. Займався також абдомінальною хірургією. Виконав праці з фізіології, біології та експериментальної медицини. Помер 14 червня 1940 р. на 65 році життя.

9 березня – 90 років від дня народження **Олександра Михайловича Уголева**, російського фізіолога. У 1948 р. закінчив Дніпропетровський медичний інститут. У 1949-1955 рр. працював у Стоматологічному інституті в Ленінграді. У 1951 р. в експерименті вперше здійснив повне видалення дванадцятипалої кишки та описав синдром дуоденальної недостатності. У 1955-1960 рр. працював в Інституті нормальної фізіології АМН СРСР в Москві. Від 1960 р. працював в Інституті фізіології АН СРСР. Від 1963 р. – завідувач лабораторії фізіології харчування. У 1958 р. відкрив, що крім внутрішньо- і позаклітинного травлення, існує мембранне (пристінкове) травлення. Запропонував метаболічну теорію регуляції апетиту, пов'язану з циклом трикарбонових кислот. У 1966 р. був обраний членом-кореспондентом АН СРСР. У 1963 р. отримав премію ім. І.П. Павлова АН СРСР. Від 1974 р. працював завідувачем відділу фізіології вісцеральних систем. Досліджував травні ефекти кишкових гормонів. Був почесним членом Британського гастроентерологічного товариства, Чехословацького медичного товариства ім. Я. Пуркіне. У 1984 р. був обраний академіком АМН СРСР по Відділенню фізіології. У 1990 р. був нагороджений золотою медаллю ім. І.І. Мечникова. Помер 2 листопада 1991 р. на 66 році життя.

11 березня – 150 років від дня народження **Леона Попельські**, польського фізіолога, фармаколога. Народився в с. Сосничани (Польща). У 1888 р. закінчив фізико-математичний факультет Петербурзького університету. У 1894 р. закінчив Петербурзьку військово-медичну академію. У 1894-1897 рр. працював науковим співробітником Петербурзького Інституту експериментальної медицини. Стажувався у Відні, Будапешті, Мюнхені, Берліні, Страсбурзі, Лейпцигу (1899-1901, 1904). У 1898-1900 рр. працював прозектором кафедри фізіології Петербурзької Військово-медичної академії і за сумісництвом (1899-1909), асистентом кафедри фізіології Петербурзького жіночого інституту; у 1901-1903 рр. – керівник хіміко-бактеріологічної лабораторії Московського військового госпіталю У 1904 – професор. У 1904-1905 рр. – учасник ліквідації епідемії тифу і холери в Манчжурії; у 1905-1920 рр. – керівник кафедри фармакології і фармакогнозії Львівського університету, за сумісництвом у 1909-1910 рр. – декан медичного факультету Львівського університету. Наукові дослідження присвячені фізіології травлення, зокрема вчений першим у світовій науці доказав, що регуляція роботи шлунка та підшлункової залози відбувається не лише нейрорефлекторним, але й гуморальним шляхом; відкрив біологічно активну речовину, яку назвав вазодиліатином, що привело до відкриття секреторної дії гістаміну на виділення шлункового соку; доказав стимулюючу роль іонів водню на діяльність підшлункової залози, проводив фармакологічні дослідження пептону і витяжок з тканин; вивчав вплив алкоголю на організм людини, досліджував проблеми гігієни. Був автором близько 90 наукових праць, в т.ч. підручника із фармакології. Засновник Львівської школи фармакологів, біохіміків. Підготував 17 професорів. Помер вчений 8 жовтня 1920 р. на 55 році життя.

15 березня – 150 років від дня народження **Федора Олександровича Рейна**, російського хірурга. У 1890 р. закінчив медичний факультет Московського університету і був залишений при кафедрі топографічної анатомії і оперативної хірургії О.О. Боброва (1850-1904). У 1894 р. захистив докторську дисертацію “О подкожных повреждениях почки”. В 1894-1897 рр. Ф.О. Рейн працював у Павлівській лікарні. В 1902-1911 рр. – професор кафедри оперативної хірургії і топографічної анатомії Московського університету. У 1911 р. разом з групою відомих професорів на знак протесту проти політики міністра освіти Кассо покинув Московський університет. Вчений був одним із фундаторів Вищої жіночої медичної освіти. Від 1900 р. – викладач хірургії, від 1907 р. – декан медичного факультету Московських Вищих жіночих курсів (II Московського університету). Від 1912 р. головний лікар 1-ї Градської лікарні ім. М.І. Пирогова. Від 1917 р. – очільник кафедри факультетської хірургічної клініки. Ф.О. Рейн підготував “Краткое руководство по общей хирургии”, що витримало 7 видань. Разом з П.І. Дяконовим і М.К. Лисенковим опублікував “Лекции по оперативной хирургии” (1905). У 1908 р. були опубліковані “Лекции по топографической анатомии и оперативной хирургии”, написані з іншими хірургами. Ф.О. Рейн очолював упродовж багатьох років Товариство російських хірургів, Російське хірургічне товариство, Товариство російських лікарів у пам’ять М.І. Пирогова. Був членом Вченої Ради НКОЗ РРФСР. Помер вчений 3 вересня 1925 р. на 60 році життя.

17 березня – 160 років від дня народження **Антуана Беклера**, французького рентгенолога-радіолога. Почав вивчати застосування рентгенівських променів в медицині після їх відкриття В.К. Рентгеном (1895). Від 1897 р. читав курс лекцій для лікарів з рентгенології. З його іменем пов’язані розробка питань медичної рентгенотехніки та апаратури, основ загальної та спеціальної рентгенодіагностики і рентгенотерапії. В лютому 1897 р. А. Беклер опублікував свою першу роботу з рентгендіагностики аневризми дуги аорти, в 1898р. – статтю про рентгенодіагностику легеневого туберкульозу в 1899 р. – першу монографію про рентгендіагностику в клініці, а в 1902 р. – про рентгентерапію. У 1905 р. написав підручник медичної рентгенології для лікарів. В 1907 р. на з’їзді французьких хірургів А. Беклер виступив з доповіддю про променеву терапію злоякісних пухлин. Світову славу йому принесли праці з

рентгентерапії фіброми матки і пухлин гіпофізу Вчений першим звернув увагу на чутливість семіном до променевої енергії. У 1908 р. А. Беклер заснував Товариство рентгенологів і радіологів Франції і був обраний членом Французької медичної академії, а в 1928 р. став її Президентом. У 1931 р. А. Беклер був головою III міжнародного з'їзду рентгенологів і радіологів у Парижі. Помер 24 лютого 1939 р., проживши майже 83 роки.

16 березня – 365 років від дня народження **Генріха Девентера**, голландського акушера. Вчений першим дав детальний опис анатомічної будови жіночого таза, а також його деформацій, що призводить до ускладнень під час пологів. Детально розробив методи діагностики положення плоду, акушерську тактику під час пологів, в якій віддавав перевагу ручному методу. Написав перший посібник з акушерства, виданий багатьма європейськими мовами. Заслужив звання “Батько сучасного акушерства”. Помер 12 грудня 1724 р. на 74 році життя.

18 березня – 220 років від дня народження **Йозефа Берреса**, лікаря анатома, хірурга, акушер-гінеколога. У 1816 р. закінчив медичний факультет Віденського університету. Працював хірургом і акушер-гінекологом Віденського загального госпіталю, за сумісництвом у 1817 р. – викладач секційно-анатомічного курсу Віденського університету. У 1817-1820 рр. працював викладачем анатомії і патології, у 1820-1832 рр. – професор, керівник кафедри анатомії медико-хірургічного інституту Львівського університету. У Львові збагатив анатомічний музей університету. Брав участь в ліквідації епідемії холери, за що одержав звання Почесного громадянина міста Львова (1931), вважався одним із найкращих лікарів Галичини, був засновником, редактором і респондентом Львівської газети “Der Pilger von Lemberg” (“Львівський пілігрим”). У 1832-1844 рр. працював керівником кафедри анатомії Віденського університету. У Відні вчений покращив анатомічний музей, модернізував секційну аудиторію університету. За заслуги в медицині і охорони здоров'я відзначенням званням Почесного доктора хірургії (1834), нагороджений дворянським титулом Edler von Perez (1842). Вчений прилучився до виготовлення мікропрепаратів із органів і тканин людини; розпрацював питання лікування і профілактики епідемічних захворювань. Був автором наукових праць, в т.ч. підручника з анатомії з власноручними ілюстраціями. Помер 24 грудня 1844 р. на 49 році життя.

23 березня – 240 років від дня народження **Матвія Яковича Мудрова**, російського терапевта. У 1800 р. закінчив медичний факультет Московського університету. Упродовж 1,5 років працював у морському госпіталі ординатором. У 1802 р. удосконалювався в клініках Берліну, Геттінгену, Відня, Парижу, Бамбергу. У 1804 р. отримав вчений ступінь доктора медицини за дисертацію на тему: “De spontanea placentae” і отримав звання екстраординарного професора. У 1807 р. отримав призначення завідувача відділення Головного госпіталю Діючої армії в м. Вільно. Написав перше на російській мові керівництво з військово-польової хірургії. Повернувся у Москву у 1808 р.. Виступив у Московському університеті з промовою; “О пользе и предметах военной гигиены или науки сохранять здоровье военнослужащих”. У 1809 р. М.Я. Мудров став професором кафедри патології і терапії, директором клінічного інституту. У 1812 р. він разом з професорами медичного факультету і вихованцями гімназії виїхав у Нижній Новгород, де допомагав пораненим воякам. Після відходу Наполеона з Москви, повернувся до Москви, де брав участь у відновленні медичного факультету. У 1830 р. як член центральної комісії із боротьби з холерою виїхав у Саратов, а в 1831 р. був направлений в Петербург для організації допомоги хворим на холеру. Заразився і помер 31 липня 1831 р. на 56 році життя.

25 березня – 230 років від дня народження **Джованні Баттиста Амігі**, італійського ботаніка, оптика, астронома. Народився в Модені. У 1808 р. закінчив Болонський університет. Став професором кафедри математики університету Модени (1818-1835). У 1931-1935 рр. – професор астрономії Пізанського університету. Від 1935 р. – директор обсерваторії у Флоренції. Ботанічні дослідження присвячені анатомії рослин. Удосконалив мікроскоп.

Винайшов спектроскоп прямого бачення (1860), імерсійний об'єктив, за допомогою якого проводив ботанічні дослідження. Описав рух протоплазми в клітинах харових водоростей. Першим знайшов (1823) у вищих рослин пилкову трубку, її утворення і зростання стовбчика маточки. Відкрив у зародковому пухирчику (яйцеклітину) і зробив висновок про його розвиток під впливом пилкової трубки. Після 1800 р збудував дзеркальний телескоп з фокусною відстанню в 2,2 м. Як астроном спостерігав подвійні зірки, супутники Юпітера, проводив виміри полярного та екваторіального поперечника Сонця. Помер 10 квітня 1863 р. на 78 році життя.

25 березня – 130 років від дня народження **Олексія Олексійовича Заварзіна**, російського гістолога. У 1902 р. закінчив реальне училище К. Мая. У 1903-1907 рр. навчався на природничому відділенні фізико-математичного факультету Петербурзького університету (1905/1906 навчальний рік в Гейдельберзькому університеті). Після закінчення навчання був залишений на кафедрі гістології під керівництвом О.С. Догеля (1852-1922). У 1906-1912 рр. працював в університеті, за сумісництвом у Жіночому медичному інституті і на Вищих жіночих курсах М.О. Лохвицької-Скалон. У 1913 р. захистив дисертацію на ступінь магістра зоології і порівняльної анатомії і отримав посаду приват-доцента університету. В 1916-1923 рр. – професор кафедри гістології і ембріології Пермського відділення Петроградського університету. У 1918-1922 рр. завідував біологічною станцією при університеті. У 1921-1922 р. був першим директором Біологічного НДІ. У 1922-1936 рр. очолював кафедру гістології у ВМА. У 1936-1941 рр. – завідувач кафедри гістології в 1-му Ленінградському медичному інституті. Від 1943 р. – начальник кафедри у Військово-морській медичній академії. Від 1944 р. – директор Інституту цитології, гістології і ембріології АН СРСР. Основні наукові дослідження присвячені порівняльній та еволюційній гістології нервової системи, сполучної тканини, крові. В 1943 р. був обраний академіком АН СРСР, в 1944 р. – академіком АМН СРСР. Помер 25 липня 1945 р. на 60 році життя.

26 березня – 500 років від дня народження **Конрада Геснера**, швейцарського природознавця, бібліографа, філолога. Від 1537 р. – професор університету в Лозанні, від 1541 р. – лікар в Цюріху. Наукові роботи присвячені систематиці тварин. Він був автором “Історії тварин” (тт. 1-5; 1551-1587) – першої зоологічної енциклопедії того часу. У 1541 р. отримав ступінь доктора медицини. У 1557 р. був призначений професором натуральної філософії в Цюріху, де займався і медичною практикою. К. Геснеру належить одна із перших спроб класифікації рослин. Слава одного з “батьків ботаніки” прийшла до нього посмертно, коли в Нюрнбергу був опублікований його твір “Opera botanica” (vol. 1-2; 1754; 1759). Помер під час епідемії чуми, лікуючи хворих 13 грудня 1565 р. на 50 р. життя.

26 березня – 140 років від дня народження **Михайла Інокентійовича Аринкіна**, російського терапевта, гематолога. У 1902 р. закінчив Військово-медичну академію і був залишений для удосконалення при кафедрі факультетської терапії С.С. Боткіна. У 1908 р. отримав звання приват-доцента, а після смерті С.С. Боткіна був призначений асистентом кафедри, яку очолював М.Я. Чистович (1860-1926). У 1919 в. Вченою радою Академії М. Аринкін був обраний завідувачем кафедри спеціальної патології і терапії внутрішніх хвороб. Клінічні погляди М. Аринкіна склалися під впливом фізіологічного напрямку С.П. Боткіна і С.С. Боткіна. У 1927 р. вчений запропонував оригінальний метод прижиттєвого дослідження кісткового мозку – стерильну пункцію. Цей метод упродовж 1-2 років після його публікації почав застосовуватися в гематологічних клініках та лабораторіях всього світу. У 1935 р. запропонував пункцію лімфатичних вузлів. У 1946 р. була опублікована видатна робота “Ретикуло-ендотелиальна система при болезнях крови и кроветворных органов”. Був обраний академіком АМН СРСР (1944). Помер 30 серпня 1948 р. на 73 році життя.

26 березня – 115 років від дня народження **Миколи Івановича Гращенкова**, російського невропатолога. Народився в с. Забор'є Могилевської губернії. В жовтні 1915 –

травні 1917 рр. служив у російській армії. 3 серпня 1918 р. – начальник міліції у Мстиславському повіті. У 1921 р. поступив у Смоленський університет. 3 червня 1922 р. вчився на медичному факультеті 1-го Московського університету, який закінчив у 1926 р. 3 вересня 1926 р. – ординатор, а згодом асистент Першої клініки медичного факультету Московського державного університету, від 1930 р. – декан медичного факультету. В 1931-1932 рр. був слухачем Інституту червоної професури. Від листопада 1932 р. – директор Інституту Вищої нервової діяльності Комуністичної академії. 3 березня 1933 р. завідував відділом патології і фізіології органів чуттів Всесоюзного інституту експериментальної медицини. В 1935-1937 рр. знаходився у науковому відрядженні в Англії та США. У 1937 р. був першим заступником наркомун охорони здоров'я СРСР, в 1938-1939 рр. виконував обов'язки наркома. В 1938-1944 рр. – директор Всесоюзного інституту експериментальної медицини. В 1944 р. – директор Інституту неврології, згодом став Президентом АН БРСР. Від 1951 р. – завідувач кафедри нервових хвороб Центрального інституту удосконалення лікарів і клініко-фізіологічної лабораторії АН СРСР і АМН СРСР, від 1958 р. – завідувач кафедри нервових хвороб 1-го Московського медичного інституту. В 1959-1961 рр. – заступник Генерального директора ВООЗ. В 1961-1965 рр. працював в Інституті ВНД АН СРСР. М.І. Гращенкову належить близько 150 наукових праць, в т.ч. монографії, підручник. Описав нову форму раневої інфекції мозку – газову гангрену. Був членом-кореспондентом АН СРСР, академіком АН БРСР, академіком АМН СРСР. Помер 8 жовтня 1965 р. на 65 році життя.

29 березня – 455 років від дня народження **Санторіо Санторіо**, італійського лікаря, анатома і фізіолога. У 1587 р. закінчив Падуанський університет, працював у Венеції, понад 10 років був придворним лікарем польського короля і професором Краківського університету. У 1611 р. повернувся в Італію і отримав кафедру теоретичної медицини в Падуї, співпрацював з Г. Галілеєм. Використовуючи деякі винаходи Г. Галілея С. Санторіо розробив і вдосконалив ряд приладів для медичної практики: пульсовий годинник (1602), клінічний термометр (термоскоп, 1612), сконструював прилад для визначення сили пульсації артерій, гігроскоп для вимірювання вологості повітря (1626). Ввів у медичну практику фізичне поняття ваги. Проводив у створеній ним камері-вагівниці багаторазові зважування себе, своїх харчів та екскрементів і намагався кількісно оцінити ступінь засвоювання їжі. Його праця “Про медицину рівноваги” (1614) була першим систематичним дослідженням основного обміну в людини. Помер 22 лютого 1636 р., проживши майже 75 років.

31 березня – 195 років від дня народження **Фріца Мюллера**, німецького зоолога, ембріолога. У 1844 р. закінчив Берлінський, а в 1849 р. Грейфсвальдський університети. У 1856-1876 рр. – професор низки навчальних закладів Бразилії, в 1876-1891 рр. працював у Національному музеї в Ріо-де-Жанейро. Наукові роботи присвячені дослідженню ембріології і екології безхребетних. Вивчав стадії індивідуального розвитку ракоподібних. Виявив закономірні зв'язки між індивідуальним та історичним розвитком тварин. Одним із перших використав результати ембріологічних досліджень для побудови родовідного дерева. Разом з Е. Геккелем (1834-1919) є автором біогенетичного закону. Помер 21 травня 1897 р. на 77 році життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Визначні імена у світовій медицині / за ред. О.А. Грандо. – Київ: РВА “Тріумф”, 2001. – 320 с. – Зі змісту: [Кожевников Олексій Якович]. – С.137.
2. Биологи: биогр. справ. / отв. ред. Ф.Н. Серков. – Киев: Наукова думка, 1984. – 816 с. – Из содерж.: [Давидзон Джеймс Норман]. – С.207.
3. https://uk.wikipedia.org/wiki/Тьєррі_де_Мартель
4. Биологи: биогр. справ. / отв. ред. Ф.Н. Серков. – Киев: Наукова думка, 1984. – 816 с. – Из содерж.: [Уголев Александр Михайлович]. – С.638.

5. Визначні імена у світовій медицині / за ред. О.А. Грандо. – Київ: РВА “Тріумф”, 2001. – 320 с. – Зі змісту: [Уголев Олександр Михайлович]. – С.97.
6. Білінська І. Попельські Леон / І. Білінська, Л. Січкоріз // Зіменковський Б.С. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009 / Б.С. Зіменковський, М.Р. Гжегоцький, О.Д. Луцик. – Львів: Наутілус, 2009. – С. 269-270.
7. Рейнберг Г. Рейн Федор Александрович / Г. Рейнберг // БМЭ в 36 т. / гл. ред. А.Н. Бакулев.– 2-е изд. – Москва: Советская энциклопедия. – Т. 28: Ревматизм-Румыния, 1962. – Стб. 207-208.
8. Визначні імена у світовій медицині / за ред. О.А. Грандо. – Київ: РВА “Тріумф”, 2001. – 320 с. – Зі змісту: [Девентер Генріх]. – С. 168.
9. Визначні імена у світовій медицині / за ред. О.А. Грандо. – Київ: РВА “Тріумф”, 2001. – 320 с. – Зі змісту: [Беклер Антуан]. – С.123.
10. Рейнберг С. Беклер Антуан / С. Рейнберг // БМЭ в 36 т. / гл. ред. А.Н. Бакулев.– 2-е изд. – Москва: Советская энциклопедия. – Т. 3: Б-Боголепова, 1957. – Стб. 605-606.
11. Луцик О. Беррес Йозеф / О. Луцик, С. Різничок, М. Надрага // Зіменковський Б.С. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009 / Б.С. Зіменковський, М.Р. Гжегоцький, О.Д. Луцик. – Львів: Наутілус, 2009. – С. 18-19.
12. Гукасян А. Мудров Матвей Яковлевич / А. Гукасян // БМЭ в 36 т. / гл. ред. А.Н. Бакулев.– 2-е изд. – Москва: Госмедиздат. – Т. 19: Монофагия-Наталоин, 1961. – Стб. 396-398.
13. Биологи: биограф. справ. / отв. ред. Ф.Н. Серков. – Киев: Наукова думка, 1984. – 816 с. – Из содерж.: [Амичи Джованни Баттиста]. – С.17.
14. Биологи: биограф. справ. / отв. ред. Ф.Н. Серков. – Киев: Наукова думка, 1984. – 816 с. – Из содерж.: [Заварзин Алексей Алексеевич]. – С.255-256.
15. Биологи: биограф. справ. / отв. ред. Ф.Н. Серков. – Киев: Наукова думка, 1984. – 816 с. – Из содерж.: [Геснер Конрад]. – С.175.
16. Визначні імена у світовій медицині / за ред. О.А. Грандо. – Київ: РВА “Тріумф”, 2001. – 320 с. – Зі змісту: [Аринкін Михайло Інокентійович]. – С.122.
17. Егоров П. Аринкин Михаил Иннокентьевич / П.Егоров // БМЭ в 36 т. / гл. ред. А.Н. Бакулев.– 2-е изд. – Москва: Советская энциклопедия. – Т. 2: Ангиохолит-Аюрведа, 1957. – Стб. 581-582.
18. Биологи: биограф. справ. / отв. ред. Ф.Н. Серков. – Киев: Наукова думка, 1984. – 816 с. – Из содерж.: [Гращенко Николай Иванович]. – С.192.
19. Гращенко Николай Иванович // БМЭ в 36 т. / гл. ред. А.Н. Бакулев.– 2-е изд. – Москва: Советская энциклопедия. – Т. 8: Горечи-Десмургия, 1958. – Стб. 200-202.
20. Заблудовский П. Санторио Санторио / П. Заблудовский // БМЭ в 36 т. / гл. ред. А.Н. Бакулев.– 2-е изд. – Москва: Советская энциклопедия. – Т. 29: Рупия-Серотерапия, 1963. – Стб. 367-368.
21. Визначні імена у світовій медицині / за ред. О.А. Грандо. – Київ: РВА “Тріумф”, 2001. – 320 с. – Зі змісту: [Санторіо Санторіо]. – С.38.
22. Биологи: биограф. справ. / отв. ред. Ф.Н. Серков. – Киев: Наукова думка, 1984. – 816 с. – Из содерж.: [Мюллер Фриц]. – С.441.

ЕДУАРД КЕЛВІН КЕНДАЛЛ

До 130-річчя від дня народження

Едуард Келвін Кендалл народився 8 березня 1886 р. в Саут-Норволку (штат Коннектикут) в родині Джорджа Стенлі Кендалла, стоматолога та Єви Франсіс Кендалл.

В середній школі Стамфорда юнак зацікавився хімією, математикою, електрикою, технікою. В 1904 р. вступив до Колумбійського університету, де вивчав хімію та займався науковою роботою. У 1908 р. отримав ступінь бакалавра і впродовж літа працював в лабораторії кафедри біохімії Колумбійського університету. Згодом вступив до аспірантури. Досліджував амілазу-фермент, що розщеплює крохмаль до моносахаридів. Опублікував свої результати в журналі Американського хімічного товариства. У 1910 р. закінчив Колумбійський університет. У 1911-1914 рр. Е.К. Кендалл працював в клініці Нью-Йорку. Займався дослідженнями щитоподібної залози. У клініці Св. Луки в Нью-Йорку виділяв гормони з екстрактів щитоподібної залози. Ця залоза виробляє та виділяє спеціальні гормони. Згодом вияснили, що щитоподібна залоза виробляє тироксин та трийодтиронін. Перші сирі екстракти щитоподібної залози для використання в клініці були одержані німецьким біохіміком Ейгеном Бауманом (1846-1896).

В 1913 р. вчений спромігся підвищити концентрацію гормонів в екстрактах щитоподібної залози у 100 разів. Але в лікарні Св. Луки результати роботи Е. Кендалла не оцінили. Тому у 1914 р. вчений перейшов у дослідницьку лабораторію клініки Мейо у Рочестері. Згодом вченому вдалося отримати чистий гормон щитоподібної залози тироксин у кристалічному вигляді. У 1919 р. Е. Кендалл отримав ступінь доктора в Колумбійському університеті і почав працювати хіміком-дослідником у фармацевтичній фірмі "Парк Девіс енд компані". Через деякий час вчений звільнився з фірми.

В 1921 р. Е.К. Кендалл став професором біохімії в клініці Мейо й зайнявся виділенням та ідентифікацією гормонів наднирників. До 1920 р. було встановлено, що хірургічне видалення наднирників у екстремальних тварин може викликати стан, подібний на хворобу Аддісона в людини, яку описав англійський лікар Томас Аддісон (1793-1860). У 1934 р. Е.К. Кендалл повідомив, що виділив у кристалічному вигляді речовину, яку він вважав одним із кортикостероїдів і назвав кортином. Після цього вчений із своїми співробітниками виділили з кори наднирників 22 різні стероїдні гормони, більшість з яких виявилася неактивними біохімічними попередниками. Тоді ж їм вдалося виділити 6 активних форм гормонів кори наднирників, які були названі за порядковістю відкриття речовинами А, В, С, Д, Е, Ф.

Згодом вияснилося, що речовина Е (кортизон) та F (гідрокортизон) є головними гормонами кори наднирників.

На початку 40-х років Е.К. Кендалл був призначений членом Комітету з вивчення наднирників при раді з медичних досліджень та удосконалень. Йому вдалося встановити разом з Філіпом Хенчем, що кортизон виявився ефективним при лікуванні багатьох захворювань. До кінця Другої світової війни вчені вивчили 30 із 38 етапів біосинтезу кортизону. До кінця 1945 р. в лабораторії Е.К. Кендалла вперше був синтезований кортизон. У 1947 р. після удосконалення технологій синтезу кортизону стало можливим його серійне виробництво.

У 1950 р. Е.К. Кендалл, Ф. Хенч, Т. Рейхштейн отримали Нобелівську премію “за дослідження гормонів кори наднирників, їх структури і біологічної дії”. Свою грошову частину премії Е.К. Кендалл поділив із співробітниками, які брали участь в роботі над синтезом кортизону. У 1950 р. Е. Кендалл пішов на пенсію і став професором-консультантом Принстонського університету. Е. Кендалл був удостоєний премії Джона Скотта (м. Філадельфія, 1921), медалі Чарлза Фредеріка Чендлера Колумбійського університету (1925), премії Ласкера Американської асоціації охорони здоров'я (1949), премії Пассано з медицини Фонду Пассано (1950) та медалі Кобера Асоціації американських лікарів (1952). Мав почесні ступені низки університетів, був членом багатьох наукових товариств. Помер 4 травня 1972 р. в Принстоні на 87 році життя

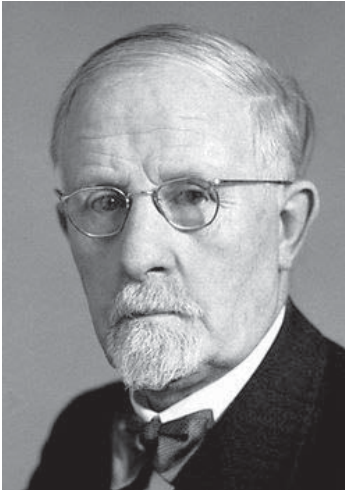
ЛІТЕРАТУРА

1. Биологи: биограф. справ. / отв. ред. Ф.Н. Серков. – Киев: Наукова думка, 1984. – 816 с. – Из содерж.: [Кендалл Эдвард Кэлвин]. – С.297.
2. Визначні імена у світовій медицині / за ред. О.А. Грандо. – Київ: РВА “Тріумф”, 2001. – 320 с. – Зі змісту: [Кендалл Едуард]. – С.241.
3. Волков В.А. Выдающиеся химики мира: биограф. справ. / В.А. Волков, Е.В. Вонский, Г.И. Кузнецова; под ред. В.И. Кузнецова. – Москва: Высшая школа, 1991. – 656 с. – Из содерж.: [Кендалл Эдвард Кэлвин]. – С. 201.
4. Кімакович В.Й. Лауреати Нобелівської премії з фізіології та медицини: біограф. нариси / В.Й. Кімакович, І.Д. Герич, О.О. Куш. – Ужгород: ВАТ “Вид-во “Закарпаття”, 2003. – 420 с. – Зі змісту: [Кендалл (Kendall) Едуард]. – С.147-150
5. Нобелевская премия. Лауреаты. Иллюстрированная энциклопедия / пер. с англ. Л. Гуськовой. – М.: ЭКСМО, 2009. – 296 с. – Из содерж.: [Эдуард Кендалл]. – С.152.

ВАЛЬТЕР РУДОЛЬФ ХЕСС

До 135-річчя від дня народження

Вальтер Рудольф Хесс народився 17 березня 1881 р. у Фрауенфельді, маленькому містечку в східній Швейцарії в сім'ї Клеменса та Гертруди Хесс. Батько, викладач фізики в університеті, залучив Вальтера до експериментальної наукової роботи. У 1900 р. Вальтер вступив на медичний факультет Лозанського університету. Продовжував навчання в університетах Берна, Цюриха, Берліна та Кіля. У 1906 р. захистив докторську дисертацію, яка була присвячена взаємозв'язку між в'язкістю крові та роботою серця.

Дослідження гемодинаміки упродовж багатьох років залишалося головним напрямком його роботи. Стажування з хірургії та офтальмології проходив у лікарні рідного округу. Цей досвід збагатив його знаннями про функціонування судинної системи в цілому організмі. У 1908 р. В.Р. Хесс відкрив приватну практику з офтальмології. У 1913-1917 рр. викладав фізіологію в Цюрихському та Боннському університетах. Вивчав фізіологію кардіореспіраторної системи. Його дослідження були перервані мобілізацією в армію Швейцарії у роки Першої Світової війни. Але в 1917 р. вчений був обраний одночасно професором і керівником відділу фізіології Цюрихського університету. Ці посади вчений займав до 1951 р.

До 1925 р. вченому вдалося розширити дослідження серцево-судинної та дихальної системи організм і встановити автономність їх функцій, які координуються вегетативною нервовою системою.

Клінічні спостереження за хворими з пошкодженнями мозку та експерименти над тваринами засвідчили, що проміжний мозок містить в собі центри вегетативної нервової системи. В.Р. Хесс використав стереотаксичний інструмент і вживив найтонші електроди (1924) у визначенні ділянки мозку без застосування наркозу у піддослідних тварин. Після багаторічних гострих та хронічних експериментів з подальшими гістологічними дослідженнями, відеозйомками поведінки тварин вчений дійшов висновку, що гіпоталамус контролює емоційні відповідні реакції, здійснює

регуляційний вплив на вегетативні і рухові функції та жировий обмін. Вчений вважав, що в гіпоталамусі розташований центр сну і запропонував оригінальну теорію сну.

У своїй монографії “Функціональна організація проміжного мозку” (1948) В.Р. Хесс висвітлив питання про наявність функціональних центрів нервової регуляції та обґрунтував положення про функціонування проміжного мозку як сполучної ланки між внутрішньою і зовнішньою ділянками головного мозку.

У 1949 р. В.Р. Хесс отримав Нобелівську премію з фізіології та медицини “за відкриття функціональної організації проміжного мозку як координатора внутрішніх органів”.

Він розділив цю премію з португальським нейрохірургом Егашем Монішем. У 1951 р. В.Р. Хесс покинув Інститут фізіології, але продовжив дослідження функцій проміжного мозку.

За своє життя вчений отримав визнання: був почесним доктором Цюріхського (1906), Бернського (1933), Женевського (1944), Мак-Гілла, Фрейбурзького університетів. Був членом Папської АН, багатьох професійних товариств, нагороджений медаллю К.Ф.В. Людвіга Німецького товариства дослідників кровообігу (1938). У своєму будиночку в південних Альпах займався садівництвом, обробляв виноградники.

Помер 12 квітня 1973 р. на 93 році життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биологи: биограф. справ. / отв. ред. Ф.Н. Серков. – Киев: Наукова думка, 1984. – 816 с. – Из содерж.: [Гесс Вальтер Рудольф]. – С.175-176.
2. Визначні імена у світовій медицині / за ред. О.А. Грандо. – Київ: РВА “Тріумф”, 2001. – 320 с. – Зі змісту: [Гесс Вальтер Рудольф]. – С.86-87.
3. Кімакович В.Й. Лауреати Нобелівської премії з фізіології та медицини: біограф. нариси / В.Й. Кімакович, І.Д. Герич, О.О. Куц. – Ужгород: ВАТ “Вид-во “Закарпаття”, 2003. – 420 с. – Зі змісту: [Хесс (Hess) Вальтер]. – С. 369-371.
4. Нобелевская премия: иллюстрированная энциклопедия / пер. с англ. Л. Гуськовой. – М.: ЭКСМО, 2009. – 296 с. – Из содерж.: [Вальтер Хесс]. – С.130.

ГЕРМАН ШТАУДІНГЕР

До 135-річчя від дня народження

Герман Штаудінгер народився 23 березня 1881 р. в м. Вормс (Німеччина) в сім'ї професора філософії Франца Штаудінгера і Августи (Венк) Штаудінгера. В юнацькі роки Герман вирішив стати ботаніком, але батько порадив йому спочатку вивчити хімію, щоби краще розуміти ботаніку Герман розпочав навчання в Галльському університеті в 1898 році після закінчення гімназії в Вормсі. Коли батько дістав посаду викладача в Технічному університеті у Дармштадті, Герман перейшов вчитися у Вищу технічну школу Дармштадту (1899). Через деякий час (1900) розпочав навчання у Мюнхенському університеті, а згодом – повернувся в Галльський університет. Саме тут, під керівництвом Даніеля Форландера написав дисертацію про малонові ефіри ненасичених сполук і в 1903 р. здобув ступінь доктора філософії. Після захисту дисертації отримав посаду асистента у Фрідріха Карла Йоганеса Тиле (1865-1918), провідного вченого в галузі хімії ненасичених органічних сполук в Страсбурзькому університеті.

У 1908-1912 рр. працював професором Вищої технічної школи в Карлсруе. У 1912 р. став наступником Р. Вільштетера (1872-1942) у Федеральній вищій школі в Цюріху. На цій посаді пропрацював до 1926 р. Від 1926 р. вчений був керівником хімічної лабораторії у Фрейбурзькому університеті. У 40-х роках для Г. Штаудінгера був створений науково-дослідний інститут макромолекулярної хімії при Фрейбурзькому університеті. У 1940-1951 рр. вчений був директором цього інституту, у 1951 р. Г. Штаудінгер вийшов у відставку з Фрейбурзького університету і працював почесним директором інституту до 1956 р. Основні наукові роботи відносяться до хімії полімерів. У 1905 р. вчений відкрив кетени, синтезувавши перший представник цього класу – дифеніл-кетен. Разом з німецьким хіміком Ф. Пфеннінгером (1916) відкрив реакцію отримання епісульфонів на основі діазонієвих сполук і реакцію перетворення карбонільної групи в імінну під впливом тифенілфосфінімінів (1919). Доказав (1922), що полімери представляють собою сполуки, які складаються з великих молекул (макромолекул), атоми яких пов'язані між собою ковалентними зв'язками. Висунув (1922) теорію ланцюгової будови макромолекул. У 1923 р. запропонував систематику реакцій функціональних груп органічних сполук.

Разом із швейцарським хіміком О.Л. Ружичкою (1887-1976) виділив із суцвіття ромашки піретрин (1924). Отримав полівініловий спирт (1926). Відкрив (1934, разом з В. Хейером) реакцію трьохмірної полімеризації. Показав залежність між молекулярною масою полімера і в'язкістю його розчину і на цій основі розпрацював віскозиметричний метод визначення молекулярної маси.

У 1953 р. Г. Штаудінгер отримав Нобелівську премію з хімії “за відкриття в галузі макромолекулярної хімії”. У своїй Нобелівській лекції вчений сказав: “У світлі нових знань в області макромолекулярної хімії диво життя в її хімічному аспекті відкривається в дивовижному багатстві та досконалої макромолекулярної архітектури живої матерії”.

Крім Нобелівської премії, Г. Штаудінгер був удостоєний медалі Еміля Фішера Німецького хімічного товариства (1930), медалі Леблана Французького хімічного товариства (1931) і премії Станіслава Канніццаро Італійської національної АН (1933). Він був почесним доктором Технічного університету в Карлсруе (в області інженерної справи) та університету в Майнді (в галузі природничих наук).

Помер вчений 8 вересня 1965 р. у Фрібургу на 85 році життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волков В.А. Выдающиеся химики мира: биограф. справ. / В.А. Волков, Е.В. Вонский, Г.И. Кузнецова; под ред. В.И. Кузнецова. – Москва: Высшая школа, 1991. – 656 с. – Из содерж.: [Штаудингер Герман]. – С. 512.
2. Нобелевская премия. Лауреаты. Иллюстрированная энциклопедия / пер. с англ. Л. Гуськовой. – М.: ЭКСМО, 2009. – 296 с. – Из содерж.: [Германн Штаудингер]. – С.153.
3. Штаудингер (Staudinger) Герман // БСЭ в 30 т. / гл. ред. А.М. Прохоров.– 3-е изд. – Москва: Советская энциклопедия. – Т.29: Чаган-Экс-Лебен, 1978. – Стб. 1460.

БЕРНАРД КАЦ

До 105-річчя від дня народження

Бернард Кац народився 26 березня 1911 р. в Лейпцигу в сім'ї Макса та Євгенії Кац. У 1929 р. закінчив гімназію Альберта і вступив на медичний факультет Лейпцигського університету. У студентські роки зацікавився функціями нейронів. У 1933 р. за фізіологічні дослідження отримав премію Зігфріда Гартена. У 1933 р. в Німеччині прийшли до влади нацисти, які почали тероризувати євреїв. У 1934 р. Б. Кац отримав медичний диплом і в 1935 р. змушений був емігрувати з Німеччини до Англії. В Лондоні він продовжив дослідження в університеті під керівництвом А.В. Хілла (1886-1977), нобелівського лауреата 1922 р. і захистив дисертацію у 1938 р. Коли стало ясно, що Світова війна неминуха, Б. Кац прийняв пропозицію Д.К. Еклса (1903-1997), нобелівського лауреата 1963 р., переїхати в Австралію і продовжити дослідження. Б. Кац влаштувався на роботу в Сіднейському госпіталі в 1939 р., де пропрацював до 1942 р. В 1941 р. він отримав громадянство Британської співдружності. У 1942 р. Б.Кац записався добровольцем у Королівські військово-повітряні сили Австралії і до кінця війни служив офіцером радіолокації в Тихоокеанському регіоні.

Від 1946 р. Б.Кац почав працювати в університетському коледжі в Лондоні, спочатку на посаді заступника директора з біофізичних досліджень, а потім викладачем фізіології. Від 1952 р. – він завідувач кафедри біофізики Лондонського університету. Оскільки Б. Кац не був спеціалістом у галузі біохімії, то тимчасово припинив роботи з вивчення хімічних процесів в синапсах і долучився до групи А. Ходжкіна та Е. Хакслі, які вивчали властивості імпульсів в окремих нейронах. У 1954 р. опублікував результати експериментів, які показали, що кожен слабкий потенціал кінцевої пластинки м'язового волокна зумовлений одночасною дією великої кількості молекул ацетилхоліну, які відділяються у вигляді кванта із закінчень нервового волокна. В ході подальших досліджень вчений встановив, що звичайний потенціал кінцевої пластинки утворюється в результаті статистичного сумування окремих квантів. У 1967 р. Б.Кац і Міледі довели, що виділення медіатору пов'язане з іонами кальцію.

У 1970 р. Б.Кац, Дж. Аксельрод і У. Ейлер отримали Нобелівську премію з фізіології та медицини “за відкриття, які стосуються гуморальних передавачів у нервових закінченнях і механізмів їх зберігання, виділення та інактивації”.

Ульф фон Ейлер (1905-1983), виявив, що медіатором симпатичної нервової системи є норадреналін, а Джуліус Аксельрод (1912-2004) досліджував виділення медіатору із симпатичних пухирців та повторне використання норадреналіну. Аксельрод встановив, що норадреналін, як і ацетилхолін виділяється із синапсів у вигляді дискретних квантів.

У 1969 р. Б. Кац отримав дворянське звання. Був удостоєний медалі ім. Г. Коплі Лондонського королівського товариства (1967), медалі Бейлі Королівського товариства лікарів (1967). Був членом Італійської НАН, Данської Королівської АН, НАН США, мав почесні звання Кембріджського університету, Вейцманівського інституту, багатьох наукових товариств.

Помер вчений 3 квітня 2003 р. на 93 році життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биологи: биограф. справ. / отв. ред. Ф.Н. Серков. – Киев: Наукова думка, 1984. – 816 с. – Из содерж.: [Кац Бернард]. – С.293.
2. Визначні імена у світовій медицині / за ред. О.А. Грандо. – Київ: РВА “Тріумф”, 2001. – 320 с. – Зі змісту: [Кац (Катц) Бернард]. – С.94-95.
3. Кац (Katz) Бернард // БСЭ в 30 т. / гл. ред. А.М. Прохоров.– 3-е изд. – Москва: Советская энциклопедия. – Т.11: Италия-Кваркуш., 1973. – Стб.1633.
4. Кац (Katz) Бернард // УРЕ в 12 т. / гол. ред. М.П. Бажан.– 2-е вид. – Київ: гол. ред УРЕ. – Т.5: Кантата-Кулики, 1980. – С. 73.

Ю.М. ПАНИШКО, А.Л. ВАСИЛЬЧУК
КРИСТІАН БЕМЕР АНФІНСЕН
До 100-річчя від дня народження

Кристіан Бемер Анфінсен народився 26 березня 1916 р. в Монессені (штат Пенсильванія) в сім'ї Кристіана Бемера Анфінсена, інженера-механіка і Софії Расмуссен Анфінсен. Батьки були норвезькими іммігрантами. В 1920-х роках сім'я переїхала у Філадельфію. У 1933 р. Кристіан Анфінсен поступив у Суортмор-коледж, де почав вивчати хімію. Після отримання ступеня бакалавра з хімії в 1937 р. К.Б. Анфінсен продовжив навчання в Пенсильванському університеті і отримав ступінь магістра з органічної хімії у 1939 р.

В 1939 р. Американсько-Скандинавський фонд виділив вченому стипендію на розробку нових методів аналізу хімічних структур ферментів у лабораторії Карлсберга в Копенгагені. Але початок Другої світової війни і ситуація в Європі змусила його покинути Данію і повернутися в США у 1940 р. У 1943 р. вчений захистив дисертацію і почав читати курс із біохімії. У 1944 р. Відділ наукових досліджень і розвитку (ВНДР) спонсорував дослідницький проект із вивчення малярії. Упродовж трьох наступних років досліджував метаболізм крові у здорових та хворих на малярію мавп.

У 1947 р. К.Б. Анфінсен працював у Нобелівському інституті в Стокгольмі. Від 1950 р. був завідувачем лабораторії клітинної фізіології та метаболізму в Національному кардіологічному інституті в Бетесда (шт. Меріленд). У 1954 р. Фонд Рокфеллера фінансував візит К.Б. Амфінсена в Копенгаген, де вчений працював в Карлсберзькій лабораторії упродовж року. Працюючи з данським біохіміком Каєм Ліндштромом-Лангом, вчений провів фізичний аналіз структури рибонуклеази і надрукував результати досліджень в 1955 р. У 1958 р. вчений був обраний академіком Американської академії мистецтв і наук. У 1958-1959 рр. Анфінсен працював в Інституті Вейцмана (Ізраїль). У 1962-1963 рр. був запрошений працювати в департаменті хімії Гарвардського університету і в 1963 р. призначений керівником лабораторії біохімії Національного інституту із дослідження артриту і метаболізму. На цій посаді вчений пропрацював до 1981 р.

Основна галузь досліджень – біохімія білків. Вивчав вторинну структуру рибонуклеази. Знайшов (1956), що молекула рибонуклеази складається з одного довгого поліпептидного ланцюга, утворюючого “складки”, скріплені дисульфідними містками. Запропонував метод розгортання поліпептидного ланцюга за допомогою відновлення S-S зв'язків тіогліколевою кислотою, а також метод хроматографічного розділу ферментів на фіксованих аналогах субстрату. Вивчав залежність біологічної активності ферменту від просторової структури його молекул і прийшов до висновку, що за цю активність відповідальна вся структура. Став засновником нового напрямку в біохімії – вчення про молекулярну еволюцію. Запропонував нову трактовку процесу біологічної еволюції: деякі амінокислотні послідовності в молекулі ферменту необхідні для досягнення

конкретної каталітичної активності і жорстко зберігаються в еволюції, інші є лише “хімічним рудиментом”.

Від 1963 р. К.Б. Анфінсен став членом НАН США; у 1971-1972 рр. був Президентом Американського біохімічного товариства.

У 1972 р. К. Анфінсен разом з С. Муром, У. Стайном отримали Нобелівську премію з хімії “за праці із дослідження рибонуклеази, в особливості зв’язки між амінокислотною послідовністю та її біологічно активними коферментами” (Анфінсен). “За внесок в розуміння зв’язку між хімічною структурою і каталітичною дією активного центру молекул рибонуклеази” (Мур і Стайн).

Після отримання Нобелівської премії з хімії К.Б. Анфінсен почав вивчати інтерферон. У 1974 р. вчений з командою послідовників використали афінну хроматографію для виділення та очистки інтерферону. До 1979 р. К. Анфінсен керував командою дослідників, які визначили повну послідовність амінокислотного складу інтерферону. Як науковий співробітник цілий рік був в Інституті Вейцмана в Ізраїлі і в 1982 р. повернувся в США і почав працювати професором біології в університеті Дж.Хопкінса. Після 1983 р. програма досліджень була зосереджена на *Rugosoccus furiosus*, на мікроорганізмах, які розмножуються при дуже високих температурах. К. Анфінсену здавалося, що біохіміки можуть використати ці термофільні бактерії для практичного застосування.

У 1981 р. К.Б. Анфінсен став головою Комітету із прав людини НАН США. Цю посаду він займав до 1989 р. Писав листи лідерам Бразилії, Мексики, Турції, СРСР, уряди яких репресували або заключали в тюрму наукових дослідників, яких вважали політично небезпечними.

К.Б. Анфінсен опублікував понад 200 оригінальних статей.

Помер 14 травня 1995 р. від серцевого нападу на 80 році життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анфинсен Кристиан Бемер // БСЭ в 30 т. / гл. ред. А.М. Прохоров.– 3-е изд. – Москва: Советская энциклопедия. – Т.30: Эклибрис-ЯЯ, 1978. – Стб. 1714.
2. Биологи: биограф. справ. / отв. ред. Ф.Н. Серков. – Киев: Наукова думка, 1984. – 816 с. – Из содерж.: [Анфинсен Кристиан Бемер]. – С.24-25.
3. Визначні імена у світовій медицині / за ред. О.А. Грандо. – Київ: РВА “Тріумф”, 2001. – 320 с. – Зі змісту: [Анфинсен Кристиан Бемер]. – С.231.
4. Волков В.А. Выдающиеся химики мира: биограф. справ. / В.А. Волков, Е.В. Вонский, Г.И. Кузнецова; под ред. В.И. Кузнецова. – Москва: Высшая школа, 1991. – 656 с. – Из содерж.: [Анфинсен Кристиан Бемер]. – С. 17-18.
5. Нобелевская премия. Лауреаты. Иллюстрированная энциклопедия / пер. с англ. Л. Гуськовой. – М.: ЭКСМО, 2009. – 296 с. – Из содерж.: [Кристиан Анфинсен]. – С.208.
6. Сереброская К.Б. Кристиан Бемер Анфинсен / К.Б.Серебровская, Б.Д. Комиссаров // Журнал Всесоюзного химического общества, 1975. – Т.20. – Вып. 6.

РЕЦЕНЗІЯ

на книжку “Спогади і розповіді про середню школу №5
імені Іллі та Іванни Кокорудзів у Львові”

(авт.: З. Служницька, Л. Боровець. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2015. – 256 с.)

Книга формально належить до жанру мемуарної літератури. Але спогади і розповіді про славнозвісну приватну дівочу гімназію, фундаторів і меценатів української освіти в Галичині Іллі та Іванни Кокорудзів гостро перегукуються з бурхливим сьогоденням нашої України. На с.3 представлена фотографія Іллі Кокорудза, дійсного члена НТШ, Педагога з великої Букви. Він народився у 1857 р., через 9 років після відміни кріпацтва в Галичині. Вчитися – це була велика мрія талановитого юнака з Яворова. Доля посміхнулася йому і за допомогою багатьох людей він закінчив філологічний відділ Львівського університету. Від 1885 р. працював на посаді вчителя німецької мови у Бродах, а згодом став директором Львівської Академічної гімназії (1911-1927). За наукові праці став дійсним членом НТШ.

Разом з дружиною придбали ділянку землі, із своїх заощаджень побудували будинок і подарували “Рідній школі” для гімназії, щоб “вивести дівчат в освічені люди”. Чи не тут витoki жертвовності українства? Адже сотні тисяч дівчат, жінок сьогоденньої України, проявляючи незбагненну жертвовність, будують Збройні сили України, служать в лавах армії, національної гвардії, поліції, працюють волонтерами, стають жертводавцями і захищають волю України.

Відкриває книгу “Слово до читатча”, написане Аллою Середяк. Мова йде про дівчат 10-А класу Львівської СШ №5 1953 року випуску. Упродовж шкільних років українських дівчат влада змінювалась 3 рази: у 1939 р. з польської на радянську, від 1941 р. до 1944 р. – з радянської на німецьку, від 1944 р. – знову на радянську. Доля кожної випускниці склалася по-різному. Дослідниці і автори книги Зиновія Служинська та Лідія Боровець зуміли знайти своїх, розкиданих по світу однокласниць через понад 60 років після закінчення школи, переконати у вагомості і значущості їхнього життєвого досвіду для нащадків.

Перший розділ книги присвячений директорам, учителям, класним керівникам. Розділ відкриває чудовий вислів Патріарха Йосифа Сліпого: “Благородною прикметою душі є згадувати добрим словом своїх виховників та свої виховні інститути”.

Першим із директорів згадано Івана Винара, людину важкої долі, талановитого Педагога і адміністратора.

Директора І. Винара замінив присланий з Києва Федір Коверзюк, учитель Конституції та історії ВКП(б). Третім директором були Галина Гудим, викладач української мови у 5 класі. Згадують вчительку “незлим тихим словом”.

Пошуки інформації про вчителів СШ №5 продовжувалися тривалий час. Деяку інформацію вдалося отримати в Державному архіві Львівської області (ДАЛО). Тепло,

зворушливо згадують Стефанію Базилевич, Михайла Ваврика, Іванну Ваврик, Євдокію Гайдукову, Стефанію Гебус-Баранецьку, Сильвестра Гронського, Рому Дідик, Володимира Закусило, Марію Куб'як, Іванну Левицьку, Петра Мечника, Анну Ніколенко, Володимира Попаденка, Максима Полубічка, Савину Сидорович, Теодозію Туну-Надрагу, Дарію Чайку, Миколу Шевчука.

Із спогадів багатьох випускниць відомо, що з 1965 р. СШ №5 стала школою з російською мовою викладання. Учні розбіглися і лише тільки з 1992 р. школа була переведена на українську мову навчання. У 1994 р. випускниці школи провели зустріч. Вони спромоглися у 1997 р. опублікувати книжку спогадів “Приватна дівоча гімназія “Рідної школи” Українського педагогічног товариства імені Іллі та Іванни Кокорудзів”. Наступну зустріч організувала директор СШ №5 Лариса Коморна у 2014 р.

Цікавою є розповідь Богдани Фуртак “Український дух випускниць СШ №5”, в якій повідомляється про практичну діяльність випускниць СШ №5 встановлення меморіальних дошок на фасаді будинку, де проживало подружжя Кокорудзів, на фасаді СШ №5, впорядкування могили Іллі та Іванни Кокорудзів на Личаківському цвинтарі. До цих заходів організаторам вдалося залучити о. Теодора, ігумена Унівського монастиря. Дійство зустрічі продовжувалося в органному залі, яке розпочалося хвилиною мовчання за загиблими під час Голодомору 1932-1933 рр. та за полеглими героями “Небесної сотні”.

Спогади Зиновії Білінської-Служинської “Час і простір” не можна читати без душевного хвилювання. “На дитинство і юність (нашого, 1953 року випуску) випало аж три “визволення” і жодне не принесло національної свободи. Не думали, не гадали, що дочекаємося ще однієї війни (2014 року), яка також почалася “визволенням Криму”. Минуле і теперішнє переплелось”.

Завершується цей розділ віршем священника Василя Пишного “Молитва за Україну”.

Далі є розділ, присвячений саме ІХ випуску учениць СШ №5 в 1953 р. І спогади деяких випускниць про своє життя. Спогади доповнені чудовим фотографіями із сімейного альбому, посвідченнями, дипломами, атестатами. І все це – з великою любов'ю до своїх однокласниць, колег, знайомих.

Завершується ця сповідь Подякою, в якій автори добрим словом згадують всіх тих, кого Господь послав їм на земній дорозі при написанні цієї розповіді про Життя.

Читаючи це послання до нащадків, переживаєш хвилюючі хвилини, ностальгію, життєві паралелі, відчуваєш глибоку подяку за написане.

ВИМОГИ

до робіт, що подаються до збірника наукових статей “Феномен людини. Здоровий спосіб життя”

Загальні вимоги

1. До друку приймаються завершені неопубліковані статті за основними напрямками клінічної, профілактичної медицини, гігієни, феноменології людини, огляди літератури, рецензії, короткі повідомлення тощо.
2. Мова статей: українська, російська (для авторів з РФ), польська, чеська, словацька, англійська, французька, німецька.
3. Наукові статті повинні відповідати вимогам (Бюлетень ВАК України, 2003. – №1. – С.2).
Постановка проблеми.
Аналіз останніх досліджень і публікацій.
Мета статті.
Виклад матеріалу з висновками.

Вимоги до оформлення статті

1. Обсяг статті до 10 сторінок включно з літературою, таблицями, рисунками та анотаціями.
2. Порядок оформлення першої сторінки статті: великими літерами друкується ініціали та прізвище автора (авторів); заголовок статті, нижче – анотація (до 600 знаків) українською, російською, англійською мовою та ключові слова (до п'яти).

Технічні вимоги щодо оформлення матеріалів

1. Статті подаються в електронному варіанті (Word 97-2003) та у друкованому вигляді.
2. Формат А4.
3. Таблиці подаються безпосередньо в тексті після абзаців, де на них вміщено посилання. Кожна таблиця повинна мати заголовок, який пишеться в окремому рядку над таблицею. Над заголовком в окремому рядку справа пишеться слово “Таблиця” та її порядковий номер (арабською цифрою). Примітки та виноски до таблиць подаються під ними.
4. Ілюстровані матеріали (фотографії, малюнки, креслення, діаграми, графіки тощо) позначаються як “Рис.” Подаються в тексті після посилання на них та нумеруються за порядком згадування у статті. Статті можуть містити хімічні та математичні формули. Розмір кегля тексту на ілюстраціях не більше 10 пт.
5. Список використаної літератури за алфавітом. Спочатку кирилицею, а потім латиницею в оригіналі (Бюлетень ВАК України. – 2008. – №3. – С. 9-13). Скорочення слів та словосполучень наводяться за стандартами “Скорочення слів та словосполучень на іноземних європейських мовах у бібліографічному описі друкованих творів” (ГОСТ 7.11-79 та 7.12-77), а також за ДСТУ 3582-97 “Скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі”.
6. Відомості про автора (-ів) на окремому аркуші: прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь і звання, посада, місце праці, повна поштова адреса, телефон (код країни, код міста), e-mail.

Автори відповідають за точність викладених фактів, цитат, статистичних даних, географічних назв, власних імен.

Роботи, які не відповідають цим вимогам, редакція не приймає. Оригінали, не прийняті до опублікування, авторам не повертаються. Редакція залишає за собою право на їх наукове і літературне редагування. Гонорар авторам не виплачується. Публікація матеріалів у збірнику платна.

Матеріали до редакції також можуть надходити пересиланням на e-mail адресу:

joun_dim@mail.lviv.ua; server36@ukr.net

або безпосередньо Ю.М. Панишку +38(032)-275-56-45

Наукове видання

ФЕНОМЕН ЛЮДИНИ
Здоровий спосіб життя
Збірник наукових праць
Випуск 49 (115)

Видання здійснено частково за рахунок авторів, частково за допомогою спонсорів:

С.Д. Бабляка – кардіолога ЛОКЛ

А.Л. Васильчука – канд. пед. н., доцента, народного цілителя України

Ю.М. Міхеля – хірурга ЛОКЛ

Комп'ютерна верстка і макетування: **О.М. Зварич**

Підписано до друку 14.03.2016
Формат 60*84/8. Папір офсетний
Гарнітура Times New Roman
Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 8,2. Фіз. друк. арк. 8,75
Наклад 90 прим.